

Na temelju članka 3.6 stavak (2) točka e) i članka 14.3 stavak (5) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13 i 7/14) i članka 2. stavak (1) točka d) i stavak (3) Pravilnika o vođenju i uporabi Središnjeg biračkog popisa ("Službeni glasnik BiH", br. 37/14), Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine je na 17. sjednici, održanoj dana 26.02.2015. godine, donijelo

ODLUKU

O ZAKLJUČIVANJU I POTVRĐIVANJU BROJA BIRAČA UPISANIH U SREDIŠNJI BIRAČKI POPIS ZA PRIJEVREMENE IZBORE ZA NAČELNIKA OPĆINE KALESIJA SA STANJEM NA DAN 22.02.2015. GODINE U 24.00 SATA

Članak 1.

- (1) Ovom odlukom utvrđuje se broj birača upisanih u Središnji birački popis **za prijevremene izbore za načelnika Općine Kalesija** sa stanjem na dan 22.02.2015. godine u 24.00 sata, odnosno na dan održavanja prijevremenih izbora.
- (2) U Središnji birački popis, zaključno sa podacima na dan 22.02.2015. godine u 24.00 sata, upisano je **ukupno 32456 birača**.

Članak 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenom glasniku BiH", "Službenim novinama Federacije BiH", "Službenom glasniku Republike Srpske", "Službenom glasniku Brčko Distrikta BiH" i na web-stranici Središnjeg izbornog povjerenstva BiH www.izbori.ba.

Broj 06-1-07-2-59-3/15
26. veljače 2015. godine
Sarajevo

Predsjednik
Stjepan Mikić, v. r.

ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

130

На основу члана 16. и 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О СЕРТИФИКАЦИЈИ ПЛОВИДБЕНОСТИ И ЕКОЛОШКОЈ СЕРТИФИКАЦИЈИ ВАЗДУХОПЛОВА И ВАЗДУХОПЛОВНИХ ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА И ЗА СЕРТИФИКАЦИЈУ ПРОЈЕКТНИХ И ПРОИЗВОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Члан 1.

(Предмет)

Овим правилником утврђују се заједнички технички захтјеви и поступци за сертификацију пловидбености и еколошку сертификацију ваздухопловних производа, дијелова и уређаја, и то:

- а) издавање типских сертификата, ограниченог типског сертификата, додатних типских сертификата и измјене наведених увјерења;
- б) издавање увјерења о пловидбености ваздухоплова, ограниченог увјерења о пловидбености

ваздухоплова, дозвола за лет и увјерења о враћању у употребу;

- ц) издавање одобрења дизајна поправка;
- д) доказивање усклађености са захтјевима везаним за заштиту околине;
- е) издавање потврда о буци;
- ф) идентификација производа, дијелова и уређаја;
- г) сертификација одређених дијелова и уређаја;
- х) сертификација пројектних организација и производних организација;
- и) издавање налога за пловидбености.

Члан 2.

(Појмови)

Појмови који се користе у овом правилнику имају сљедеће значење:

- а) **JAA** - Joint Aviation Authorities (Заједничке ваздухопловне власти);
- б) **JAR** - Joint Aviation Requirements (Заједнички ваздухопловни захтјеви);
- ц) **Дио 21** - захтјеви и поступци за сертификацију ваздухоплова и с њима повезаних производа, дијелова и уређаја и пројектних организација и производних организација из Анекса I ове уредбе;
- д) **Дио М** - одговарајући захтјеви за континуирану пловидбеност који су донесени у складу са Законом о ваздухопловству БиХ;
- е) **Главна пословно сједиште** - главна управа или регистровано сједиште предузећа унутар којег се спроводе главне финансијске дјелатности и оперативни надзор над активностима наведеним у овом правилнику;
- ф) **Артикл** - било који дио или уређај који ће се уградити у цивилни ваздухоплов;
- г) **ETSO** - Наредба о европском техничком стандарду (*European Technical Standard Order*). Наредба о европском техничком стандарду је детаљна спецификација пловидбености коју издаје Европска агенција за безбједност ваздушног саобраћаја ("Агенција") ради гарантовања усклађености са захтјевима из ове уредбе, као минимални стандард радне ефикасности за одређене производе;
- х) **EPA** - Европско одобрење дијелова (*European Part Approval*). Европско одобрење дијелова за неки производ значи да је производ произведен у складу с одобреним пројектним подацима, који не припадају носиоцу типског сертификата за повезани производ, осим артикала ETSO-а;
- и) **Ваздухоплов ELA1** - сљедећи европски лаки ваздухоплов са посадом:
  - 1) авион са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 1200 kg или мање, који није класификован као сложени моторни ваздухоплов;
  - 2) једрилица или моторна једрилица са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 1200 kg или мање;
  - 3) балон с највећом пројектованом запремином узгонског гаса или топлог ваздуха од 3400 m³ за топловаздушне балоне, 1050 m³ за гасне балоне и 300 m³ гасне балоне;
  - 4) дирижабл пројектован за највише четири особе с највећом пројектованом запремином узгонског гаса или топлог ваздуха од 3400 m³ за топловаздушне дирижабле и 1000 m³ за гасне дирижабле;

- ј) **Ваздухоплов ЕА2** - европски лаки ваздухоплов са посадом:
- 1) авион са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 2000 kg или мање, који није класификован као сложени моторни ваздухоплов;
  - 2) једрилица или моторна једрилица са максималном дозвољеном масом на полијетању (МТОМ) од 2000 kg или мање;
  - 3) балон;
  - 4) дирижабл на топли ваздух;
  - 5) дирижабл на узгонски гас који задовољава све следеће карактеристике:
    - 3% максималне статичке тежине,
    - Невекторисани потисак (осим контрапотиска),
    - Конвенционално и једноставно пројектована: структура, системи контроле и систем балонета,
    - Да није опремљен серво-покретачем;
  - 6) веома лаки роторкрафт.
- к) **ЕСАА Споразум** - Мултилатерални споразум између Европске заједнице и њених држава чланица, Републике Албаније, Босне и Херцеговине, Републике Бугарске, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Исланд, Републике Црне Горе, Краљевине Норвешке, Румуније, Републике Србије и Мисије привремене управе Уједињених нација на Косову (у складу са Резолуцијом Савјета безбједности УН 1244, од 10.06.1999. године) о успостављању Заједничког европског ваздухо-пловног подручја;
- л) **Држава чланица** - држава чланица Европске уније;
- м) **Агенција или ЕАSА** - Европска агенција за безбједност ваздушног саобраћаја (European Aviation Safety Agency);
- н) **Национална ваздухопловна власт** - надлежни орган, надлежни орган државе чланице, означава ВНDCA.

Члан 3.

(Сертификација производа, дијелова и уређаја)

- (1) Сертификати за производе, дијелове и уређаје издају се као што је наведено у Анексу I (Дио 21).
- (2) Одступајући од става (1) из одредби одјелака Н и I Анекса I (Дио 21), изузимају се ваздухоплови, укључујући уграђене производе, дијелове и уређаје, који нису регистровани у држави чланице. Такође ће бити изузети из одредби Одјелака Р Анекса I (Дио 21) осим када су ознаке ваздухоплова додијелене од стране државе чланице.

Члан 4.

(Континуирана важност типског сертификата и повезаних увјерења о пловидбености)

- (1) За производе чији је типски сертификат или документ који омогућава издавање увјерења о пловидбености издала држава чланица прије 28. септембра 2003. године, примјењују се следеће одредбе:
  - а) Сматра се да производ има типски сертификат издат у складу с овим правилником ако:
    - 1) је основа за издавање типског сертификата била:
      - ЈАА основа за издавање типског сертификата за производе који су

сертификовани према процедурама ЈАА-а, дефинисаним у њихову обрасцу за упис података ЈАА-а; или

- основа за издавање типског сертификата, која је наведена у обрасцу за упис података типског сертификата државе у којој је производ пројектован за остале производе, ако се као држава у којој је производ пројектован наводи, осим ако Агенција, посебно водећи рачуна о дизајну типа и искуством у експлоатацији, не утврди да наведена основа за типски сертификат не гарантује ниво безбједности који одговара нивоу предвиђеном Регулацивом ЕC 216/2008 и овим правилником; или
- држава с којом је одређена држава чланица склопила билатерални споразум о пловидбености или сличан споразум према којем су наведени производи сертификовани на основу кодова пловидбености државе у којој су производи пројектовани, осим ако Агенција не утврди да те сертификационе спецификације или искуство у служби или безбједности систем наведене државе не гарантујемо безбједности који одговара нивоу предвиђеном Регулацивом ЕC 216/2008 и овим правилником.

2) се на производ односе захтјеви везани уз заштиту околине, који су наведени у Анексу 16 Чикашке конвенције;

3) се на њега односе наредбе о пловидбености државе пројектовања.

б) Пројекти појединих ваздухоплова, који су унесени у регистар било које државе чланице прије 28. септембра 2003. године, сматрају се одобреним у складу с овим правилником, ако:

- 1) је њихов основни дизајн типа дио типског сертификата, који је наведен у ставу (а);
- 2) су све измјене основног дизајна типа, за које носилац типског сертификата није одговоран, одобрене; и
- 3) се поштују наредбе о пловидбености које је држава чланица регистрације издала или усвојила прије 28. септембра 2003. године, укључујући све измјене наредби о пловидбености државе пројектовања, које је усагласила држава чланица регистрације.

(2) Увјерење о пловидбености, издато од стране државе чланице којим се потврђује усклађеност са увјерењем о типу утврђеном у складу с тачком 1. члана 4, сматраће се да је у складу са овим правилником.

Члан 5.

(Континуирана важност додатних типских сертификата)

За додатни типски сертификат, који је издала држава чланица у складу са поступцима ЈАА или националним поступцима који су на снази и за промјене на производу, које предлажу особе које нису носиоци увјерења о типу, одобрене од стране државе чланице у складу са националним поступцима који су на снази, ако је додатно типски сертификат, или промјена, била важећа 28. септембра 2003. године, сматра се да су додатни типски сертификат, или промјена, издати у складу са овим правилником.

Члан 6.

(Континуирана важност увјерења за дијелове и уређаје)

Одобрења дијелова и уређаја, које су издале државе чланице и која су важила 28. септембра 2003. године, сматра се да су издата у складу са овим правилником.

Члан 7.

(Подаци о оперативној прикладности)

- (1) Носилац сертификата типа за ваздухоплов, који је издат прије 17.02.2014. године, који намјерава испоручити нови ваздухоплов оператору из Босне и Херцеговине на дан или након 17.02.2014. године, добива одобрење од Агенције у складу с тачком 21.А.21 подтачком (е) овог правилника, осим минималног програма оспособљавања особља које има овлашћење за сертификавање државања и осим за изворне податке овјере ваздухоплова у сврху објективне квалификације симулатора. Одобрење се мора исходити најкасније до 18.12.2015. или прије него што оператор из Босне и Херцеговине почне користити ваздухоплов, што год од тога наступи касније. Подаци о оперативној прикладности могу бити ограничени на модел који се испоручује.
- (2) Подносилац захтјева за сертификат типа за ваздухоплов за који је захтјев предат прије 17.02.2014. и за који сертификат типа није издат прије 17.02.2014. године, добива одобрење од Агенције у складу с тачком 21.А.21 подтачком (е) овог правилника, осим минималног програма оспособљавања за овлашћење за тип особља за сертификавање државања и осим за изворне податке овјере ваздухоплова у сврху објективне квалификације симулатора. Одобрење се мора добити од Агенције најкасније до 18.12.2015. или прије него што оператор из Босне и Херцеговине почне користити ваздухоплов, што год од тога наступи касније.
- (3) Од носиоца сертификата типа, који укључује податке о оперативној прикладности, захтијева се да добије одобрење проширења обима одобрења пројектне организације или поступака који су алтернатива одобрењу пројектне организације, како је примјењиво, који ће укључивати аспекте оперативне прикладности прије 18.12.2015. године.

Члан 8.

(Пројектне организације)

- (1) Организација која је одговорна за дизајн производа, дијелова и уређаја или за измјене или поправке на њима мора доказати своју способност у складу с Анексом I (Дио 21).
- (2) Одступајући од става (1) овог члана, организација, чије је главно пословно сједиште у држави која није држава чланица, може доказати своју способност на основу сертификата који је издала наведена држава за производ, дио и уређај за који подноси захтјев ако:
  - а) је у тој држави производ и пројектован;
  - б) је Агенција утврдила да је системом те државе предвиђен независан ниво провјере усклађености једнак оном који је предвиђен овим правилником и који се спроводи путем једнаковриједног система одобрења организација или непосредним укључивањем надлежног тијела те државе.

Члан 9.

(Прихватљиви начини усаглашавања - Acceptable Means of Compliance)

У примјени овог правилника користе се рјешења прописана Одлуком 2003/1/RM извршног директора Агенције (EASA) која садржи прихватљиве начине

усаглашавања и смјернице, укључујући и све амандмане те одлуке, као и важеће ревизије докумената који су објављени на интернет страницима Агенције (EASA): прихватљиви начини усаглашавања (*Acceptable Means of Compliance - AMC*) - *Part-21* и смјернице (*Guidance Material - GM*) - *Part-21*.

Члан 10.

(Завршне одредбе)

- (1) Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".
- (2) Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о сертификацији пловидбености и еколошкој сертификацији ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и за сертификацију пројектних и производних организација ("Службени гласник БиХ", број 45/10).

Број 1-3-02-2-151-1/15

20. фебруара 2015. године
Бања Лука

Генерални директор
Борђе Ратковица, с. р.

АНЕКС I

ДИО 21 (PART - 21)

Сертификација ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја, и пројектних и производних организација

Садржај

21.1. Опште

СЕКЦИЈА А	ТЕХНИЧКИ ЗАХТЈЕВИ
ОДЈЕЉАК А	ОПШТЕ ОДРЕДБЕ
21.А.1	Област примјене
21.А.2	Дјеловање трећих лица, која нису имаоци увјерења ни подносиоци захтјева за издавање увјерења
21.А.3А	Откази, кварови и дефекти
21.А.3Б	Налози за пловидбеност
21.А.4	Усклађеност производње и дизајна
ОДЈЕЉАК Б	ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ И ОГРАНИЧЕНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ
21.А.11	Област примјене
21.А.13	Подобност
21.А.14	Доказивање оспособљености
21.А.15	Захтјев
21.А.16А	Правила о пловидбености (Сертификационе спецификације)
21.А.16Б	Посебни услови
21.А.17	Основа за сертификацију типа
21.А.18	Захтјеви за заштиту животне средине и сертификациони захтјеви (<i>Certification Specifications, CS</i>)
21.А.19	Промијене због којих је потребан новотипски сертификат
21.А.20	Усклађеност с основом за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине
21.А.21	Издавање типског сертификата
21.А.23	Издавање ограниченог типског сертификата
21.А.31	Дизајн типа
21.А.33	Провјере и испитивања
21.А.35	Пробни летови
21.А.41	Типски сертификат
21.А.44	Обавезе имаоца сертификата
21.А.47	Преносивост
21.А.51	Важење сертификата
21.А.55	Вођење евиденције
21.А.57	Приручници
21.А.61	Упутства за континуирану пловидбеност
ОДЈЕЉАК С	НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ
ОДЈЕЉАК D	ПРОМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА И ОГРАНИЧЕНОГ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА
21.А.90А	Област примјене
21.А.90Б	Стандардне промијене
21.А.91	Класификација промијене дизајна типа

21.A.92	Подобност	21.A.204	Захтјев
21.A.93	Захтјев	21.A.207	Промјене (измјене и допуне)
21.A.95	Мање промјене	21.A.209	Преносивост и поновно издавање у држави чланици
21.A.97	Веће промјене	21.A.210	Инспекцијски преглед
21.A.101	Одређивање сертификацијских захтјева (<i>Certification Specifications, CS</i>) и захтјева за заштиту животне средине	21.A.211	Важење увјерења
21.A.103	Издавање одобрења	ОДЈЕЉАК Ј	ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН
21.A.105	Вођење евиденције	21.A.231	Област примјене
21.A.107	Упутства за континуирану пловидбеност	21.A.233	Подобност
21.A.109	Обавезе и ЕРА ознаке - Европско одобрење за дијелове (<i>European Part Approval</i>)	21.A.234	Захтјев
ОДЈЕЉАК Е	ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ	21.A.235	Издавање одобрења
21.A.111	Област примјене	21.A.239	Систем обезбјеђења дизајна
21.A.112А	Подобност	21.A.243	Подаци
21.A.112Б	Доказивање оспособљености	21.A.245	Захтјев за одобравање
21.A.113	Захтјев за издавање додатног типског сертификата	21.A.247	Промјене система обезбјеђења дизајна
21.A.114	Доказивање усклађености	21.A.249	Преносивост
21.A.115	Издавање додатног типског сертификата	21.A.251	Услови одобрења
21.A.116	Преносивост	21.A.253	Промјене услова одобрења
21.A.117	Промјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат	21.A.257	Провјере
21.A.118А	Обавезе и ЕРА ознаке	21.A.258	Налази (<i>Findings</i>)
21.A.118Б	Важење сертификата	21.A.259	Важење одобрења
21.A.119	Приручници	21.A.263	Права имаоца одобрења
21.A.120	Упутства за континуирану пловидбеност	21.A.265	Обавезе имаоца одобрења
ОДЈЕЉАК F	ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕЊА	ОДЈЕЉАК К	ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ
21.A.121	Област примјене	21.A.301	Област примјене
21.A.122	Подобност	21.A.303	Усклађеност с важећим захтјевима
21.A.124	Захтјев	21.A.305	Одобрење дијелова и уређаја
21.A.125А	Издавање писма о сагласности (<i>Letter of Agreement</i>)	21.A.307	Спремност дијелова и уређаја за уградњу
21.A.125Б	Налази (<i>Findings</i>)	(ОДЈЕЉАК L	НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)
21.A.125Ц	Важење писма о сагласности	ОДЈЕЉАК M	ПОПРАВКЕ
21.A.126	Систем контроле производње	21.A.431А	Област примјене
21.A.127	Испитивања: ваздухоплов	21.A.431Б	Стандардне поправке
21.A.128	Испитивања: мотори и елисе	21.A.432А	Подобност
21.A.129	Обавезе произвођача	21.A.432Б	Доказивање оспособљености
21.A.130	Изјава о усклађености (<i>Statement of Conformity</i>)	21.A.433	Дизајн поправки
ОДЈЕЉАК G	ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ	21.A.435	Класификација поправки
21.A.131	Област примјене	21.A.437	Издавање одобрења дизајна поправки
21.A.133	Подобност	21.A.439	Производња дијелова за поправку
21.A.134	Захтјев	21.A.441	Уградња поправки
21.A.135	Издавање одобрења	21.A.443	Ограничења
21.A.139	Систем квалитета	21.A.445	Непоправљена оштећења
21.A.143	Приручник организације за производњу	21.A.447	Вођење евиденције
21.A.145	Захтјев за одобравање	21.A.449	Упутства за континуирану пловидбеност
21.A.147	Промјене у одобреној организацији за производњу	21.A.451	Обавезе и ознаке ЕРА
21.A.148	Промјена мјеста	(ОДЈЕЉАК N	НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)
21.A.149	Преносивост одобрења	ОДЈЕЉАК O	ETSO ОВЛАШЋЕЊА
21.A.151	Услови одобрења	21.A.601	Област примјене
21.A.153	Промјене услова одобрења	21.A.602А	Подобност
21.A.157	Провјере	21.A.602Б	Доказивање оспособљености
21.A.158	Налази (<i>Findings</i>)	21.A.603	Захтјев
21.A.159	Важење одобрења	21.A.604	ETSO овлашћење за помоћни уређај за напајање (APU)
21.A.163	Права	21.A.605	Захтјеви у погледу података
21.A.165	Обавезе имаоца одобрења	21.A.606	Издавање ETSO овлашћења
ОДЈЕЉАК H	УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ И ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ	21.A.607	Права имаоца ETSO овлашћења
21.A.171	Област примјене	21.A.608	Изјава о дизајну и перформансама (<i>DDP</i>)
21.A.172	Подобност	21.A.609	Обавезе имаоца ETSO овлашћења
21.A.173	Врсте увјерења о пловидбености	21.A.610	Одобравање одступања
21.A.174	Захтјев	21.A.611	Промјене дизајна
21.A.175	Језик	21.A.613	Вођење евиденције
21.A.177	Промјене	21.A.615	Инспекцијски преглед Агенције
21.A.179	Преносивост и поновно издавање у држави чланици	21.A.619	Важење ETSO овлашћења
21.A.180	Инспекцијски преглед	21.A.621	Преносивост
21.A.181	Важење увјерења	ОДЈЕЉАК P	ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ
21.A.182	Идентификација ваздухоплова	21.A.701	Област примјене
ОДЈЕЉАК I	УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ	21.A.703	Подобност
21.A.201	Област примјене	21.A.705	Надлежни орган
21.A.203	Подобност	21.A.707	Захтјев за издавање дозволе за лет
		21.A.708	Услови лета
		21.A.709	Захтјев за одобравање услова лета
		21.A.710	Одобравање услова лета
		21.A.711	Издавање дозволе за лет
		21.A.713	Промјене

21.A.715	Језик
21.A.719	Преносивост дозволе
21.A.721	Инспекцијски прегледи
21.A.723	Важење
21.A.725	Продужење важења дозволе за лет
21.A.727	Обавезе имаоца дозволе за лет
21.A.729	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК Q	ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА
21.A.801	Идентификација производа
21.A.803	Поступање са идентификацијским подацима
21.A.804	Идентификација дијелова и уређаја
21.A.805	Идентификација критичних дијелова
21.A.807	Идентификација ETSO артикала
СЕКЦИЈА Б	ПОСТУПАК ЗА НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ
ОДЈЕЉАК А	ОПШТЕ ОДРЕДБЕ
21.B.5	Област примјене
21.B.20	Обавезе надлежног органа
21.B.25	Захтјеви у погледу организације надлежног органа
21.B.30	Документовани поступци
21.B.35	Пројмене у организацији и поступцима
21.B.40	Рјешавање спорова
21.B.45	Извјештавање/координација
21.B.55	Вођење евиденције
21.B.60	Налози за пловидбеност
ОДЈЕЉАК В	ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ И ОГРАНИЧЕНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ
(ОДЈЕЉАК С	НЕ ПРИМЈЕЉУЈЕ СЕ)
ОДЈЕЉАК D	ИЗМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА И ОГРАНИЧЕНОГ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА
ОДЈЕЉАК Е	ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ
ОДЈЕЉАК F	ПРОИЗВОДЉА БЕЗ ОДОБРЕЊА
21.B.120	Испитивање
21.B.125	Налази
21.B.130	Издавање писма о сагласности
21.B.135	Одржавање писма о сагласности
21.B.140	Пројмена писма о сагласности
21.B.145	Ограничавање, привремено и трајно укидање писма о сагласности
21.B.150	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК G	ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЉУ
21.B.220	Испитивање
21.B.225	Налази
21.B.230	Издавање одобрења
21.B.235	Стални надзор
21.B.240	Пројмена одобрења
21.B.245	Привремено или трајно укидање одобрења
21.B.260	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК Н	УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ И ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ
21.B.320	Испитивање
21.B.325	Издавање увјерења о пловидбености
21.B.326	Увјерење о пловидбености
21.B.327	Ограничено увјерење о пловидбености
21.B.330	Трајно и привремено укидање увјерења о пловидбености и ограниченог увјерења о пловидбености
21.B.345	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК I	УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ
21.B.420	Испитивање
21.B.425	Издавање увјерења о буци
21.B.430	Трајно или привремено укидање увјерења о буци
21.B.445	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК J	ОДОБРЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН
ОДЈЕЉАК K	ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ
(ОДЈЕЉАК L	НЕ ПРИМЈЕЉУЈЕ СЕ)
ОДЈЕЉАК M	ПОПРАВКЕ
(ОДЈЕЉАК N	НЕ ПРИМЈЕЉУЈЕ СЕ)
ОДЈЕЉАК O	ETSO ОВЛАШЋЕЊА
ОДЈЕЉАК P	ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ
21.B.520	Испитивање

21.B.525	Издавање дозвола за лет
21.B.530	Привремено и трајно укидање дозволе за лет
21.B.545	Вођење евиденције
ОДЈЕЉАК Q	ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

Додаци

Додатак I - EASA образац 1 - Увјерење о спремности за употребу

Додатак II - EASA образац 15a - Потврда о провјери пловидбености

Додатак III - EASA образац 20a - Дозвола за лет

Додатак IV - EASA образац 20b - Дозвола за лет (коју издају организације)

Додатак V - EASA образац 24 - Ограничено увјерење о пловидбености

Додатак VI - EASA образац 25 - Увјерење о пловидбености

Додатак VII - EASA образац 45 - Увјерење о буци

Додатак VIII - EASA образац 52 - Изјава о усклађености ваздухоплова

Додатак IX - EASA образац 53 - Увјерење о враћању у употребу ваздухоплова

Додатак X - EASA образац 55 - Увјерење о оспособљености организације за производњу

Додатак XI - EASA образац 65 - писмо о сагласности за производњу без одобрења организације за производњу

21.1 Опште

За потребе овог анекса I (Део 21) надлежни орган је:

- за организације које имају сједиште у БиХ - BHDCA;
- Агенција, за организације које имају сједиште у држави која није потписница ЕСАА Споразума.

СЕКЦИЈА А**ТЕХНИЧКИ ЗАХТЈЕВИ****ОДЈЕЉАК А - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ****21.A.1 Област примјене**

Ова секција садржи опште одредбе о правима и обавезама подносиоца захтјева и имаоца увјерења која се издају према овој секцији.

21.A.2 Дјеловање трећих лица, која нису имаоци увјерења ни подносиоци захтјева за издавање увјерења

Радње и обавезе које мора да испуни подносилац захтјева или ималац увјерења за одређени производ, дио или уређај по овој секцији може, у његово име, да испуни треће физичко или правно лице ако подносилац захтјева или ималац увјерења докаже да је закључио уговор с трећим лицем којим се гарантује да ће обавезе имаоца увјерења да се правилно испуњавају.

21.A.3A Откази, кварови и дефекти

(а) Систем за прикупљање, испитивање и анализу података.

Ималац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, ETSO овлашћења (*European Technical Standard Order - ETSO*), одобрења дизајна већих поправки или другог одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, мора да има одговарајући систем за прикупљање, испитивање и анализу извјештаја и података који се односи на отказе, кварове и дефекте или друге догађаје који проузрокују или могу да проузрокују негативне последице по континуирану пловидбеност производа, дијела или уређаја обухваћеног увјерењем о типу, ограниченим увјерењем о типу, додатним увјерењем о типу, ETSO овлашћењем, одобрењем дизајна већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за

које се сматра да су издати према овој уредби. Подаци о овом систему морају да буду доступни свим познатим корисницима производа, дијела или уређаја и, на његов захтјев, лицу које је на то овлашћено другим сродним правилима за извршење.

(б) Обавјештавање Агенције

1. Ималац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, *ETSO* овлашћења, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, мора да обавјести Агенцију о отказу, квару, дефекту или сваком другом догађају који му је познат и који је у вези је са производом, дијелом или уређајем који су обухваћени увјерењем о типу, ограниченим увјерењем о типу, додатним увјерењем о типу, *ETSO* овлашћењем, одобрењем дизајна већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за које се сматра да су издати према овој уредби, а који има или би могао да има за последицу стање опасно по безбједност.
2. Обавјештења се подnose у облику и на начин који одреди Агенција, што прије, а најкасније 72 сата од утврђивања стања опасног по безбједност, изузев ако посебне околности то спречавају.

(ц) Испитивање пријављених догађаја

1. Ако је догађај, који је пријављен према тачки (б) или према тачкама 21.А.129(ф)(2) или 21.А.165(ф)(2), резултат недостатка у дизајну или производњи, ималац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, *ETSO* овлашћења, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, или произвођач, у зависности шта је одговарајуће, испитаће разлог због којег је дошло до недостатка и обавјестити Агенцију о резултатима испитивања и корективним мјерама које се предузимају или предлажу да би се недостатак отклонио.
2. Ако Агенција сматра да је потребно предузети одговарајуће мјере за отклањање недостатка, ималац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, *ETSO* овлашћења, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, или произвођач, у зависности шта је одговарајуће, мора Агенцији да достави одговарајуће податке.

21.А.3Б Налози за пловидбеност

- (а) Налог за пловидбеност означава документ који издаје или прихвата Агенција и којим се одређују мјере које морају да се предузму на ваздухоплову да би се поново обезбиједио прихватљив ниво безбједности, ако докази указују да би, у супротном, ниво безбједности ваздухоплова био угрожен.
- (б) Агенција издаје налог за пловидбеност ако:
  1. утврди да на ваздухоплову постоји стање опасно по безбједност које је последица недостатка на ваздухоплову или мотору, елиси, дијелу или уређају који је у њега уграђен,
  2. такво стање вјероватно постоји или може да настане и на неком другом ваздухоплову.
- (ц) Ако Агенција издаје налог за пловидбеност да би се отклонило стање опасно по безбједност из тачке (б) или

захтијева инспекцијски преглед, ималац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, *ETSO* овлашћења, одобрења дизајна већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да су издати према овој уредби, дужан је да:

1. предложи одговарајуће корективне мјере или инспекцијске прегледе, или и једно и друго, и да их поднесе на одобрење Агенцији;
2. ако Агенција одобри приједлог из тачке 1, учини га доступним свим познатим оператерима или власницима производа, дијела или уређаја а, на захтјев сваког другог лица од кога се захтијева да се придржава налога за пловидбеност - одговарајуће описне податке и упутства за примјену.

(д) Налог за пловидбеност садржи:

1. опис стања опасног по безбједност,
2. идентификацију предметног ваздухоплова,
3. мјере које се захтијевају,
4. рок за испуњење мјера,
5. датум ступања на снагу.

21.А.4 Координација између дизајна и производње

Сваки носилац типског сертификата, ограниченог типског сертификата, додатног типског сертификата, *ETSO* овлашћења, одобрења промјене у типском дизајну или одобрења дизајна већих поправки дужан је да, по потреби, сарађује са организацијом за производњу да би омогућио:

- (а) задовољавајућу усклађеност пројектовања и производње, као што се то захтијева у тачкама 21.А.122, тачком 21А.130 подтачком (б) ст. (3) и (4), тачком 21.А.133 и тачком 21.А.165 подтачком (ц) ст. (2) и (3) и
- (б) правилну подршку континуираној пловидбености производа, дијелова уређаја.

ОДЈЕЉАК В - ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ И ОГРАНИЧЕНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

21.А.11 Област примјене

Овај одјељак уређује поступак по коме се издају типски сертификати за производе и ограничени типски сертификати за ваздухоплове и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца увјерења.

21.А.13 Подобност

Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21.А.14, овлашћено је да захтијева типски сертификат или ограничени типски сертификат према условима из овог одјељка.

21.А.14 Доказивање оспособљености

- (а) Организација која захтијева типски сертификат или ограничени типски сертификат доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала Агенција према Одјељку J.
- (б) Одступајући од тачке (а), као доказ о оспособљености сматра се и пристанак Агенције, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности који је потребан за усклађивање са Анексом I (Дио 21), ако је производ једно од сљедећег:
  1. ELA2 ваздухоплов,
  2. мотор или елиса који су уграђени у ELA2 ваздухоплов,
  3. клипни мотор,

4. елиса с фиксним или промјенљивим кораком.
- (ц) Одступајући од тачке (а), подносилац захтјева може да одлучи да докаже оспособљеност тиме што ће Агенцији доставити програм сертификације који се захтијева у тачки 21.А.20(б) у случају када је производ:
1. ELA1 ваздухоплов;
  2. мотор или елиса који су уграђени у ELA1 ваздухоплов.

21.А.15 Захтјев

- (а) Захтјев за типски сертификат и ограничени типски сертификат подноси се у облику и на начин који одреди Агенција.
- (б) Уз захтјев за типски сертификат или ограничени типски сертификат за ваздухоплове прилажу се тродимензионални цртеж ваздухоплова и претходни основни подаци, укључујући предложене оперативне карактеристике и ограничења.
- (ц) Уз захтјев за издавање типског сертификата за мотор или елису прилажу се генерални цртежи, основне карактеристике дизајна, техничке перформансе и предложена оперативна ограничења мотора или елисе.
- (д) Захтјев за типски сертификат или ограничени типски сертификат за ваздухоплов укључује, или му се прилаже, након што је захтјев већ предат, и захтјев за одобрење података о оперативној прикладности, који се, већ према случају, састоји од сљедећег:
1. минималног програма оспособљавања пилота за овлашћење за тип, укључујући одређивање овлашћења за тип;
  2. дефиниције подручја примјене изворних података овјере ваздухоплова у сврху објективне квалификације симулатора, повезаних са програмом оспособљавања пилота за овлашћења за тип, или привремене податке у сврху привремене квалификације;
  3. минималног програма оспособљавања за овлашћење за тип особља за сертификавање одржавања, укључујући одређивање овлашћења за тип;
  4. одређивање типа или варијанте за кабинско особље и податке који се односе на тип за кабинско особље;
  5. главне листе минималне опреме и
  6. друге елементе оперативне прикладности који се односе на тип.

21.А.16А Стандарди градње (Certification Specification)

Према члану 19. Уредбе (ЕЗ), бр. 216/2008, Агенција издаје стандарде градње којима се доказује усклађеност производа, дијелова и уређаја са основним условима за пловидбеност из Анекса I (Дию 21) Уредбе (ЕЗ), бр. 216/2008. Ови стандарди градње довољно су детаљни и прецизни да подносиоцима захтјева укажу на услове за издавање сертификата.

21.А.16Б Посебни услови

- (а) Агенција прописује посебне, детаљне техничке спецификације за производ, под називом "посебни услови", кад стандарди градње не садрже одговарајуће безбједносне стандарде за производ ако:
1. производ има нова или неуобичајена својства у односу на праксу пројектовања на којој су заснована важећа правила о пловидбености; или
  2. предвиђена намјена производа није конвенционална; или

3. искуства са сличним производима у употреби или производима који имају слична пројектна својства показују да би могло да наступи стање опасно по безбједност.
- (б) Посебни услови укључују такве безбједносне стандарде које Агенција сматра потребним за успостављање нивоа безбједности који одговара нивоу безбједности из важећег стандарда градње.

21.А.17А Основа за сертификацију типа

- (а) Основа за сертификацију типа објављује се за издавање типског сертификата или ограниченог типског сертификата и састоји се од:
1. примјенљивих стандарда градње које је одредила Агенција и које важи на дан подношења захтјева, изузев ако:
    - (i) Агенција друкчије не одреди; или
    - (ii) подносилац захтјева сам не одлучи да се усклади са касније важећим измјенама и допунама сертификационих захтјева или се то захтијева у тачкама (ц) и (д);
  2. свих посебних услова који се захтијевају у тачки 21.А.16Б(а).
  - (б) Захтјев за издавање типског сертификата за велике авионе и велике хеликоптере важи пет година, а остали захтјеви важе три године, изузев ако подносилац захтјева, у вријеме подношења захтјева, не докаже да је за његов производ потребно више времена за дизајн, развој и испитивање, а Агенција то одобри.
  - (ц) Ако типски сертификат није издат или је јасно да неће бити издат у року који је прописан у тачки (б), подносилац захтјева може да:
    1. поднесе нови захтјев за издавање типског сертификата и да се придржава одредаба из тачке (а) које важе за први захтјев; или
    2. затражи продужење првог захтјева и усклади се са стандардима градње која су важила одређеног датума који он изабере а који не долази прије датума који претходи издавању типског сертификата, у року који је у тачки (б) утврђен за први захтјев.
  - (д) Ако подносилац захтјева одлучи да се усклади са сертификационим захтјевима из измјена и допуна стандарда градње које су ступиле на снагу послје подношења захтјева за издавање типског сертификата, мора да се усклади и са осталим сертификационим захтјевима које Агенција сматра непосредно повезаним с њима.

21.А.17Б Основа сертификације података о оперативној прикладности

- (а) Агенција обавјештава подносиоца захтјева о основи сертификације података о оперативној прикладности. Она се састоји од сљедећег:
1. примјенљивих сертификационих спецификација за податке о оперативној прикладности, издатих у складу с тачком 21.А.16А, које су на снази на дан предавања захтјева или допуне захтјева, осим у случају да:
    - i. Агенција прихвати друге начине доказивања усклађености с релевантним битним захтјевима, или
    - ii. подносилац захтјева одабере усклађеност са сертификационим спецификацијама накнадних важећих измјена;
  2. било којих посебних услова који су прописани у складу с тачком 21.А.16Б подтачком (а).

(б) Ако подносилац захтјева одабере усклађеност са измјеном сертификационих спецификација која је ступила на снагу након подношења захтјева за сертификат типа, подносилац захтјева мора испуњавати захтјеве и свих других сертификационих спецификација за које Агенција утврди да су директно повезане.

21.A.18 Захтјеви за заштиту животне средине и сертификациони захтјеви (Certification Specifications, CS)

- (а) Захтјеви у погледу буке, који се узимају у обзир при издавању увјерења о типу ваздухоплова, прописани су према Поглављу 1 Анекс 16, Свеска I, Дио II Чикашке конвенције, и то:
1. за подзвучне млазне ваздухоплове у Свезак I, Дио II, Поглавља 2, 3. и 4, како је одговарајуће;
  2. за елисне ваздухоплове у Свезак I, Дио II, Поглавља 3, 4, 5, 6. и 10, како је одговарајуће;
  3. за хеликоптере у Свезак I, Дио II, Поглавља 8. и 11, како је одговарајуће;
  4. за надзвучне ваздухоплове у Свезак I, Дио II, Поглавље 12, како је одговарајуће.
- (б) Захтјеви у погледу емисија, који се узимају у обзир при издавању увјерења о типу за ваздухоплове и моторе, прописани су у Анексу 16 Чикашке конвенције:
1. за спречавање намјерног испуштања горива, у Свезак II, Дио II, Поглавље 2;
  2. за емисије турбомлазних и двострујних млазних мотора намијењених погону само при подзвучним брзинама, у Свезак II, Дио III, Поглавље 2;
  3. за емисије турбомлазних и двострујних млазних мотора намијењених погону само при надзвучним брзинама, у Свезак II, Дио III, Поглавље 3.
- (ц) Агенција издаје, према члану 19. Уредбе (EZ), бр. 216/2008, сертификационе захтјеве (CS) да би обезбиједила прихватљиве начине за доказивање усклађености са захтјевима који се односе на буку и емисију из тачака (а) и (б).

21.A.19 Промјене због којих је потребан нови типски сертификат

Свако физичко или правно лице које предложи промјену производа мора да захтијева издавање новог типског сертификата ако Агенција сматра да је промјена дизајна, снаге, потиска или масе таква да је потребно да се детаљно испита усклађеност са важећом основом за сертификацију.

21.A.20 Усклађеност са основом за сертификацију типа, основом сертификације података о оперативној прикладности и захтјевима за заштиту животне средине

- (а) Подносилац захтјева за издавање типског сертификата или ограниченог типског сертификата мора да докаже усклађеност с важећим основама за сертификацију типа, примјенљивом основом сертификације података о оперативној прикладности и захтјевима за заштиту животне средине и да Агенцији представи средства којима је усклађеност доказана.
- (б) Подносилац захтјева мора Агенцији да достави програм сертификације са подробно наведеним средствима за доказивање усклађености. Овај документ се по потреби ажурира у току процеса сертификације.
- (ц) Подносилац захтјева мора да има записе о образложењу усклађености у оквиру докумената усклађености, у складу са програмом сертификације из тачке (б).
- (д) Подносилац захтјева даје изјаву да је доказао усклађеност са свим важећим основама за

сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине, у складу са програмом сертификације у тачки (б).

- (е) Ако подносилац захтјева има одговарајуће одобрење организације за дизајн, изјава из тачке (б) даје се према Одјелу J.

21.A.21 Издавање типског сертификата

Подносилац захтјева има право да му Агенција изда типски сертификат за производ ако:

- (а) докаже своју оспособљеност сагласно 21.A.14;
- (б) приложи изјаву наведену у 21.A.20(д);
- (ц) докаже да:

1. је производ који треба да се сертифициује усклађен са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине одређеним према тачкама 21.A.17A и 21.A.18;
2. су услови у погледу пловидбености, који нису испуњени надокнађени елементима који пружају исти ниво безбједности;
3. производ нема ризичних карактеристика или особина за употребу за коју се тражи сертификација;
4. је подносилац захтјева за издавање типског сертификата изричито изјавио да ће се придржавати захтјева из 21.A.44.

(д) је код типског сертификата за ваздухоплов већ раније издат типски сертификат за мотор или елису, или обоје ако су уграђени.

(е) У случају сертификата типа за ваздухоплов, мора се доказати да подаци о оперативној прикладности задовољавају примјењиву основу сертификације података о оперативној прикладности која је одређена у складу с тачком 21.A.17Б.

(ф) Одступајући од тачке (е) и на захтјев подносиоца захтјева приложен уз изјаву наведену у тачки 21.A.20 подтачки (д), сертификат типа за ваздухоплов може се издати прије доказивања усклађености с примјењивом основом сертификације података о оперативној прикладности, под условом да подносилац захтјева докаже усклађеност са основом сертификације података о оперативној прикладности прије него што се подаци о оперативној прикладности морају заиста користити.

21.A.23 Издавање ограниченог типског сертификата

(а) За ваздухоплов који не испуњава услове који се захтијевају у тачки 21.A.21(ц), подносилац захтјева има право да му Агенција изда ограничени типски сертификат, ако:

1. се усклади с важећом основом за сертификацију типа са ограничењима коју одређује Агенција и која гарантује одговарајући ниво безбједности у вези са предвиђеном намјеном ваздухоплова и захтјевима за заштиту животне средине;
2. изричито изјави да ће поступати сагласно захтијеваном у 21.A.44.
3. у случају ограниченог сертификата типа за ваздухоплов, мора се доказати да подаци о оперативној прикладности задовољавају примјењиву основу сертификације података о оперативној прикладности која је одређена у складу с тачком 21.A.17Б.

(б) Одступајући од става (3) подтачке (а) и на захтјев подносиоца захтјева, приложен уз изјаву наведену у

- тачки 21.А.20 подтачка (д), ограничени сертификат типа за ваздухоплов може се издати прије доказивања усклађености с примјеном основом сертификације података о оперативној прикладности, под условом да подносилац захтјева докаже усклађеност с основом сертификације података о оперативној прикладности прије него што се подаци о оперативној прикладности морају заиста користити.
- (ц) За мотор или елису уграђене у ваздухоплов или за оба, ако:
1. имају издато или одређен типски сертификат према овом правилнику; или
  2. је доказано да су усклађени са сертификационим захтјевима (CS) који омогућавају безбједан лет.

21.А.31 Дизајн типа

- (а) Дизајн типа састоји се од:
1. цртежа и спецификација, списка техничких планова и спецификација потребних за утврђивање конфигурационих и пројектних својстава производа која доказују да је производ усклађен с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине;
  2. података о материјалима, поступцима и начинима производње и склапања производа који су потребни да се омогући усклађеност производа;
  3. одобреног одјелка о упутствима за континуирану пловидбеност и ограничењима пловидбености, као што је одређено у важећим стандардима градње;
  4. других података који омогућавају да се поређењем утврди пловидбеност, ниво буке, испуштање горива и емисија издувних гасова (према потреби) свих накнадних производа истог типа.
- (б) Сваки дизајн типа означава се на одговарајући начин.

21.А.33 Провјере и испитивања

- (а) Подносилац захтјева мора да спроведе све потребне провјере и испитивања да би доказао усклађеност с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине.
- (б) Прије сваког испитивања које је предвиђено у тачки (а), подносилац захтјева мора да утврди:
1. за пробни узорак:
    - (i) да су материјали и поступци на одговарајући начин усклађени са спецификацијама за предложени дизајн типа;
    - (ii) да су дијелови производа на одговарајући начин усклађени са техничким плановима у предложеном дизајну типа;
    - (iii) да су производни поступци, дизајн и склапање на одговарајући начин усклађени са онима који су наведени у предложеном дизајну типа;
  2. да опрема за испитивање и мјерни уређаји који се користе, одговарају потребама испитивања и да су изабјарени на одговарајући начин.
- (ц) Подносилац захтјева дужан је да Агенцији омогући да спроведе све врсте испитивања која су потребна да се провјери усклађеност са тачком (б).
- (д) Подносилац захтјева дужан је да Агенцији омогући да прегледа све извјештаје и спроведе било коју инспекцију, као и да изведе пробни лет или провјеру на земљи или да им присуствује ради провјере ваљаности изјаве о усклађености која се даје према тачки 21.А.20(д) и утврђивања да ниједно својство производа

није ризично за намјену за коју се тражи сертификација.

- (е) За испитивања која спроводи или којима присуствује Агенција према тачки (д):
1. подносилац захтјева Агенцији прилаже изјаву којом потврђује да је усклађен са тачком (б);
  2. од тренутка кад се докаже усклађеност са тачком (б) до тренутка кад се Агенцији предложи испитивање, на производу, дијелу или уређају не смију да се обаве никакве промјене повезане са испитивањем које би утицале на изјаву о усклађености.

21.А.35 Пробни летови

- (а) Пробни летови ради издавања увјерења о типу одвијају се према условима које одреди Агенција.
- (б) Подносилац захтјева мора да изведе пробне летове које Агенција сматра потребним:
1. да би се утврдила усклађеност с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтјевима за заштиту животне средине;
  2. да би се утврдило да ли постоји разумно увјерење да су ваздухоплов, његови дијелови и уређаји поуздани и да исправно раде за ваздухоплове које се сертифицију према Анексу I (Дио 21), изузев
    - (i) једрилица и моторних једрилица и
    - (ii) балона и дирижабала како су дефинисани у оквиру ELA1 или ELA2;
    - (iii) авиона чија највећа маса на полијетању (MTOM) не прелази 2 722 кг,
- (ц) (Резервисано)
- (д) (Резервисано)
- (е) (Резервисано)
- (ф) Пробни летови прописани у тачки (б)(2) укључују:
1. за ваздухоплове са турбинским моторима, који до сада нису коришћени ни на једном ваздухоплову, који има типски сертификат - најмање 300 сати рада, са моторима који су сагласни увјерењу о типу;
  2. за остале ваздухоплове - најмање 150 сати рада.

21.А.41 Типски сертификат

Сматра се да типски сертификат и ограничено типски сертификат садрже дизајн типа, оперативна ограничења, листу података у увјерењу о типу о пловидбености и емисијама, важећу основу за сертификацију типа и захтјеве за заштиту животне средине, с којима Агенција утврђује усклађеност и друге услове или ограничења који су прописани за производ у важећим сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине. Уз то, типски сертификат и ограничени типски сертификат за ваздухоплов укључују примјенљиву основу сертификације података о оперативној прикладности, податке о оперативној прикладности и листу података о буци. Листа техничких података, која је дио типског сертификата за мотор, укључује евиденцију о испуњености услова у погледу емисије гасова.

21.А.44 Обавезе имаоца сертификата

Имаоц типски сертификата или ограниченог типског сертификата, дужан је да:

- (а) испуњава обавезе предвиђене у 21.А.3А, 21.А.3Б, 21.А.4, 21.А.55, 21.А.57, 21.А.61 и 21.А.62 да у те сврхе непрекидно буде усклађен са захтјевима из тачке 21.А.14; и
- (б) наведе ознаке према Одјелку Q.

21.A.47 Преносивост

Типски сертификат или ограничени типски сертификат може да се пренесе само на физичко или правно лице које је способно да преузме обавезе према тачки 21.A.44 и у те сврхе је доказало своју оспособљеност по мјерицима из тачке 21.A.14.

21.A.51 Важење сертификата

- (а) Типски сертификат и ограничени типски сертификат важе неограничено вријеме. Она остају да важе под условом:
1. да ималац увјерења испуњава услове из Анекса I (Дио 21);
  2. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинута, према важећим управним поступцима које одреди Агенција.
- (б) По враћању или трајном укидању типског сертификата, оно се враћа Агенцији.

21.A.55 Вођење евиденције

Ималац типског сертификата или ограниченог типског сертификата дужан је да чува све значајне пројектне податке, планове и извјештаје са испитивања, укључујући документацију о прегледима за испитан производ, да они буду на располагању Агенцији, и да би омогућио потребне податке за обезбјеђивање континуиране пловидбености, континуиране валидности података о оперативној прикладности и усклађеност с важећим захтјевима за заштиту животне средине.

21.A.57 Приручници

Ималац типског сертификата или ограниченог типског сертификата израђује, чува и ажурира приручнике чије постојање захтијевају важећа основа за сертификацију типа, примјенива основа сертификације података о оперативној прикладности и захтјеви за заштиту животне средине за производ и Агенцији, на њен захтјев, предаје њихове копије.

21.A.61 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац типског сертификата или ограниченог типског сертификата доставља најмање један потпуни комплет упутстава за континуирану пловидбеност, који садрже описне податке и упутства за реализацију, припремљен према важећој основи за сертификацију сваком познатом власнику једног или више ваздухоплова, мотора или елисе, при њиховој испоруци или издавању првог увјерења о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а последије тога, на захтјев, ова упутства чини доступним сваком лицу које мора да испуни било који услов из упутстава. Неки приручници или дијелови упутстава за континуирану пловидбеност који се односе на ремонт (обнову) или друге врсте великих радова одржавања могу да постану доступни и касније, пошто је производ пуштен у употребу, али морају да постану доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или потребне сате/циклусе рада.
- (б) Промјене упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа и, на захтјев, свим лицима која морају да се ускладе с њима. Агенцији се подноси програм у коме се приказује на који начин се расподељују промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

21.A.62 Распољивост података о оперативној прикладности

Носилац сертификата типа или ограниченог сертификата типа ставља на располагање:

- (а) најмање један комплет потпуних података о оперативној прикладности, припремљених у складу с примјенивом основном сертификацијом оперативне прикладности, свим познатим операторима ваздухоплова у БиХ, прије него што организација за обуку или БиХ оператор требају користити податке о оперативној прикладности и
- (б) све промјене података о оперативној прикладности свим познатим БиХ операторима дотичног ваздухоплова и
- (ц) на захтјев, релевантне податке наведене у горњим подтачкама (а) и (б):
1. надлежном тијелу одговорном за провјеру усклађености с једним или више елемената тог комплета података о оперативној прикладности и
  2. свим особама које морају испуњавати захтјеве једног или више елемената тог комплета података о оперативној прикладности.

(ОДЈЕЉАК С - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)**ОДЈЕЉАК D - ИЗМЈЕНЕ ТИПСКИХ СЕРТИФИКАТА И ОГРАНИЧЕНИХ ТИПСКИХ СЕРТИФИКАТА****21.A.90А Област примјене**

Овај одјељак уређује поступак по коме се одобравају промјене дизајна типа и типски сертификати и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца одобрења. Овим одјељком се такође дефинишу стандардне промјене које не подлијежу процесу одобрења у складу са овим одјељком. У овом одјељку израз "типски сертификат" означава и типски сертификат и ограничено типски сертификат.

21.A.90Б Стандардне промјене

- (а) Стандардне промјене означавају промјене у типском сертификату:
1. у односу на:
    - (i) авионе чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 5 700 kg
    - (ii) роторкрафте чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 3 175 kg
    - (iii) једрилица, моторних једрилица и балона и дирижабала како су дефинисани у оквиру ELA1 и ELA2;
  2. које поштују податке дизајна који су укључени у сертификационе захтјеве које је издала Агенција, који садрже прихватљиве методе, технике и праксе за извршавање и идентификовање стандардних промјена, укључујући и везане инструкције за континуирану пловидбеност; и
  3. које нису у супротности са подацима носиоца типског сертификата.
- (б) Тачке 21.A.91 до 21.A.109 не примјењују се у стандардним промјенама.

21.A.91 Класификација промјене типског сертификата

Промјене типског сертификата могу бити мање и веће. "Мања промјена" је промјена која нема већи утицај на масу, положај тежишта, издржљивост структуре, поузданост, оперативна својства, буку, испуштање горива, емисију гасова или друге особине које утичу на пловидбеност производа. Изузев промјена из тачке 21.A.19, све друге промјене, према овом одјељку, јесу "веће промјене". Веће и мање промјене одобравају се према тачкама 21.A.95 или 21.A.97 и идентификују на одговарајући начин.

21.A.92 Подобност

- (а) Само ималац типског сертификата може да захтијева одобрење веће промјене типског сертификата по овом одјелјку, док други подносилац захтјева за већу промјену дизајна типа захтјев подноси према Одјелјку Е.
- (б) Свако физичко или правно лице подноси захтјев за одобрење мање промјене типског сертификата по овом одјелјку.

21.A.93 Захтјев

Захтјев за одобрење промјене типског сертификата подноси се у облику и на начин који одреди Агенција и садржи:

- (а) Опис промјене, који одређује:
1. све дијелове типског сертификата и одобрене приручнике на које утиче промјена;
  2. сертификационе захтјеве (CS) и захтјеве за заштиту животне средине с којима, према тачки 21.A.101, пројектована промјена мора да буде усклађена;
- (б) Одређивање било којих испитивања која су потребна за доказивање усклађености промјењеног производа са важећим сертификационим захтјевима (CS) и захтјевима за заштиту животне средине.
- (ц) Када измјена утиче на податке о оперативној прикладности, захтјев укључује или му се прилаже, након што је захтјев већ предат, и потребне измјене података о оперативној прикладности.

21.A.95 Мање измјене

Мање измјене типског сертификата класификује и одобрава:

- (а) Агенција; или
- (б) одговарајуће одобрена организација за дизајн, сагласно поступку с којим се сагласила Агенција.

21.A.97 Веће измјене

- (а) Подносилац захтјева за одобрење веће измјене дужан је да:
1. Агенцији достави доказне податке са свим потребним описним подацима који треба да буду укључени у дизајн типа;
  2. докаже да је промијењени производ сагласан важећим сертификационим захтјевима (CS) и захтјевима за заштиту животне средине који су наведени у 21.A.101;
  3. се усклади са тачкама 21.A.20(б), (ц) и (д); и;
  4. изда изјаву из тачке 21.A. 20(д) (а) (3) према Одјелјку Ј, ако има одговарајуће одобрење организације за дизајн;
  5. усклади се са тачком 21.A.33 и, према потреби, са тачком 21.A.35.
- (б) Одобрење веће промјене типског сертификата ограничено је на специфичну конфигурацију или специфичне конфигурације типског сертификата на који се односи промјена.

21.A.101 Одређивање сертификационих захтјева (Certification Specifications, CS) и захтјева за заштиту животне средине

- (а) Подносилац захтјева за промјену типског сертификата мора да докаже да је промијењени производ усклађен са правилима о пловидбености која се примјењују на промијењени производ и која важе на дан подношења

захтјева за промјену, осим ако се подносилац захтјева сам не одлучи за усклађеност са касније важећим измјенама и допунама сертификационих захтјева или, ако се то захтијева тачкама (е) и (ф), као и с важећим захтјевима за заштиту животне средине који се захтијевају у 21.A.18.

- (б) Одступајући од става (а), подносилац захтјева може да докаже да је промијењени производ усклађен с претходним амандманом правила о пловидбености одређеним у ставу (а) и сваким сертификационим захтјевом (*Certification Specifications*) који Агенција сматра непосредно повезаним. Међутим, претходни амандман правила о пловидбености не смије да претходи одговарајућем правилу о пловидбености на које се увјерење о типу позива. Подносилац захтјева може да докаже усклађеност с претходном промјеном правила о пловидбености у било ком од наредних случајева:

1. Промјене за коју Агенција сматра да нису значајне. При одлучивању о томе да ли је промјена значајна, Агенција разматра промјену у контексту свих претходних значајних промјена дизајна и повезаних промјена важећих сертификационих захтјева који су обухваћени увјерењем о типу производа. Промјене које испуњавају једно од сљедећих мјерила аутоматски се сматрају значајним:

- (i) Општа конфигурација или начела пројектовања су промијењени (нису задржани);
- (iii) Претпоставке које су коришћене за сертификацију производа који треба да се промијени више нису важеће.

2. Свака област, систем, дио или уређај на које промјена не утиче по мишљењу Агенције.
3. Свака област, систем, дио или уређај на који промјена утиче, а за које Агенција сматра да њихова усклађеност са стандардима градње описаним у тачки (а) не би битно утицала на ниво безбједности промијењеног производа или не би имала смисла.

- (ц) Подносилац захтјева за промјену на ваздухоплову (изузев хеликоптера) с највећом масом од 2 722 kg (6 000 lb), или хеликоптера без турбине с највећом масом од 1 361 kg (3 000 lb), може да докаже да је промијењени производ усклађен са основом за сертификацију типа на коју се типски сертификат позива. Ако Агенција сматра да је промјена у одређеној области значајна, она може да одреди усклађивање са амандманом основе за сертификацију типа на коју се типски сертификат позива и која важи на дан подношења захтјева, као и са свим сертификационим захтјевима које Агенција сматра непосредно повезаним, изузев ако Агенција сматра да усклађивање с наведеном промјеном или сертификационим захтјевима не би битно утицало на ниво безбједности промијењеног производа или не би имало смисла.

- (д) Ако Агенција сматра да стандарди градње који важе на дан подношења захтјева за промјену не омогућавају одговарајуће стандарде у вези с предложеном промјеном, подносилац захтјева мора да испуни све посебне услове (детаљне техничке спецификације) и њихове промјене које су прописане у тачки 21.A.16Б, да би се омогућио ниво безбједности који одговара нивоу утврђеном у стандардима градње која важе на дан подношења захтјева за промјену.

- (е) Захтјев за промјену типског сертификата важи пет година за велике авионе и велике хеликоптере, а захтјев за промјену осталих типски сертификати важи три године. Ако промјена није одобрена или је јасно да неће бити одобрена у овом року, подносилац захтјева може да:
1. поднесе нови захтјев за промјену типски сертификати и да се придржава одредаба из става (а) које важе за први захтјев за промјену;
  2. затражи продужење првог захтјева и да се усклади са одредбама из тачке (а), према датуму који одабере подносилац захтјева, а који не претходи датуму одобрења промјене, у року који је за први захтјев за промјену одређен у овој тачки.
- (ф) Ако подносилац захтјева одлучи да се усклади са сертификационим захтјевима из измјена и допуна стандарда градње, који су ступили на снагу послјег подношења захтјева за промјеном типа, мора да се усклади и са осталим сертификационим захтјевима које Агенција сматра непосредно повезаним с њима.
- (г) Када захтјев за измјену сертификата типа за ваздухоплов укључује, или су му приложене, након што је захтјев већ предат, и измјене података о оперативној прикладности, основа сертификације података о оперативној прикладности одређује се у складу с горњим подтачкама (а), (б), (ц), (д) и (ф).

21.A.103 Издавање одобрења

- (а) Подносилац захтјева има право да му Агенција одобри већу промјену дизајна типа ако:
1. Приложи изјаву из тачке 21.A.20(д); и
  2. Ако се докаже:
    - (i) да је промијењени производ усклађен са важећим сертификационим захтјевима и важећим захтјевима за заштиту животне средине који су наведени у тачки 21.A.101;
    - (ii) да се одредбе о пловидбености са којима није усклађен надокнађују елементима који пружају исти ниво безбједности;
    - (iii) да производ није опасан за намјену за коју је затражено одобрење.
  3. У случају измјене која утиче на податке о оперативној прикладности, доказа да потребне измјене података о оперативној прикладности задовољавају примјену основу сертификације података о оперативној прикладности која је одређена у складу с тачком 21.A.101 подтачком (г);
  4. Одступајући од тачке 3. и на захтјев подносиоца захтјева приложеног уз изјаву наведену у тачки 21.A.20 подтачки (д), већа измјена сертификата типа за ваздухоплов може се одобрити прије доказивања усклађености с примјеном основом сертификације података о оперативној прикладности, под условом да подносилац захтјева докаже усклађеност са основом сертификације података о оперативној прикладности прије него што се подаци о оперативној прикладности морају заиста користити.
- (б) Мања промјена дизајна типа одобрава се само сагласно тачки 21.A.95 ако се докаже да је промијењени производ усклађен са одговарајућим сертификационим захтјевима наведеним у тачки 21.A.101.

21.A.105 Вођење евиденције

За сваку промјену подносилац захтјева тако чува све значајне податке дизајна, планове и извјештаје о

испитивању, укључујући документацију о испитивању промијењеног производа, да они буду на располагању Агенцији, и да омогући потребне податке за обезбјеђивање континуиране пловидбености, континуиране валидности података о оперативној прикладности и усклађеност с важећим захтјевима за заштиту животне средине за промијењени производ.

21.A.107 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац одобрења мање измјене сертификата типа, сваком познатом власнику једног или више ваздухоплова, мотора или пропелера на које се односи та мања измјена, приликом испоруке производа или приликом издавања првог свједочанства о пловидбености дотичног ваздухоплова, што год је од тога касније, доставља најмање један комплет повезаних измјена, ако постоје, у путама за континуирану пловидбеност производа на којем треба извести мању измјену, припремљених у складу с примјеном основом сертификације типа, а након тога те измјене упута, на захтјев, ставља на располагање било којем другом лицу од којег се захтјева испуњавање било којег од услова из тих упута.
- (б) Поред тога, промјене наведених варијанти упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа на коме је обављена мања промјена, а на захтјев и свим лицима која морају да се ускладе с наведеним упутствима.

21.A.108 Распоживост података о оперативној прикладности

У случају измјене која утиче на податке о оперативној прикладности, носилац одобрења мање измјене ставља на располагање:

- (а) најмање један комплет измјена података о оперативној прикладности, припремљених у складу с примјеном основом сертификације оперативне прикладности, свим познатим операторима тако измијењеног ваздухоплова у ЕУ, прије него организација за обуку или ЕУ оператор требају користити податке о оперативној прикладности и
- (б) све даље измјене таквих података о оперативној прикладности свим познатим ЕУ операторима измијењеног ваздухоплова и
- (ц) на захтјев, релевантне дијелове измјена наведене у горњим подтачкама (а) и (б):
  1. Надлежном тијелу одговорном за провјеру усклађености с једним или више елемената таквих података о оперативној прикладности и
  2. Свим особама које морају испуњавати захтјеве једног или више елемената тог комплекта података о оперативној прикладности.

21.A.109 Обавезе и ЕРА ознаке - Европско одобрење за дијелове (*European Part Approval*)

Ималац одобрења мање измјене типског сертификата мора да:

- (а) преузме обавезе из 21.A.4, 21.A.105 и 21.A.107;
- (б) наведе ознаку, укључујући и слова ЕРА - "Европско одобрење за дијелове" (*European Part Approval*), према тачки 21.A.804(а).

ОДЈЕЉАК Е - ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ**21.A.111 Област примјене**

Овај одјељак уређује поступке по којима се одобравају веће промјене типског сертификата, сходно поступцима за додатни типски сертификат, и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца одобрења.

21.A.112А Подобност

Свако физичко или правно лице ("организација") које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21.A.112Б овлашћено је да захтијева додатни типски сертификат, према условима који су предвиђени у овом одјељку.

21.A.112Б Доказивање оспособљености

- (а) Организација која захтијева додатни типски сертификат доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала Агенција према Одјељку Ј.
- (б) Одступајући од тачке (а), као доказ о оспособљености сматра се и престанак Агенције, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности потребних за усклађивање с овим одјељком.
- (ц) Одступајући од тачака (а) и (б), подносилац захтјева може да одлучи да докаже оспособљеност путем одобрења сертификационог програма Агенције подробно наводећи средства за доказивање усаглашености STC-ија ваздухоплова, мотора и елисе дефинисаних у тачки 21.A.14(ц).

21.A.113 Захтјев за издавање додатног типског сертификата

- (а) Захтјев за издавање додатног типског сертификата подноси се у облику и на начин који одреди Агенција.
- (б) Захтјев за издавање додатног типског сертификата садржи описе, идентификацију и измјене података о оперативној прикладности које се захтијевају у 21.A.93. Поред тога, захтјев укључује и доказ да су подаци на којима се заснивају наведене идентификације одговарајући, било на подлози сопствених ресурса подносиоца захтјева, било по договору са имаоцем типског сертификата.

21.A.114 Доказивање усклађености

Подносилац захтјева за издавање додатног типског сертификата мора да буде усклађен са тачком 21.A.97.

21.A.115 Издавање додатног типског сертификата

Подносилац захтјева има право да му Агенција изда додатни типски сертификат:

- (а) Ако поднесе изјаву из тачке 21.A.20(д); и
- (б) Ако се докаже да:
  1. промијењени производ испуњава важеће сертификационе захтјеве и еколошке захтјеве, како је наведено у тачки 21.A.101;
  2. су све неусклађене одредбе пловидбености надокнађене факторима који обезбјеђују исти ниво безбједности; и
  3. ниједна особина или карактеристика не чини производ несигурним за намјене због којих се сертификација захтијева.
- (ц) Ако докаже своју оспособљеност сагласно тачки 21.A.112Б;
- (д) Ако је према тачки 21.A.113(б) закључио уговор са имаоцем типског сертификата, и

1. ако је ималац типског сертификата изјавио да нема техничких примједба на податке који су поднесени према тачки 21.A.93, и
2. ако се ималац типског сертификата сагласио да ће сарађивати са имаоцем додатног увјерења о типу, да би се обезбиједило испуњавање свих обавеза везаних за континуирану пловидбеност промијењеног производа, према тачкама 21.A.44 и 21.A.118А.

21.A.116 Преносивост

Додатно увјерење о типу може да се пренесе искључиво на правно или физичко лице које је оспособљено да преузме обавезе из тачке 21.A.118А и које је ради тога доказало своју оспособљеност по мјерилима из тачке 21.A.112Б, осим за ЕЛА1 ваздухоплов за које је физичко или правно лице тражило одобрење Агенције за коришћење процедура у којима су јасно наведене његове активности којима су преузете ове обавезе.

21.A.117 Измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат

- (а) Мање измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат класификују се и одобравају према Одјељку Д.
- (б) Веће измјене оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат одобравају се путем новог додатног типског сертификата, према овом одјељку.
- (ц) Одступајући од тачке (б), већа промјена оног дијела производа за који важи додатни типски сертификат, ако је предложи сам ималац додатног типског сертификата, може да се одобри путем промјене постојећег додатног типског сертификата.

21.A.118А Обавезе и ЕРА ознаке

Ималац додатног типског сертификата мора:

- (а) да преузме обавезе:
  1. прописане у тачкама 21.A.3А, 21.A.3Б, 21.A.4, 21.A.105, 21.A.119 и 21.A.120А и 21.A.120Б;
  2. које произлазе из сарадње са имаоцем типског сертификата према тачки 21.A.115(д)(2); и да у те сврхе настави да испуњава услове из тачке 21.A.112Б;
- (б) да наведе ознаке, укључујући и слова ЕРА, према тачки 21.A.804(а).

21.A.118Б Важење сертификата

- (а) Додатни типски сертификат важи неограничено вријеме. Он остаје да важи под условом:
  1. да је ималац додатног типског сертификата и даље усклађен са овим анексом I (Дио 21);
  2. да ималац додатног типског сертификата није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинута, према важећим управним поступцима које одреди Агенција.
- (б) По враћању или трајном укидању додатног типског сертификата, он се враћа Агенцији.

21.A.119 Приручници

Ималац додатног типског сертификата израђује, чува и ажурира изворнике варијанти приручника чије постојање захтијевају важећа основа за сертификацију типа, примјењива основа сертификације података о оперативној прикладности и важећи захтјеви за заштиту животне средине за производ, које су потребне за покривање промјена

уведених додатним сертификатом о типу и Агенцији, на њен захтјев, доставља њихове копије.

21.A.120А Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац додатног типског сертификата за ваздухоплов, мотор или елису доставља најмање један сет упутстава за континуирану пловидбеност, припремљених према важећој основи за сертификацију типа, свим познатим власницима једног или више ваздухоплова, мотора или елисе чија су својства наведена у додатном увјерењу о типу, при испоруци или при издавању првог увјерења о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а послје тога наведени сет упутстава, на захтјев, учини доступним свим другим лицима која морају да се ускладе са условима из наведених упутстава. Неки приручници или дијелови упутстава за континуирану пловидбеност, који се односе на ремонт (обнову) или друге велике радове одржавања, могу да постану доступни и касније, кад се производ пусти у употребу, али морају да постану доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или оствари прописане сате/циклусе рада.
- (б) Поред тога, промјене наведених упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа на које се односи додатни типски сертификат и, на захтјев, свим лицима која морају да испуне било које од наведених упутстава. Агенцији се подноси програм у којем је приказано на који начин се расподјељују промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

21.A.120Б Распољивост података о оперативној прикладности

У случају измјене која утиче на податке о оперативној прикладности, носилац додатног сертификата типа ставља на располагање:

- (а) најмање један комплет измјена података о оперативној прикладности, припремљених у складу с примјењивом основом сертификације оперативне прикладности, свим познатим операторима тако измијењеног ваздухоплова у БиХ, прије него организација за обуку или БиХ оператор требају користити податке о оперативној прикладности; и
- (б) све даље измјене таквих података о оперативној прикладности свим познатим БиХ операторима измијењеног ваздухоплова и
- (ц) на захтјев, релевантне дијелове измјена наведене у горњим подтачкама (а) и (б):
1. Агенцији одговорној за проверу усклађености с једним или више елемената таквих података о оперативној прикладности, и
  2. Свим особама које морају испуњавати захтјеве једног или више елемената тог комплета података о оперативној прикладности.

ОДЈЕЉАК F - ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕЊА

21.A.121 Област примјене

- (а) Овај одјељак уређује поступак по коме се доказује усклађеност са важећим подацима дизајна за производ, дио и уређај који ће бити произведени без одобрења организације за производњу по Одјелу G.
- (б) Овај одјељак уређује и обавезе произвођача производа, дијела или уређаја који се производе према овом одјељку.

21.A.122 Подобност

Свако физичко или правно лице може да поднесе захтјев за доказивање усклађености производа, дијела или уређаја са овим одјељком ако:

- (а) има одобрење или поднесен захтјев за одобрење дизајна овог производа, дијела или уређаја, или
- (б) обезбиједило је потребну усклађеност између производње и дизајна путем одговарајућег уговора закљученог с подносиоцем захтјева за одобрење дизајна или са имаоцем одобрења дизајна.

21.A.124 Захтјев

- (а) Захтјев за сагласност за доказивање усклађености производа, дијела или уређаја, по овом одјељку, подноси се у облику и на начин који одреди BHDCA.
- (б) Захтјев садржи:
1. Доказе који, по потреби, указују:
    - (i) да би одобравање организације за производњу према Одјелу G било несврхисходно; или
    - (ii) да је сертификација или одобравање производа, дијела или уређаја по овом одјељку потребна за одобравање организације за производњу према Одјелу G.
  2. Кратак преглед података који су прописани у тачки 21.A.125(б).

21.A.125А Издавање писма о сагласности (*Letter of Agreement*)

Подносилац захтјева има право да му BHDCA изда писмо о сагласности којим се саглашава са доказивањем усклађености појединачних производа, дијелова и уређаја са овим одјељком, пошто:

- (а) Уведе систем инспекције у производњи ("production inspection system") који омогућава да сваки производ, дио или уређај одговара важећим пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради.
- (б) Изради приручник који садржи:
  1. опис система инспекције који је наведен у тачки (а),
  2. опис коришћених метода система инспекције,
  3. опис испитивања по тачки 21.A.127 и 21.A.128 и имена лица овлашћених у сврхе примјене тачке 21.A.130(а).
- (ц) докаже да је способан да обезбиједи помоћ према тачкама 21.A.3А и 21.A.129(д).

21. A.125Б Налази (*Findings*)

- (а) Ако постоји објективан доказ да ималац писма о сагласности не испуњава захтјеве из Анекса I (Дио 21), налази се класификују на сљедећи начин:
1. Налаз нивоа 1 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих података дизајна и да утиче на безбједност ваздухоплова;
  2. Налаз нивоа 2 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (а).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према тачки 21.B.125:

1. Код налаза нивоа 1, ималац писма о сагласности дужан је да предузме корективне мјере које задовољавају ВНДСА, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу;
  2. Код налаза нивоа 2, рок за корективне мјере, које одређује ВНДСА, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеци. У неким околностима и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи тромјесечни рок, ако се достави задовољавајући план корективних мјера са којим се ВНДСА сагласила.
  3. Налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера од имаоца писма о сагласности.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, ВНДСА може да, дијелимично или потпуно, ограничи, привремено или трајно укине писмо о сагласности према тачки 21.Б.145. Ималац писма о сагласности дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о ограничењу, привременом или трајном укидању писма о сагласности.

21.А.125Ц Важење писма о сагласности

- (а) Писмо о сагласности издаје се најдуже на једну годину. Оно остаје да важи осим ако:
1. Ималац писма о сагласности не успије да докаже усклађеност с важећим захтјевима из овог одјелка,
  2. постоје докази да ималац писма о сагласности не може да одржи задовољавајућу контролу производње производа, дијелова или уређаја по споразуму,
  3. произвођач више не испуњава захтјеве из тачке 21.А.122,
  4. ималац писма о сагласности није вратио писмо или да писмо није трајно укинута према тачки 21.Б.145 или истекне вријеме на које оно важи.
- (б) По враћању, трајном укидању или истеку времена на које писмо о сагласности важи, оно мора да се врати ВНДСА.

21.А.126 Систем инспекције у производњи

- (а) Систем инспекције у производњи, који се захтијева према тачки 21.А.125А(а), обезбјеђује инструменте којима се утврђује да ли су:
1. Примљени (улазни) материјал, набављени дијелови или производи подизвођача, који се користе у готовом производу, сагласни важећим подацима дизајна;
  2. Примљени (улазни) материјал и набављени дијелови или производи подизвођача правилно означени;
  3. Поступци, производне технике и методе склапања који утичу на квалитет и безбједност готових производа сагласни спецификацијама које је прихватила ВНДСА;
  4. Промјене у дизајну, укључујући замјене материјала, одобрене према Одјелку Д или Одјелку Е и прегледане прије уградње у готов производ.
- (б) Систем инспекције у производњи који се захтијева према тачки 21.А.125А(а) омогућава да:
1. Усклађеност дијелова с важећим подацима дизајна буде провјеравана у оним тачкама у производњи на којима је то могуће прецизно утврдити;

2. Материјали који могу да се оштете или покове на одговарајући начин буду ускладиштени и заштићени;
3. Актуелни цртежи буду лако доступни запосленима у производњи и инспекцији и да се, по потреби, користе;
4. Одбачени материјали и дијелови буду одвојени и означени тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;
5. Материјал и дијелови који су одвојени због одступања од података дизајна или спецификација, а који се узимају у обзир за уградњу у готов производ, буду подвргнути одобреном поступку провјере техничке и производне усклађености. Они материјали и дијелови, за које се установи да су употребљиви, морају бити адекватно означени а ако је потребна њихова прерада или поправка, поново се врши њихова инспекција. Материјали и дијелови који буду одбачени одвајају се и означавају тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;
6. Произвођач мора чувати евиденцију о извршеним инспекцијама у производњи и означити је на начин да омогући везу са завршеним производом или његовим дијелом и одржавати је са циљем осигуравања података потребних за осигуравање континуиране пловидбености производа.

21.А.127 Испитивања: ваздухоплов

- (а) Сваки произвођач ваздухоплова произведеног према овом одјелку мора успоставити одобрени поступак испитивања на земљи и у лету, као и контролне образце, према којима испитује произведени ваздухоплов и процјењује његову усклађеност са тачком 21.А.125А(а).
- (б) Сваки поступак производног испитивања мора укључити најмање сљедеће:
1. провјеру карактеристика управљања, односно руковања ваздухопловом;
  2. провјеру перформанси у лету (коришћењем стандардних инструмената ваздухоплова);
  3. провјеру правилног рада цијеле опреме и свих система ваздухоплова;
  4. провјеру да ли су инструменти правилно означени и да ли су послје пробних летова постављени сви натписи и унесени сви потребни приручници;
  5. провјеру оперативних карактеристика ваздухоплова на земљи;
  6. провјеру других особина, карактеристичних за ваздухоплов који се испитује.

21.А.128 Испитивања: мотори и елисе

Сваки произвођач мотора и елисе, произведених према овом одјелку, мора извршити функционално испитивање сваког мотора или елисе промјенљивог корака, онако како је то наведено у документацији имаоца типског сертификата, да би провјерио да ли исправно раде у цијелом обиму рада из типског сертификата и тако омогућио усклађеност са тачком 21.А.125А(а).

21.А.129 Обавезе произвођача

Сваки произвођач производа, дијела или уређаја, произведених према овом одјелку, мора да:

(а) омогући ВНДСА да изврши инспекцијски преглед производа, дијела или уређаја;

- (б) чува у производним просторијама техничке податке и цртеже потребне за процјену да ли је производ усклађен с подацима дизајна;
- (ц) одржава систем инспекције у производњи који омогућава да сваки производ, дио или уређај одговара важећим пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради;
- (д) обезбиједи помоћ имаоцу типског сертификата, ограниченог типског сертификата или организацији одобреној за дизајн свим активностима континуиране пловидбености повезаним за произведене производе, дијелове или уређаје;
- (е) уведе и одржава систем интерног извјештавања о догађајима, у интересу безбједности, да би се омогућило прикупљање и процјена података о догађајима, ради откривања негативних трендова или отклањања недостатака и издвајања догађаја који се пријављују. Систем обухвата процјену важних података у вези с догађајима и објављивање повезаних обавјештења.
  1. Обавијести имаоца типског сертификата, ограниченог типског сертификата или одобрену организацију за дизајн о свим случајевима кад је произвођач ставио у саобраћај производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено одступање од важећих података дизајна и да заједно са имаоцем типског сертификата, ограниченог типског сертификата или одобреном организацијом за дизајн проведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбједност;
  2. Обавијести Агенцију и надлежни орган државе чланице о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбједност према тачки 1. Извјештаји се израђују у облику и на начин који одреди Агенција по тачки 21.А.3А(б)(2) или који прихвати ВНДСА;
  3. Ако произвођач ради као добављач друге производне организације, он је обавјештава о случајевима у којима јој је испоручио производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података.

21.А.130 Изјава о усклађености (*Statement of Conformity*)

- (а) Сваки произвођач производа, дијела или уређаја, произведених према овом одјељку, издаје изјаву о усклађености на обрасцу 52 (погледати Додатак VIII) за цио ваздухоплов, или на обрасцу 1 (погледати Додатак I) за друге производе који нису ваздухоплови и за дијелове или уређаје. Изјаву о усклађености обавезно потписује овлашћено лице које је на одговорном положају у производној организацији.
- (б) Изјава о усклађености мора да садржи:
  1. за сваки производ, дио или уређај, изјаву да је тај производ, дио или уређај сагласан са одобреним подацима дизајна и да је у стању да безбједно ради,
  2. за сваки ваздухоплов - изјаву да је спроведен поступак испитивања на земљи и у лету према тачки 21.А.127(а),
  3. за сваки мотор или елису промјенљивог корака - изјаву да је произвођач спровео завршно функционално испитивање рада мотора или елисе према тачки 21.А.128, а за мотор и да је провјерио

усклађеност с подацима које је добио од имаоца типског сертификата о захтјевима везаним за емисије штетних гасова који су важећи на дан производње мотора.

- (ц) Сваки произвођач оваквог производа, дијела или уређаја мора:
  1. при првој промјени власника производа, дијела или уређаја, или
  2. при подношењу првог захтјева за издавање увјерења о пловидбености ваздухоплова, или
  3. при подношењу првог захтјева за издавање документа о враћању у употребу мотора, елисе, дијела или уређаја; да поднесе ВНДСА на овјеру изјаву о усклађености.
- (д) ВНДСА својим потписом овјерава изјаву о усклађености ако послџе провјере производа, дијела или уређаја утврди да су усклађени с важећим са пројектним подацима и да су у стању да безбједно раде.

ОДЈЕЉАК G - ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21.А.131 Област примјене

Овај одјељак уређује:

- (а) поступак по коме се одобрава организација за производњу која докаже да су њени производи, дијелови и уређаји усклађени с важећим подацима дизајна;
- (б) права и обавезе подносиоца захтјева за издавање одобрења и имаоца одобрења.

21.А.133 Подобност

Свако физичко или правно лице ("организација") може да захтјева издавање одобрења по овом одјељку. Подносилац захтјева мора да:

- (а) покаже да би, за утврђени обим радова, одобрење према овом одјељку било одговарајуће за доказивање усклађености са одређеним дизајном;
- (б) има одобрење за овако одређени дизајн или да одобрење затражи; или
- (ц) обезбиједи задовољавајућу усклађеност између производње и дизајна путем уговора закљученог с подносиоцем захтјева за одобравање одређеног дизајна или имаоцем одобрења дизајна.

21.А.134 Захтјев

Захтјев за одобравање организације за производњу подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА и садржи кратак преглед података који се захтијевају у тачки 21.А.143 и услове одобрења који се захтијевају у тачки 21.А.151.

21.А.135 Издавање одобрења

Организација која докаже да је усклађена са захтјевима из овог одјељка има право да јој ВНДСА изда одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за производњу.

21.А.139 Систем квалитета

- (а) Организација за производњу мора да докаже да је увела и да је способна да одржава систем квалитета. Систем квалитета мора да буде документован. Он омогућава организацији да сваки производ, дио или уређај који организација или партнери произведу или који набави од спољних добављача или подизвођача - буде усклађен с важећим подацима дизајна и у стању да безбједно ради, на основу чега она стиче права предвиђена у тачки 21.А.163.
- (б) Систем квалитета садржи:

1. У мјери која је примјерена обиму одобрења, контролне поступке за:
    - (i) издавање, одобравање или промјену документа;
    - (ii) ревизију и контролу процјене добављача и подизвођача;
    - (iii) провјеру да ли примљени (улазни) производи, дијелови, материјали и опрема, укључујући нове елементе или оне које су већ користили купци производа, одговарају важећим подацима дизајна;
    - (iv) означавање и праћење;
    - (v) производне поправке;
    - (vi) прегледе и провјере, укључујући пробне летове у току производње;
    - (vii) калибрацију алата, монтажних алата и опреме за испитивање;
    - (viii) контролу неусклађених елемената;
    - (ix) усклађивање пловидбености са подносиоцем захтјева за одобравање дизајна или имаоцем одобрења дизајна;
    - (x) вођење и одржавање евиденције;
    - (xi) оспособљеност и квалификацију запослених;
    - (xii) издавање докумената о враћању у употребу;
    - (xiii) руковање, паковање и складиштење;
    - (xiv) интерну провјеру квалитета и последичне корективне мјере;
    - (xv) рад у оквиру услова одобрења на мјестима (локацијама) која не улазе у одобрене објекте;
    - (xvi) радове који се изводе послје окончавања производње а прије испоруке, којима се ваздухоплов одржава да би и даље био у стању да безбједно лети;
    - (xvii) издавање дозволе за лет и одобравање повезаних услова за лет.
Контролни поступци морају да садрже одредбе за критичне дијелове;
  2. Независну функцију обезбјеђивања квалитета ради праћења сагласности са документованим поступцима система квалитета и њихове адекватности. Праћење се заснива на систему повратних информација лицу или групи лица наведених у тачки 21.А.145(ц)(2) и одговорном руководиоцу наведеном у тачки 21.А.145(ц)(1), да би се, по потреби, омогућило предузимање корективних мјера.
5. Листу овлашћеног особља као што је наведено у тачки 21.А.145(д);
  6. Општи опис људских ресурса;
  7. Општи опис објеката који се налазе на свакој адреси наведеној у увјерењу организације за производњу;
  8. Општи опис обима радова организације за производњу значајних за услове одобрења;
  9. Поступак по коме се ВНДСА обавјештава о промјенама у организацији за производњу;
  10. Поступак по коме се мијења приручник организације;
  11. Опис система квалитета и поступака према тачки 21.А.139(б)(1);
  12. Листу спољних организација, као што је то наведено у тачки 21.А.139(а).
- (б) Приручник се мијења по потреби, да би опис организације остао ажуран. Копије приручника и његових каснијих промјена просљеђују се ВНДСА.

21.А.145 Захтјев за одобравање

Организација за производњу мора, на основу података поднесених према тачки 21.А.143, да докаже:

- (а) да општи услови за одобравање који се односе на објекте, услове за рад, опрему и алате, поступке и с тим повезане материјале, број и стручност запослених и општа организација омогућавају испуњавање обавеза по тачки 21.А.165;
- (б) да у вези са свим потребним подацима о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова:
  1. Организација за производњу прима податке од Агенције, и имаоца или подносиоца захтјева за типски сертификат, ограниченог типског сертификата или организације одобрене за дизајн, да би провјерила усклађеност с важећим подацима дизајна;
  2. Организација за производњу успоставља поступак уношења података о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова у њену произвођачку документацију;
  3. Омогућава ажураност података и њихову доступност запосленима којима су потребни за обављање њихових послова.
- (ц) у вези са руководством и запосленима:
  1. Организација за производњу именује одговорног руководиоца (*accountable manager*), који је одговоран ВНДСА. Он је у организацији одговоран за то да се цјелокупна производња одвија према захтијеваним стандардима и да организација у свако доба испуњава податке и поступке који су наведени у приручнику из тачке 21.А.143;
  2. Организација за производњу именује једно или више лица која обезбјеђују да организација буде усклађена са захтјевима из Анекса I (Дио 21) и одређује обим њихових овлашћења. Ова лица непосредно су подређена одговорном руководиоцу из тачке 1. Именована лица морају да буду у стању да покажу одговарајуће знање, обуку и искуство за испуњавање својих одговорности;

21.А.143 Приручник организације за производњу

- (а) Организација подноси ВНДСА приручник организације за производњу, који садржи сљедеће податке:
  1. Изјаву коју је потписао одговорни руководилац организације (*accountable manager*), којом се потврђује да ће организација стално радити према свом приручнику и са њим повезаним приручницима који одређују усклађеност организације са овим одјељком;
  2. Имена и радна мјеста руководиоца које је прихватила ВНДСА према тачки 21.А.145(ц)(2);
  3. Дужности и одговорности руководиоца прописане у тачки 21.А.145(ц)(2), и питања која они могу да у име организације непосредно рјешавају с надлежним органом;
  4. Организациону шему која показује ланац одговорности руководиоца како се захтијева у тачки 21.А.145(ц)(1) и (2);

3. Организација за производњу мора запосленима на свим нивоима да изда одговарајућа овлашћења у сврхе испуњавања њихових обавеза и да би у организацији постојала цјеловита и дјелотворна усклађеност са захтјевима везаним за пловидбеност, буку, испуштање горива и емисије издувних гасова.
- (д) у односу на овлашћено особље, тј. особље које је организација за производњу овластила да потписује документе који се издају према тачки 21.А.163, и у оквиру области и услова одобрења:
1. Овлашћено особље има одговарајуће знање, обуку и искуство за испуњавање додијељених одговорности;
  2. Организација за производњу води евиденцију о свом овлашћеном особљу, која садржи појединости о обиму њиховог овлашћења;
  3. Овлашћено особље мора да добије документ који садржи обим његових овлашћења.

21.А.147 Промјене у одобреној организацији за производњу

- (а) Послије издавања одобрења организацији за производњу, ВНДСА мора да одобри све промјене у организацији које су значајне за доказивање њене усклађености или за пловидбеност и елементе повезане са буком, испуштањем горива и емисијом издувних гасова производа, дијела или уређаја, а посебно промјене у систему квалитета. Захтјев за одобравање промјене подноси се писмено ВНДСА, а организација мора прије увођења промјене да докаже ВНДСА да ће наставити да ради према овом одјељку.
- (б) ВНДСА одређује услове под којима организација за производњу одобрена по овом одјељку може да послује у току промјена, изузев ако не утврди да њено одобрење треба да буде привремено укинито.

21.А.148 Промјена мјеста

Сматра се да промјена мјеста (локације) објеката за производњу одобрене организације за производњу има битан значај и зато у погледу тога организација поступа према тачки 21.А.147.

21.А.149 Преносивост одобрења

Изузев, услед промјене власништва, која се сматра промјеном у смислу тачке 21.А.147, одобрење организације за производњу није преносиво.

21.А.151 Услови одобрења

Услови одобрења одређују обим радова и производе или категорије дијелова и уређаја, или и једно и друго, у вези с којима ималац одобрења може да остварује права према тачки 21.А.163. Ови услови издају се као дио одобрења организације за производњу.

21.А.153 Промјене услова одобрења

Сваку промјену услова одобрења мора да одобри ВНДСА. Захтјев за промјену услова одобрења подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА. Подносилац захтјева мора да испуни одговарајуће захтјеве из овог одјељка.

21.А.157 Провјере

Организација за производњу успоставља инструменте који ВНДСА омогућавају да спроводи све потребне провјере, укључујући и провјере партнера или подизвођача,

зарад утврђивања усклађености и сталне усклађености са одговарајућим захтјевима из овог одјељка.

21.А.158 Налази (*Findings*)

- (а) Ако постоји објективан доказ да ималац одобрења организације за производњу не испуњава одговарајуће захтјеве из Анекса I (Дио 21), налази се класификују на следећи начин:
1. Налаз нивоа 1 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих пројектних података и да утиче на безбједност ваздухоплова;
  2. Налаз нивоа 2 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (а).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према тачки 21.Б.225:
1. Код налаза нивоа 1, ималац одобрења организације дужан је да предузме корективне мјере којима је ВНДСА задовољна, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу.
  2. Код налаза нивоа 2, рок за корективне мјере, који одређује ВНДСА, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеца. У неким околностима и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи тромјесечни рок ако се достави задовољавајући план корективних мјера с којим се ВНДСА сагласио.
  3. Налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, ВНДСА може да, дијелимично или потпуно, ограничи, привремено или трајно укине одобрење организације за производњу према тачки 21.Б.245. Имаца одобрења организације за производњу дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о ограничењу, привременом или трајном укидању одобрења.

21.А.159 Важење одобрења

- (а) Одобрење важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи, изузев ако:
1. одобрена организација не успије да докаже усклађеност са одговарајућим захтјевима из овог одјељка;
  2. ималац одобрења или његов партнер или подизвођач онемогуће ВНДСА да спроводи провјере према тачки 21.А.157;
  3. постоји доказ да организација за производњу не може да одржи задовољавајућу контролу производње производа, дијелова или уређаја према издатом одобрењу;
  4. организација за производњу више не испуњава захтјеве из тачке 21.А.133;
  5. ималац одобрења није вратио одобрење или је одобрење трајно укинито по тачки 21.Б.245.
- (б) По враћању или трајном укидању одобрења, увјерење о способности организације за производњу враћа се ВНДСА.

21.A.163 Повластице

Према условима одобрења издатим према тачки 21.A.135, ималац одобрења организације за производњу може:

- (а) да обавља производне дијелатности према Анексу I (Дио 21);
- (б) да за цијели ваздухоплов и после предречења издаје изјаве о усклађености на EASA обрасцу 52 према тачки 21.A.174 прибави увјерење о пловидбености ваздухоплова и увјерење о буци без додатног доказивања;
- (ц) да за друге производе, дијелове или уређаје издаје увјерење о стављању у употребу на EASA обрасцу 1, без додатног доказивања;
- (д) да одржава нови ваздухоплов који је произвео и да издаје увјерење о враћању у употребу на EASA обрасцу 53 у вези с тим одржавањем;
- (е) да према поступку с којим је сагласна BHDCA, за ваздухоплов који је произведен у тој организацији и под условом да организација сама, сагласно своје одобрењу (POA), надзире конфигурацију ваздухоплова и потврђује усаглашеност са ограничењима дизајна одобреним за лет, издаје дозволу за лет према тачки 21.A.711(ц), укључујући и одобравање услова лета према тачки 21.A.710(б).

21.A.165 Обавезе имаоца одобрења

Ималац одобрења организације за производњу мора да:

- (а) Гарантује да се приручник организације за производњу, који је достављен према тачки 21.A.143 и документи на које се он односи, користе као основни радни документи у организацији;
- (б) Одржава организацију за производњу према подацима и поступцима који су одобрени у одобрењу организације за производњу;
- (ц) 1. Утврђује да ли је сваки довршени ваздухоплов усклађен с пројектом типа и да ли је у стању да безбједно ради, прије него што БХДЦА поднесе изјаву о усклађености, или
  - 2. Утврђује да ли су други производи, дијелови или уређаји довршени и усклађени са одобреним подацима дизајна и да ли су у стању да сигурно раде, прије него што изда EASA Form 1, којим потврђује да су усклађени са одобреним пројектним подацима и да су у стању да безбједно раде, а код мотора и да утврди, на подлози података које добије од имаоца типског сертификата за мотор, да ли је довршени мотор усклађен са одговарајућим захтјевима о емисији гасова, као што је то прописано у тачки 21.A.18(5) важећим на дан кад је мотор произведен, да би се потврдила усклађеност емисија, или
  - 3. Утврђује да ли су други производи, дијелови или уређаји усклађени с важећим подацима, прије него што изда EASA Form 1, као потврду о усклађености
- (д) Биљежи све податке о обављеним радовима;
- (е) Успостави и одржава систем интерног извјештавања о догађајима, у интересу безбједности, да би се омогућило прикупљање и процјена података о догађајима, ради откривања негативних трендова, отклањања недостатака и

издвајања догађаја који се пријављују. Систем обухвата процјену важних података у вези с догађајима и објављивање повезаних информација;

- (ф) 1. Обавијести имаоца типског сертификата или одобрену организацију за дизајн о случајевима кад је организација за производњу ставила у саобраћај производе, дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података и да на њима спроведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбједност;
- 2. Обавијести Агенцију и надлежни орган државе чланице о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбједност према тачки 1. Извјештаји се израђују у облику и на начин који одреди Агенција по тачки 21.A.3A(б)(2) или који прихвати BHDCA.
- 3. Ако је ималац одобрења организације за производњу добављач друге производне организације, он њу обавјештава о случајевима у којима јој је дијелове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података;
- (г) Обезбиједи помоћ имаоцу увјерења о типу или имаоцу одобрења дизајна у свим активностима континуиране пловидбености повезаним с произведеним производима, дијеловима или уређајима;
- (х) Уведе систем архивирања који укључује захтјеве наложене његовим партнерима, добављачима и подизвођачима и обезбјеђује чување података који се користе за доказивање усклађености производа, дијелова или уређаја. Ови подаци морају да буду доступни BHDCA и да се одржавају да би се обезбиједили подаци потребни за обезбјеђивање континуиране пловидбености производа, дијелова или уређаја;
- (и) Кад према условима одобрења издаје увјерење о техничкој исправности, прије издавања увјерења утврди да ли је довршени ваздухоплов одржан и да ли је у стању да безбједно ради;
- (ј) Гдје је то примјенљиво, сагласно правима из тачке 21.A.163(е), одређује услове под којима се издаје дозвола за лет;
- (к) Гдје је то примјенљиво, сагласно правима из тачке 21.A.163(е), прије издавања дозволе за лет, обезбјеђује усклађеност ваздухоплова са захтјевима из тачке 21.A.711(ц) и (е).

ОДЈЕЉАК И - УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ И ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ**21.A.171 Област примјене**

Овај одјељак уређује поступак по коме се издају увјерења о пловидбености.

21.A.172 Подобност

Свако физичко или правно лице на чије име је ваздухоплов регистрован или треба да буде регистрован у БиХ или његов заступник, може да поднесе захтјев за издавање увјерења о пловидбености за наведени ваздухоплов према овом одјељку.

21.A.173 Врсте увјерења о пловидбености

Увјерења о пловидбености разврставају се на следећи начин:

- (а) Увјерење о пловидбености које се издаје за ваздухоплове који одговарају увјерењу о типу издатом према Анексу I (Дио 21);
- (б) Ограничено увјерење о пловидбености које се издаје за ваздухоплове:
  1. који одговарају ограниченом увјерењу о типу издатом према Анексу I (Дио 21), или
  2. за које је Агенцији доказано да су усклађени с посебним спецификацијама пловидбености које гарантују безбједно коришћење.

21.A.174 Захтјев

- (а) Захтјев за издавање увјерења о пловидбености по тачки 21.A.172. подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА.
- (б) Захтјев за издавање увјерења о пловидбености или ограниченог увјерења о пловидбености садржи:
  1. врсту увјерења о пловидбености која се захтијева;
    2. за нови ваздухоплов:
      - (i) изјаву о усклађености:
        - издату према тачки 21.A.163(б), или
        - издату према тачки 21.A.130 и коју је овјерила ВНДСА, или
        - за увезени ваздухоплов, изјаву коју је потписао надлежни орган државе извозника да је ваздухоплов усклађен с дизајном који је одобрила Агенција;
      - (ii) извјештај о маси и равнотежи с распоредом укрцавања;
      - (iii) летачки приручник, ако је тако захтијевано према важећим стандардима градње за одређени ваздухоплов;
    3. за коришћени ваздухоплов:
      - (i) који потиче из државе потписнице ЕСАА Споразума - потврду о провјери пловидбености издату према Анексу I (Дио М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове;
      - (ii) који потиче из треће државе (државе која није потписница ЕСАА Споразума):
        - Изјаву надлежног органа државе у којој је ваздухоплов регистрован или је био регистрован о статусу пловидбености ваздухоплова у регистру, у тренутку преношења;
        - Извјештај о маси и равнотежи с распоредом укрцавања;
        - Летачки приручник, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености;
        - Претходну евиденцију помоћу које се утврђују стандарди производње, модификација и одржавања ваздухоплова, укључујући сва ограничења повезана са ограниченим увјерењем о пловидбености према тачки 21.B.327(ц);
        - Препоруке за издавање увјерења о пловидбености или ограниченог увјерења о пловидбености и потврде о провјери пловидбености послуже прегледа пловидбености према Анексу I (Дио М) Правилника о континуираној

пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја ("Службени гласник БиХ", број 44/14), те о одобравању организација и особља укључених у те послове.

- (ц) Ако друкчије није договорено, изјаве из тачака (б)(2)(i) и (б)(2)(ii) дају се најкасније 60 дана прије представљања ваздухоплова ВНДСА.

21.A.175 Језик

Приручници, плочице с натписима, спискови (листе), ознаке инструмената и друге неопходне информације које захтијевају сертификациони захтјеви (*Certification Specifications, CS*) могу да буду написане на једном или више службених језика Европске уније који је прихватљив за ВНДСА.

21.A.177 Промјене

Увјерење о пловидбености може да промијени (измјени и допуни) само ВНДСА.

21.A.179 Преносивост и поновно издавање

- (а) Ако се мијења власник ваздухоплова:
  1. ако ваздухоплов остаје у истом регистру, увјерење о пловидбености или ограничено увјерење о пловидбености које је усклађено само са ограниченим увјерењем о типу, преноси се заједно с ваздухопловом;
  2. ако се ваздухоплов региструје у другој држави чланици, увјерење о пловидбености или ограничено увјерење о пловидбености које је усклађено само са ограниченим увјерењем о типу издаје се:
    - (i) по подношењу претходног увјерења о пловидбености и важеће потврде о провјери пловидбености издате према Анексу I (Дио М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа ("Службени гласник БиХ", број 44/14), дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове;
    - (ii) по испуњењу захтјева из тачке 21.A.175.
- (б) Ако се промијени власник ваздухоплова, а за ваздухоплов је издато ограничено увјерење о пловидбености које није усклађено са ограниченим увјерењем о типу, увјерење о пловидбености преноси се заједно са ваздухопловом ако ваздухоплов остаје у истом регистру, или се издаје само уз службени пристанак надлежног органа државе чланице регистрације у коју је пренесено.

21.A.180 Инспекцијски преглед

Ималац увјерења о пловидбености мора омогућити приступ ваздухоплову за који је издато увјерење о пловидбености ако то захтијева ВНДСА.

21.A.181 Важење увјерења

- (а) Увјерење о пловидбености важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи под следећим условима:
  1. да је усклађено с важећим дизајном типа и захтјевима за континуирану пловидбеност,
  2. да ваздухоплов остаје у истом регистру,
  3. да типски сертификат или ограничени типски сертификат, према којима је издато, није претходно стављено ван снаге по тачки 21.A.51,
  4. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење трајно укинато према тачки 21.B.330.

- (б) По враћању или трајном укидању увјерења, оно се враћа ВНДСА.

21.A.182 Идентификација ваздухоплова

Сваки подносилац захтјева за издавање увјерења о пловидбености по овом одјелку мора да докаже да је његов ваздухоплов идентификован према Одјелку Q.

ОДЈЕЉАК I - УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ

21.A.201 Област примјене

Овај одјелак уређује поступке по којима се издаје увјерење о буци.

21.A.203 Подобност

Свако физичко или правно лице на чије име је ваздухоплов регистрован или треба да буде регистрован у Босни и Херцеговини, или његов заступник, може да поднесе захтјев за издавање увјерења о буци према овом одјелку.

21.A.204 Захтјев

- (а) Захтјев за издавање увјерења о буци подноси се у облику и на начин који одреди ВНДСА, према тачки 21.A.203.
- (б) Захтјев за издавање увјерења о буци садржи:
1. за нови ваздухоплов:
    - (i) изјаву о усклађености:
      - издату према тачки 21.A.163(б), или
      - издату према тачки 21.A.130, и овјерену од стране ВНДСА, или
      - за увезени ваздухоплов, изјаву коју је потписао надлежни орган државе извозника да је ваздухоплов усклађен с дизајном који је одобрила Агенција;
    - (ii) податке о буци, утврђене према важећим захтјевима за буку. Ови подаци ће бити садржани у летачком приручнику, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености;
  2. за коришћени ваздухоплов:
    - (i) податке о буци утврђене према важећим захтјевима за буку. Ови подаци ће бити садржани у летачком приручнику, ако је тако захтијевано према важећим правилима и прописима о пловидбености,
    - (ii) претходну евиденцију, помоћу које се утврђују стандарди производње, промјена и одржавања ваздухоплова.
- (ц) Ако друкчије није договорено, изјаве из тачке (б)1 дају се најкасније 60 дана прије представљања ваздухоплова ВНДСА.

21.A.207 Промјене (измјене и допуне)

Увјерење о буци може да промијени (измјени или допуни) само ВНДСА.

21.A.209 Преносивост и поновно издавање у држави чланици

Ако се мијења власник ваздухоплова:

- (а) Ако ваздухоплов остаје у истом регистру, увјерење о буци преноси се заједно са ваздухопловом;
- (б) Ако се ваздухоплов региструје у другој држави чланици, увјерење о буци издаје се по подношењу претходног увјерења о буци.

21.A.210 Инспекцијски преглед

Ималац увјерења о буци мора да омогући приступ ваздухоплову за који је издато увјерење о буци, на захтјев ВНДСА или на захтјев Агенције.

21.A.211 Важење увјерења

- (а) Увјерење о буци важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи под условом:
1. да је усклађено с важећим дизајном типа и захтјевима за заштиту животне средине и за континуирану пловидбеност;
  2. да ваздухоплов остаје у истом регистру;
  3. да типски сертификат или ограничени типски сертификат, на основу којег је издато увјерење о буци, није претходно стављен ван снаге према тачки 21.A.51;
  4. да ималац увјерења није вратио увјерење или да увјерење није трајно укинато према тачки 21.B.430.
- (б) По враћању или трајном укидању увјерења о буци, оно се враћа ВНДСА.

ОДЈЕЉАК J - ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН

21.A.231 Област примјене

Овај одјелак уређује поступак поступак по коме се одобрава организација за дизајн и права и обавезе подносиоца захтјева за издавање одобрења и имаоца одобрења.

21.A.233 Подобност

Свако физичко или правно лице ("организација") има право да поднесе захтјев за издавање одобрења према овом одјелку:

- (а) Према тачкама 21.A.14, 21.A.112Б, 21.A.432Б или 21.A.602Б; или
- (б) За одобравање дизајна мањих промјена или мањих поправки, ако је то неопходно за коришћење права из тачке 21.A.263.

21.A.234 Захтјев

Захтјев за издавање одобрења организације за дизајн подноси се у облику и на начин који одреди Агенција и садржи кратак преглед података који се захтијевају у тачки 21.A.243 и услове одобрења који се захтијевају у тачки 21.A.251.

21.A.235 Издавање одобрења

Организација за дизајн, која докаже да је усклађена са захтјевима из овог одјелка, има право да јој Агенција изда одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за дизајн.

21.A.239 Систем обезбјеђења дизајна ("Design Assurance System")

- (а) Организација мора да докаже да је увела систем обезбјеђења дизајна којим се контролишу и надзиру пројекти и промјене пројеката производа, дијелова и уређаја који су садржани у захтјеву и да је способна да одржава систем обезбјеђења пројеката. Систем обезбјеђења дизајна омогућава организацији:
1. да су пројекти производа, дијелова и уређаја или промјене пројеката усклађени с важећим основама за сертификацију, примјењивом основном сертификације података о оперативној прикладности типа и захтјевима за заштиту животне средине,

2. да правилно испуњава своје обавезе према:
    - (i) одговарајућим одредбама Анекса I (Дио 21);
    - (ii) условима одобрења издатим према тачки 21.A.251;
  3. да независно прати усклађеност с документованим поступцима система и њихову адекватност. Праћење подразумијева систем повратних информација за лица или групе лица која су одговорна за обезбјеђивање корективних мјера.
- (б) Систем обезбјеђења дизајна садржи независну функцију провјере доказивања усклађености на основу које организација упућује Агенцији изјаве о усклађености и с њима повезане документе.
- (ц) Организација за дизајн одређује начин на који систем обезбјеђења дизајна процјењује прихватљивост дизајна дијелова или уређаја или задатака које су испунили партнери или подизвођачи по методама одређеним у писменим поступцима.

21.A.243 Подаци

- (а) Организација за дизајн просљеђује Агенцији приручник који, непосредно или уз позивање по референци, описује организацију, важна поступке и производе или промјене производа које треба пројектовати.
- (б) Ако су било које дијелове, уређаје или било које промјене производа дизајнирале партнерске организације или подизвођачи, приручник садржи изјаву о томе како организација за дизајн обезбјеђује усклађеност свих дијелова и уређаја која се захтијева у тачки 21.A.239(б) и садржи, непосредно или уз позивање по референци, описе и податке о дјелатностима дизајна и организацији ових партнера или подизвођача.
- (ц) Приручник се мијења по потреби, да би опис организације остао ажуран. Копије промјена просљеђују се Агенцији.
- (д) Организација за дизајн доставља изјаву о квалификацијама и искуству руководећег особља и других лица која су одговорна за доношење одлука које утичу на пловидбеност и заштиту животне средине у организацији.

21.A.245 Захтјев за одобравање

Организација за дизајн мора, на подлози података прослијеђених према тачки 21.A.243, да, поред усклађености са тачком 21.A.239, докаже да:

- (а) у свим техничким одјељењима има довољно запослених са довољним квалификацијама и одговарајућим овлашћењима за испуњавање њима повјерених обавеза и да то, заједно са простором, инфраструктуром и опремом, омогућава запосленима да остваре циљеве у вези са пловидбеношћу и заштитом животне средине производа;
- (б) између и унутар одјељења постоји потпуна и дјелотворна усклађеност у вези с пловидбеношћу, оперативном прикладношћу и заштитом животне средине.

21.A.247 Промјене система обезбјеђења дизајна

Послије издавања одобрења организацији за дизајн, Агенција мора да одобри сваку промјену система обезбјеђења дизајна, која је важна за доказивање усклађености или за пловидбеност, оперативну прикладност и заштиту животне средине у вези с производом. Писмени захтјев за одобравање промјене подноси се Агенцији, којој организација за дизајн доказује, на основу предложених

промјена приручника и прије него што се промјене уведу, да ће и послје увођења промјена наставити да буде усаглашена према овом одјељку.

21.A.249 Преносивост

Изузев усљед промјене власништва, која се сматра промјеном у смислу тачке 21.A.247, одобрење организације за дизајн није преносиво.

21.A.251 Услови одобрења

Услови одобрења одређују врсте пројектовања, категорије производа, дијелова и уређаја за које је организација одобрена и функције и обавезе које су обухваћени одобрењем, а односе се на пловидбеност, оперативну прикладност и карактеристике буке, испуштање горива и емисије издувних гасова. Ако одобрење организације за дизајн обухвата сертификацију типа или *ETSO* овлашћење за помоћну погонску јединицу (*APU*), услови одобрења садрже и списак производа или помоћних уређаја за напајање. Ови услови издају се као дио одобрења организације за дизајн.

21.A.253 Промјене услова одобрења

Сваку промјену услова одобрења мора да одобри Агенција. Захтјев за промјену услова одобрења подноси се у облику и на начин који одреди Агенција. Организација за дизајн мора да испуни одговарајуће захтјеве из овог одјељка.

21.A.257 Провјере

- (а) Организација за дизајн успоставља инструменте који омогућавају Агенцији да спроведе све потребне провјере, укључујући и провјере партнера и подизвођача, ради утврђивања усклађености и сталне усклађености са одговарајућим захтјевима из овог одјељка.
- (б) Организација за дизајн омогућава Агенцији да прегледа све извјештаје и спроведе било које инспекцијске прегледе, да обави пробни лет или да му присуствује или да спроведе испитивање на земљи или да му присуствује, ради провјеравања важења изјава о усклађености коју је подносилац захтјева предочио по тачки 21.A.239(б).

21.A.258 Налази (*Findings*)

- (а) Ако постоји објективан доказ да ималац одобрења организације за дизајн не испуњава одговарајуће захтјеве из Анекса I (Дио 21), налази се класификују на следећи начин:
  1. налаз нивоа 1 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих захтјева и да утиче на безбједност ваздухоплова;
  2. налаз нивоа 2 представља неусклађеност са Анексом I (Дио 21) која није класификована као налаз нивоа 1.
- (б) Налаз нивоа 3 представља сваку околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из тачке (а).
- (ц) По пријему обавјештења о налазима према важећим управним поступцима које одреди Агенција:
  1. код налаза нивоа 1, ималац одобрења организације за дизајн дужан је да предузме корективне мјере којима је Агенција задовољна, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде налаза;
  2. код налаза нивоа 2, рок за корективне мјере, који одређује Агенција, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од три мјесеца. У

- неким околностима и зависно од природе налаза, Агенција може да продужи тромјесечни рок ако се достави задовољавајући план корективних мјера с којим се Агенција сагласила.
3. налаз нивоа 3 не захтијева хитно предузимање корективних мјера.
- (д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, Агенција може да, према важећим управним поступцима које она одреди, дјелимично или потпуно, привремено или трајно укине одобрење организације за дизајн. Ималац одобрења организације за дизајн дужан је да одмах потврди пријем обавјештења о привременом или трајном укидању одобрења.

21.A.259 Важење одобрења

- (а) Одобрење важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи изузев ако:
1. организација за дизајн не успије да докаже усклађеност са одговарајућим захтјевима овог одјелјка;
  2. ималац одобрења или његови партнер или подизвођач онемогући Агенцију са спроведе провере према тачки 21.A.257;
  3. постоје доказ да систем обезбјеђења дизајна не може да одржи задовољавајућу контролу и надзор дизајна производа или њихових промјена према издатом одобрењу;
  4. ималац одобрења није вратио одобрења или да одобрење није трајно укинато, према важећим управним поступцима које одреди Агенција.
- (б) По враћању или трајном укидању одобрења, увјерење о оспособљености организације за дизајн враћа се Агенцији.

21.A.263 Повластице имаоца одобрења

- (а) Ималац одобрења организације за дизајн има право да се бави дизајном према Анексу I (Дио 21), у границама одобрења.
- (б) Уз уважавање тачке 21.A.257(б), Агенција без даље провере прихвата следеће документе о усклађености, које подносилац захтјева приложи ради стицања:
1. Одобрења услова лета које је потребно за издавање дозволе за лет; или
  2. Типског сертификата или одобрења за веће промјене типског сертификата; или
  3. Додатног типског сертификата;
  4. *ETSO* овлашћења по тачки 21.A.602Б(б)(1);
  5. Одобрења дизајна већих поправки.
- (ц) Ималац одобрења организације за дизајн има, у оквиру услова одобрења и према примјереним поступцима система обезбјеђења дизајна, право да:
1. Класификује промјене типског сертификата и поправки на "веће" и "мање";
  2. Одобрава мање промјене типског сертификата и мање поправки;
  3. Објави податке и упутства који садрже следећу изјаву: "Техничка садржина овог документа одобрена је на основу одобрења организације за дизајн (*DOA*), бр. EASA.21J.[XXXX].";
  4. Одобрава мање промјене докумената у летачком приручнику ваздухоплова и да наведене промјене изда уз следећу изјаву: "Промјена бр. [YY] у летачком приручнику ваздухоплова, реф. [33] одобрена је на основу одобрења организације за дизајн (*DOA*), бр. EASA.21J.[XXXX].";
  5. Одобрава дизајн већих поправки производа или помоћних уређаја за напајање за које има типски

сертификат или додатни типски сертификат или *ETSO* овлашћење;

6. Одобрава услове под којима може да се изда дозвола за лет, према тачки 21.A.710(а)(2), изузев за дозволе за лет које се издају у сврху из тачке 21.A.701(а)(15);
7. Изда дозволу за лет према тачки 21.A.711(б), за ваздухоплов који је сам дизајнирао или модификовао, или за коју је одобрио према тачки 21.A.263(ц)6 услове под којим дозвола за лет може бити издата, и кад организација за дизајн према својим Одобрењем дизајн организације (*DOA*) сама надзире конфигурацију ваздухоплова и потврђује усклађеност с условима дизајна који су одобрени за лет.

21.A.265 Обавезе имаоца одобрења

Ималац одобрења организације за дизајн дужан је да:

- (а) одржава приручник сагласно систему обезбјеђења дизајна;
- (б) обезбједи да се приручник користи као основни радни документ у организацији;
- (ц) докаже да је дизајн производа или промјене односно поправки, сагласан важећим захтјевима и да нема ниједан елемент који би утицао на њихову безбједност;
- (д) изузев код мањих промјена или поправки одобрених према правима из тачке 21.A.263, Агенцији обезбједи изјаве и с њима повезану документацију којима се потврђује усклађеност са тачком (ц);
- (е) Агенцији прослједи податке или упутства у вези са захтијеваним мјерама по тачки 21.A.3Б. где је то примјерено, према правима из тачке 21.A.263(ц)(6), одреди услове под којима може да се изда дозвола за лет.
- (г) где је примјерено, према правима из тачке 21.A.263(ц)(7), прије издавања дозволе за лет ваздухоплова успостави усклађеност са тачкама 21.A.711(б) и (д).

ОДЈЕЉАК К - ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ

21.A.301 Област примјене

Овим одјелјком уређује се поступак по коме се одобравају дијелови и уређаји.

21.A.303 Усклађеност с важећим захтјевима

Усклађеност дијелова и уређаја који треба да се уграде у производе који имају типски сертификат доказује се:

- (а) заједно с поступцима по којима се издаје сертификат типа из одјелјака В, D или Е за производ у који се уграђују; или
- (б) по потреби, по поступцима за *ETSO* овлашћења из Одјелјака О; или
- (ц) за стандардне дијелове, према признатим стандардима.

21.A.305 Одобрење дијелова и уређаја

Ако се према прописима Уније или мјерама Агенције изричито тражи одобрење дијела или уређаја, они морају да буду усклађени са важећим *ETSO* или другим спецификацијама које у појединачном случају Агенција призна као еквивалентне.

21.A.307 Спремност дијелова и уређаја за уградњу

Дио или уређај смије да се угради у производ који има типски сертификат, ако је у стању да може сигурно да се користи и ако:

- (а) има приложено увјерење о спремности за употребу (*EASA Form 1*), којим се доказује да су усклађени са одобреним подацима дизајна и ако је идентификован према Одјелјку Q; или
- (б) је стандардни дио; или
- (ц) је у случају ELA1 или ELA2 ваздухоплова, дио или уређај који:
  1. није са ограниченим вијеком трајања (*life-limited*), нити је дио примарне структуре, нити је дио команди лета;
  2. је произведен у складу са примјењивим дизајном;
  3. је идентификован према Одјелјку Q;
  4. је идентификован као подесан за уградњу на конкретан ваздухоплов;
  5. ће се инсталирати на ваздухоплов за који је власник потврдио усклађеност са условима од 1 до 4, и прихватио је одговорност за ову усклађеност.

(ОДЈЕЉАК L - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)**ОДЈЕЉАК M - ПОПРАВКЕ****21.A.431A Област примјене**

- (а) Овим одјелјком уређује се поступак по коме се одобрава дизајн поправки и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца одобрења.
- (б) Овим одјелјком уређују се стандардне поправки које нису у складу са процесом одобрења у овом одјелјку.
- (ц) "Поправка" значи уклањање оштећења и/или враћање у стање пловидбености производа, дијелова или уређаја које је произвођач претходно већ пустио у употребу.
- (д) Уклањање оштећења замјеном дијелова или уређаја без дораде дизајна поправки сматра се одржавањем и не подлијеже захтјеву за одобрење према овом одјелјку.
- (е) Поправка *ETSO* дијелова, изузев у случају помоћних уређаја за напајање (*APU*) сматра се промјеном *ETSO* дизајна и на њу се примјењује поступак из тачке 21.A.611.

21.A.431B Стандардне поправки

- (а) Стандардне поправки су поправки:
  1. у односу на:
    - (i) авионе, чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 5 700 kg;
    - (ii) роторкрафте, чија је највећа маса на полијетању (МТОМ) до 3 175 kg;
    - (iii) једрилица и моторних једрилица, балона и дирижабала, како су дефинисани у оквиру ELA1 и ELA2.
  2. које поштују податке дизајна који су укључени у сертификационе захтјеве које је издала Агенција, који садрже прихватљиве методе, технике и праксе за извршавање и идентификовање стандардних поправки, укључујући и везане инструкције за континуирану пловидбеност; и
  3. које нису у колизији са подацима носиоца типског сертификата.
- (б) Тачке 21.A.432A до 21.A.451 не примјењују се у стандардним поправкама.

21.A.432A Подобност

- (а) Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања своје оспособљености у складу са тачком 21.A.432Б, има право да поднесе захтјев за одобравање дизајна већих поправки према условима из овог одјелјка.

- (б) Свако физичко или правно лице има право да поднесе захтјев за одобравање дизајна мањих поправки.

21.A.432Б Доказивање оспособљености

- (а) Подносилац захтјева за одобрење дизајна већих поправки доказује своју оспособљеност тако што има одобрење организације за дизајн које је издала Агенција према Одјелјку J.
- (б) Одступајући од тачке (а), као доказ о оспособљености сматра се и пристанак Агенције, дат на приједлог подносиоца захтјева, за примјену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослед активности потребних за усклађивање с овим одјелјком.
- (ц) Одступајући од тачака (а) и (б), подносилац захтјева може да тражи сагласност Агенције за одобрење сертификационог програма у којем су наведене посебне пројектне праксе, ресурси и редослед активности који су потребни за усклађивање са овим анексом I (Дио 21) за поправку производа дефинисаног у тачки 21.A.14(ц).

21.A.433 Дизајн поправки

- (а) Подносилац захтјева за одобрење дизајна поправки мора да:
  1. докаже усклађеност са основом за сертификацију типа и захтјевима за заштиту животне средине на које се позива типски сертификат или додатни типски сертификат или *APU ETSO* овлашћење или са оним захтјевима који важе на дан подношења захтјева (за одобрење дизајна поправки), уз све промјене сертификационих захтјева (*Certification Specifications, CS*) или посебних услова које Агенција сматра потребним за успостављање нивоа безбједности који одговара нивоу безбједности из основа за сертификацију типа на које се типски сертификат или додатни типски сертификат или *APU ETSO* овлашћење позива;
  2. предочи све потребне суштинске податке, на захтјев Агенције;
  3. изда изјаву да постоји усклађеност са сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине из тачке (а)(1).
- (б) Ако подносилац захтјева није имао типског сертификата или додатног типског сертификата или *APU ETSO* овлашћења, он може да испуни захтјеве из тачке (а) коришћењем сопствених ресурса или у договору са имаоцем увјерења о типу или додатног типског сертификата или *APU ETSO* овлашћења.

21.A.435 Класификација поправки

- (а) Поправка може бити "већа" или "мања". Класификација се врши према мјерилима из тачке 21.A.91 за промјену типског сертификата.
- (б) Поправку као "већу" или "мању" према тачки (а) класификује:
  1. Агенција; или
  2. било која одговарајуће одобрена организација за дизајн, према поступку с којим се сагласила Агенција.

21.A.437 Издавање одобрења дизајна поправки

Пошто се изда изјава и докаже да је дизајн поправки усклађен са важећим сертификационим захтјевима и захтјевима за заштиту животне средине из тачке 21.A.433(а)(1) одобрава га:

- (а) Агенција; или
- (б) одговарајуће одобрена организација која има типски сертификат, додатни типски сертификат

или *APU ETSO* овлашћење, према поступку с којим се сагласи Агенција; или

- (ц) одобрена организација за дизајн, према поступку с којим се сагласила Агенција - али само за мање поправке.

21.A.439 Производња дијелова за поправку

Дијелови и уређаји који се буду користили за поправке производе се према производним подацима који се заснивају на потребним подацима о дизајну које одреди иматељ одобрења за дизајн поправки:

- (а) према Одјелу F; или
 (б) производи их одговарајуће одобрена организација према Одјелу G; или
 (ц) производи их одговарајуће одобрена организација за одржавање.

21.A.441 Извођење поправки

- (а) Поправку изводи одговарајуће одобрена организација за одржавање у складу са Дијелом М или Дијелом 145 или одговарајуће одобрена организација за производњу према Одјелу G, по правима из тачке 21.A.163.
 (б) Организација за дизајн доставља потребна упутства за уградњу организацији која изводи поправку.

21.A.443 Ограничења

Пројекат поправки може да се одобри уз ограничења и у том случају одобрење пројекта поправки садржи сва потребна упутства и ограничења. Ималац одобрења пројекта поправки преноси ова упутства и ограничења извођачу, према поступку с којим се сагласи Агенција.

21.A.445 Непоправљена оштећења

- (а) Кад се оштећени производ, дио или уређај не поправи, а није обухваћен претходно одобреним подацима, процјену посљедица оштећења по његову пловидбеност може да обави само:
1. Агенција; или
  2. одговарајуће одобрена организација за дизајн, према поступку с којим се сагласила Агенција. Сва потребна ограничења обрађују се према поступцима из тачке 21.A.443.
- (б) Ако организација, која процјењује штету према тачки (а), није ни Агенција ни ималац типског сертификата, нити додатног типског сертификата, нити *APU ETSO* овлашћења, она мора да докаже основаност података на којима заснива процјену штете коришћењем сопствених ресурса или договора са имаоцем типског сертификата, додатног типског сертификата или *APU ETSO* овлашћења, или, по потреби, са произвођачем.

21.A.447 Вођење евиденције

Поводом сваке поправке, све значајне податке о дизајну, цртеже, извјештаје о испитивању, упутства и ограничења, која евентуално могу да се издају према тачки 21.A.443, доказе о класификацији и доказе о одобрењу дизајна:

- (а) Ималац одобрења дизајна поправке мора да стави на располагање Агенцији;
 (б) Ималац одобрења дизајна поправке мора да чува ради омогућавања података који су потребни за обезбјеђивање континуиране пловидбености поправљених производа, дијелова и уређаја.

21.A.449 Упутства за континуирану пловидбеност

- (а) Ималац одобрења дизајна поправки доставља најмање један комплет ових промјењених упутстава за континуирану пловидбеност које произлазе из дизајна

поправки, укључујући описне податке и упутства за реализацију, припремљен према важећим захтјевима, сваком кориснику (оператеру) ваздухоплова у који је уграђен поправак. Поправљени производ, дио или уређај може да се пусти у употребу прије него што се промјене упутства, али само на ограничено вријеме и уз сагласност Агенције. Промјењена упутства чине се доступним и другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промијењених упутстава, на њихов захтјев. Неки приручници или дијелови промијењених упутстава за континуирану пловидбеност, који обрађују ремонт (обнову) или друге облике великих радова одржавања, могу да се ставе на располагање касније, пошто производ буде пуштен у употребу, али морају да буду доступни прије него што било који производ достигне одговарајућу старост или сате/циклусе лета.

- (б) Ако упутства за континуирану пловидбеност ажурира ималац одобрења нацрта поправке, пошто је поправка прва одобрена, ови ажурирани подаци достављају се сваком кориснику и, на њихов захтјев, и свим другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промјењених упутстава. Агенцији се упућује програм у коме се приказује како се раздјељују ажуриране промјене упутстава за континуирану пловидбеност.

21.A.451 Обавезе и ознаке ЕРА

- (а) Сваки ималац одобрења дизајна веће поправке мора да:
1. преузме обавезе:
    - (i) наведене у тачкама 21.A.3А, 21.A.3Б, 21.A.4, 21.A.439, 21.A.441, 21.A.443, 21.A.447 и 21.A.449;
    - (ii) које произилазе из сарадње са имаоцем типског сертификата, додатног типског сертификата, или *APU ETSO* овлашћења, према тачки 21.A.433 (б);
  2. наведе ознаке, укључујући ЕРА слова (*European Part Approval*), према тачки 21.A.804(а).
- (б) Изузев за имаоце типског сертификата или *APU* овлашћења на које се примјењује тачка 21.A.44, ималац одобрења дизајна мање поправке мора да:
1. преузме обавезе из тачки 21.A.4, 21.A.447 и 21.A.449;
  2. наведе ознаке, укључујући слова ЕРА, према тачки 21.A.804(а).

(ОДЈЕЉАК N - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК O - ETSO ОВЛАШТЕЊА

21.A.601 Област примјене

Овим одјелком уређује се поступак по коме се издаје *ETSO* овлашћење и права и обавезе подносиоца захтјева и имаоца овлашћења.

21.A.602А Подобност

Свако физичко или правно лице које производи или намјерава да производи неки *ETSO* артикал и које докаже или је у поступку доказивања своје оспособљености према тачки 21.A.602Б, има право да поднесе захтјев за издавање *ETSO* овлашћења.

21.A.602Б Доказивање оспособљености

Подносилац захтјева за *ETSO* овлашћење доказује своју оспособљеност:

- (а) за производњу, одобрењем за производњу издатом према Одјелу G или усклађивањем с поступцима из Одјелка F;
 (б) за дизајн:

1. за помоћни уређај за напајање (*APU*), одобрењем организације за дизајн које је Агенција издала према Одјелу Ј;
2. за све друге артикле, примјеном поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослијед активности потребних за усклађивање с Анексом I (Дио 21).

21.A.603 Захтјев

- (а) Захтјев за издавање *ETSO* овлашћења подноси се у облику и на начин који одреди Агенција и садржи кратак преглед података који се захтијевају у тачки 21.A.605.
- (б) Ако се предвиђа низ мањих промјена према тачки 21.A.611, подносилац захтјева наводи у захтјеву број основног модела артикла и одговарајуће бројеве његових саставних дијелова са остављеном празном заградом иза броја, да значи да ће се у празан простор повремено уписивати различита слова или бројеве (или њихове комбинације).

21.A.604 *ETSO* овлашћење за помоћну погонску јединицу (*APU*)

У вези са *ETSO* овлашћењем за помоћну погонску јединицу:

- (а) Одступајући од тачака 21.A.603, 21.A.606(ц), 21.A.610 и 21.A.615 примјењују се тачке 21.A.15, 21.A.16Б, 21.A.17А, 21.A.17Б, 21.A.20, 21.A.21, 21.A.31, 21.A.33, 21.A.44, с том разликом што се, сагласно тачки 21.A.606, умјесто типског сертификата издаје *ETSO* овлашћење;
- (б) Одступајући од тачке 21.A.611, за одобрење промјене примјењују се Одјелак D или Одјелак E. Ако се примјењује Одјелак E, издаје се посебно *ETSO* овлашћење умјесто додатног типског сертификата.
- (ц) Одјелак M примјењује се на одобрење за пројекте поправки.

21.A.605 Захтјеви у погледу података

Подносилац захтјева доставља Агенцији следеће документе:

- (а) изјаву о усклађености којом доказује да је испунио захтјеве из овог одјелка;
- (б) изјаву о дизајну и перформансама (*DDP*);
- (ц) примјерак техничких података које захтијева важећи *ETSO*;
- (д) приручник организације (или позивање по референци на приручник) из тачке 21.A.143, зарад стицања одговарајућег одобрења организације за производњу према Одјелу G или приручник (или позивање по референци на приручник) из тачке 21.A.125А(б), зарад производње према Одјелу F без одобрења организације за производњу.
- (е) за *APU* (помоћна погонска јединица), приручник (или упућивање на приручник) из тачке 21.A.243, зарад стицања одговарајућег одобрења организације за дизајн према Одјелу J.
- (ф) за остале артикле, поступке из тачке 21.A.602Б(б)(2).

21.A.606 Издавање *ETSO* овлашћења

Подносилац захтјева има право да му Агенција изда *ETSO* овлашћење пошто:

- (а) докаже оспособљеност према тачки 21.A.602Б;
- (б) докаже да артикал испуњава техничке услове важећег *ETSO* овлашћења и приложи одговарајућу изјаву о усклађености;

- (ц) изричито изјави да је спреман да буде у складу са тачком 21.A.609.

21.A.607 Права имаоца *ETSO* овлашћења

Ималац *ETSO* овлашћења има право да производи и означава артикл одговарајућом *ETSO* ознаком.

21.A.608 Изјава о дизајну и перформансама (*DDP*)

(а) Изјава о дизајну и перформансама (*DDP*) најмање садржи:

1. податке према тачки 21.A.31(а) и (б) који идентификују артикал, његов дизајн и стандард испитивања;
2. процјену перформанси артикла, ако је потребно, директно или позивањем на друге додатне документе;
3. изјаву о усклађености која потврђује да је артикл усклађен са одговарајућим *ETSO*;
4. позивање на одговарајући извјештај о испитивању;
5. позивање на одговарајуће приручнике о одржавању, ремонту (обнови) и поправкама;
6. ниво усклађености ако *ETSO* омогућава различите нивое усклађености;
7. списак одступања одобрених према тачки 21.A.610.

(б) Ималац *ETSO* овлашћења или његов овлашћени заступник потврђују *DDP* датумом и потписом.

21.A.609 Обавезе имаоца *ETSO* овлашћења

Ималац *ETSO* овлашћења по овом одјелу дужан је да:

- (а) сваки артикл произведе према Одјелу G или Одјелу F тако да обезбједи да сви готови артикли буду усклађени с њиховим пројектним подацима и безбједни за уградњу;
- (б) за сваки модел артикла за који је издато *ETSO* овлашћење припреми и одржава ажурну евиденцију значајних техничких података и документације према тачки 21.A.613;
- (ц) припреми, одржава и ажурира оригинале свих приручника које захтијевају важеће спецификације пловидбености за наведени артикал;
- (д) стави на располагање, на захтјев, корисницима артикла и Агенцији приручнике о одржавању, ремонту (обнови) и поправкама који су потребни за коришћење и одржавање артикла, као и промјене ових приручника;
- (е) означи сваки артикл према тачки 21.A.807;
- (ф) усклади се са тачкама 21.A.3А, 21.A.3Б и 21.A.4.
- (г) настави да испуњава захтјеве из тачке 21.A.602Б.

21.A.610 Одобравање одступања

- (а) Произвођач који тражи да му се одобри одступање од *ETSO* стандарда у погледу перформанси, мора да докаже да се одступање од ових стандарда надокнађује елементима или својствима дизајна који обезбјеђује исти ниво безбједности.
- (б) Захтјев за одобравање одступања са повезаним подацима подноси се Агенцији.

21.A.611 Промјене дизајна

- (а) Ималац *ETSO* овлашћења може да изведе мање промјене дизајна (свака промјена која није већа промјена) без додатног овлашћења Агенције. Онда промијењени артикал задржава оригинални број модела (за идентификовање мањих промјена мијења се или допуњава број дијела), а ималац доставља Агенцији све

- промијењене податке потребне за усклађивање са тачком 21.A.603(б).
- (б) Свака промјена дизајна коју изведе ималац *ETSO* овлашћења, а довољно је велика да захтијева свеобухватну провјеру ради утврђивања усклађености са *ETSO*, сматра се већом промјеном. Прије такве промјене, ималац *ETSO* овлашћења даје артиклу нову ознаку типа или модела и подноси захтјев за ново овлашћење према тачки 21.A.603.
- (ц) На одобрење за промјену према Одјелјку О није овлашћено ниједно физичко или право лице, изузев имаоца *ETSO* овлашћења који, уз то, подноси изјаву о усклађености артикла. Остала лица која траже одобрење морају да поднесу захтјев за посебно *ETSO* овлашћење по тачки 21.A.603.

21.A.613 Вођење евиденције

Поред захтјева за вођење евиденције усклађене или повезане са системом квалитета, сви одговарајући подаци о дизајну, планови и извјештаји о испитивању, укључујући документацију о прегледима испитиваног артикла, морају да буду на располагању Агенцији и да се чувају зарад омогућавања података који су потребни за обезбјеђивање континуиране пловидбености артикала и производа са увјерењем о типу у који је артикал уграђен.

21.A.615 Инспекцијски преглед Агенције

Сваки подносилац захтјева за *ETSO* овлашћење за артикал и ималац *ETSO* овлашћења дужан је да Агенцији, на њен захтјев, омогући да:

- (а) присуствује свим испитивањима;
- (б) прегледа документацију са техничким подацима о артиклу.

21.A.619 Важење *ETSO* овлашћења

- (а) *ETSO* овлашћење важи неограничено вријеме. Оно остаје да важи изузев ако:
1. ималац овлашћења престане да испуњава услове под којима је *ETSO* овлашћење издато,
  2. ималац *ETSO* овлашћења више не испуњава обавезе из тачке 21.A.609,
  3. буде доказано да артикал изазива неприхватљив ризик у раду,
  4. ималац врати овлашћење или оно буде трајно укинато, према важећим управним поступцима које одреди Агенција.
- (б) *ETSO* овлашћење које је ималац вратио или је оно трајно укинато, враћа се Агенцији.

21.A.621 Преносивост

Изузев код промјене власништва имаоца овлашћења, што се сматра важном промјеном која захтијева усклађивање са тачком 21.A.147, односно са тачком 21.A.247, *ETSO* овлашћење које је издато на основу Анекса I (Дио 21) није преносиво.

ОДЈЕЉАК Р - ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ

21.A.701 Област примјене

- (а) Дозвола за лет се издаје се према овом одјелјку за ваздухоплове који не испуњавају или још није доказано да испуњавају услове за пловидбеност, али су способни да безбједно лете под одређеним условима, и за слjedeће намјене:
1. развој;
  2. доказивање усклађености с прописима или сертификационим захтјевима (*Certification Specifications, CS*);

3. обуку особља организација за дизајн или организација за производњу;
  4. производне провјере у лету новопроизведеног ваздухоплова;
  5. лет ваздухоплова чија је производња у току, између производних локација;
  6. лет ваздухоплова ради његовог прихватања од купца;
  7. испорука или извоз ваздухоплова;
  8. лет ваздухоплова ради издавања одговарајућег одобрења од надлежног органа;
  9. испитивање тржишта, укључујући обуку особља странке;
  10. изложбе и аеро-митинзи;
  11. лет ваздухоплова до мјеста одржавања или прегледа пловидбености или до мјеста складиштења;
  12. лет ваздухоплова с масом већом од његове максимално одобрене масе на полијетању, за летове који су удаљенији од уобичајених прелета изнад воде или земље, где није обезбијеђена одговарајућа инфраструктура за слијетање или где није доступно одговарајуће гориво;
  13. постављање рекорда, такмичење у ваздуху и слична такмичења;
  14. лет ваздухоплова који испуњава услове за пловидбеност, прије него што се утврди да испуњава и захтјеве за заштиту животне средине;
  15. рекреативно летење појединих некомплексних ваздухоплова или типова ваздухоплова, за које увјерење о пловидбености или ограничено увјерење о пловидбености није одговарајуће.
- (б) Овај одјелјак успоставља поступак за издавање дозволе за лет и одобравање повезаних услова за лет и успоставља права и обавезе подносиоца захтјева за, или носиоца, ових дозвола и одобрења услова за лет.

21.A.703 Подобност

- (а) Захтјев за издавање дозволе за лет може да поднесе свако физичко или правно лице, изузев за дозволу за лет за намјене из тачке 21.A.701(а)(15), кад захтјев може да поднесе само власник ваздухоплова.
- (б) Захтјев за одобрење услова за лет може да поднесе свако физичко или правно лице.

21.A.705 Надлежни орган

Одступајући од тачке 21.1 овог Анекса I (Дио 21), за потребе овог одјелјка "надлежан орган" је:

- (а) орган кога именује држава чланица у чији је регистар ваздухоплов уписан;
- (б) кад ваздухоплов који није уписан у регистар - орган који именује држава чланица која је прописала идентификационе ознаке.

21.A.707 Захтјев за издавање дозволе за лет

- (а) Према тачки 21.A.703 и ако подносиоцу захтјева није одобрено право да издаје дозволу за лет, захтјев за издавање дозволе за лет подноси се надлежном органу у облику и на начин који одреди надлежни орган.
- (б) Захтјев за издавање дозволе за лет садржи:
1. намјену лета, према тачки 21.A.701;
  2. области у којима ваздухоплов није усклађен с важећим условима за пловидбеност;
  3. услове лета који су одобрени према тачки 21.A.710.

(ц) Ако услови лета нису одобрени у вријеме подношења захтјева за издавање дозволе за лет, захтјев за одобравање услова лета подноси се према 21.А.709.

21.А.708 Услови лета

Услови лета обухватају:

(а) конфигурацију за коју се захтијева дозвола за лет;
(б) све услове или ограничења неопходна за сигурно коришћење ваздухоплова, укључујући:

1. услове или ограничења пута/ваздушног простора који се захтијевају за лет;
2. услове и ограничења који се односе на посаду која управља ваздухопловом;
3. ограничења која се односе на превоз лица која не спадају у посаду ваздухоплова;
4. оперативна ограничења, посебне поступке или техничке услове;
5. појединачни програм провјере у лету (ако је потребан);
6. посебне аранжмане везане за пловидбеност, укључујући упутства за одржавање и режим по коме се одржавање обавља;

(ц) доказ да је ваздухоплов способан да безбједно лети према условима или ограничења из тачке (б);

(д) метод који је био коришћен за провјеру конфигурације ваздухоплова, да би се утврђени услови и даље испуњавали.

21.А.709 Захтјев за одобравање услова лета

(а) Према тачки 21.А.707(ц) и ако подносиоцу захтјева није одобрено право да одобрава услове лета, захтјев за одобравање услова лета подноси се:

1. Агенцији, ако је одобравање услова лета повезано са безбједношћу дизајна, у облику и на начин који она одреди; или
2. ВНДСА, ако одобравање услова лета није повезано са безбједношћу дизајна, у облику и на начин на који одреди ВНДСА.

(б) Захтјев за одобравање услова лета садржи:

1. предложене услове лета;
2. документацију којом се предложени услови лета поткрепљују;
3. изјаву да је ваздухоплов способан да безбједно лети према условима или ограничења из тачке 21.А.708(б).

21.А.710 Одобравање услова лета

(а) Ако је одобравање услова лета повезано са безбједношћу дизајна, услове лета одобрава:

1. Агенција; или
2. одговарајуће одобрена организација за дизајн, према правима из тачке 21.А.263(ц)(б).

(б) Ако одобравање услова лета није повезано са безбједношћу дизајна, услове лета одобрава ВНДСА или одговарајуће одобрена организација која има право да изда дозволу за лет.

(ц) Прије него што се одобре услови лета, Агенција, ВНДСА или одобрена организација морају бити увјерени да је ваздухоплов способан да безбједно лети према утврђеним условима и ограничењима. Агенција или ВНДСА могу у те сврхе да предузму или да захтијевају од подносиоца захтјева да спроведе све потребне провјере или испитивања.

21.А.711 Издавање дозволе за лет

(а) ВНДСА може да изда дозволу за лет на EASA обрасцу 206 под условима наведеним у тачки 21.Б.525.

(б) Одговарајуће одобрена организација за дизајн може да изда дозволу за лет на EASA обрасцу 206, према правима која произилазе из тачке 21.А.263(ц)(7) када су услови лета наведени у тачки 21.А.708 одобрени према тачки 21.А.710.

(ц) Одговарајуће одобрена организација за производњу може да изда дозволу за лет на EASA обрасцу 206, према правима која произилазе из тачке 21.А.163(е), када су услови лета наведени у тачки 21.А.708 одобрени према тачки 21.А.710.

(д) Одговарајуће одобрена организација за обезбјеђивање континуиране пловидбености може да изда дозволу за лет на EASA обрасцу 206, према правима која произилазе из тачке M.A.711 Анекса I (Дио М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове, када су услови лета наведени у тачки 21.А.708 одобрени према тачки 21.А.710.

(е) У дозволи за лет наводе се њена намјена и сви услови и ограничења који су одобрени према тачки 21.А.710.

(ф) Кад је дозвола за лет издата према тачкама (б), (ц) или (д), надлежном органу подноси се копија дозволе за лет и везаних услова лета што је прије могуће, али не касније од 3 дана.

(г) Ако се покаже да било који од услова из тачке 21.А.723(а) није испуњен за дозволу за лет коју је издала организација према тачкама (б), (ц) или (д), ова организација одмах трајно укида ту дозволу и без одлагања обавјештава надлежни орган.

21.А.713 Промјене

(а) Свака промјена која поништава услове лета или повезане доказе који су утврђени за дозволу за лет одобрава се према тачки 21.А.710. Кад је то примјерено, захтјев се подноси према 21.А.709.

(б) Ако промјена утиче на садржину дозволе за лет, издаје се нова дозвола за лет према тачки 21.А.711.

21.А.715 Језик

Приручници, плочице са натписима, спискови (листе), ознаке инструмената и други потребни подаци који се захтијевају према важећим сертификационим захтјевима (*Certification Specifications*, CS) морају да буду исписани на једном или више службених језика Европске уније који су прихватљиви ВНДСА.

21.А.719 Преносивост дозволе

(а) Дозвола за лет није преносива.

(б) Одступајући од тачке (а), дозвола за лет која је издата за намјене из тачке 21.А.701(а)(15) у случају промјене власника ваздухоплова преноси се заједно са ваздухопловом, под условом да ваздухоплов остаје у истом регистру, или се издаје једино уз сагласност надлежног органа државе чланице који води регистар у који се преноси.

21.А.721 Инспекцијски прегледи

Ималац дозволе за лет или подносилац захтјева за њу мора да омогући приступ ваздухоплову, на захтјев ВНДСА.

21.А.723 Важење

(а) Дозвола за лет издаје се најдуже на 12 мјесеци. Она остаје да важи под сљедећим условима:

1. да је усклађена са условима и ограничењима из тачке 21.А.711(е) која се односе на дозволу за лет;
2. да је ималац није вратио или да она није трајно укинута;

3. да ваздухоплов остане уписан у исти регистар.
- (б) Одступајући од тачке (а), дозвола за лет која је издата за намјене из тачке 21.A.701(a)(15) може да се изда на неограничено вријеме.
- (ц) По враћању или трајном укидању дозволе за лет, она се враћа BHDCA.

21.A.725 Продужење важења дозволе за лет

Продужење важења дозвола за лет обавља се као промјена, према тачки 21.A.713.

21.A.727 Обавезе имаоца дозволе за лет

Ималац дозволе за лет обезбјеђује да у сваком тренутку буду испуњени сви услови и ограничења која се односе на дозволу за лет.

21.A.729 Вођење евиденције

- (а) Ималац одобрења услова лета обезбјеђује Агенцији и надлежном органу преглед свих докумената који су настали у сврхе утврђивања и доказивања основаности услова лета и чува их зарад преношења података који су потребни за обезбјеђење даље пловидбености ваздухоплова.
- (б) Одобрена организација обезбјеђује Агенцији и надлежном органу преглед свих докумената који се односе на издавање дозволе за лет према правима одобрене организације, укључујући евиденцију о прегледима, документа која се односе на одобравање услова лета и дозволу за лет и чува их зарад преношења података који су потребни за обезбјеђење даље пловидбености ваздухоплова.

ОДЈЕЉАК Q - ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

21.A.801 Идентификација производа

- (а) Идентификација производа садржи сљедеће податке:
- име произвођача,
  - ознаку производа,
  - серијски број произвођача,
  - друге податке које Агенција сматра потребним.
- (б) Свако физичко или правно лице које производи ваздухоплов или мотор према Одјелу G или Одјелу F, мора да означи ваздухоплов или мотор ватросталном плочицом која садржи податке из тачке (а), унесене утискивањем, урезивањем, гравирањем или неким другим одобреним методом ватросталног означавања. Идентификациона плочица мора да буде причвршћена тако да буде лако доступна и читљива и да не може да се избрише или одстрани при редовном раду, нити да се изгуби или уништи у незгоди.
- (ц) Свако физичко или правно лице које производи елису, крак (лопатицу за елису) или главчину елисе према Одјелу G или Одјелу F, означава ове производе плочицом на коју се утискивањем, урезивањем, гравирањем или неким другим одобреним методом ватросталног означавања уносе на некритичној површини подаци из тачке (а), при чему се води рачуна да се идентификациона плочица не избрише или одстрани при редовном раду или не изгуби или уништи у незгоди.
- (д) Код слободних балона с посадом, идентификациона плочица из тачке (б) мора да буде причвршћена на платнену оплату балона и, ако је то изводљиво, постављена на мјесто на коме је лако читљива за оператера кад је балон надуван. Поред тога, на корпи, читавом оквиру за терет и уређају за гријање морају трајно и читљиво да буду означени име произвођача,

број дијела или еквивалентни број и број серије или еквивалентни подаци.

21.A.803 Поступање са идентификационим подацима

- (а) Нико не смије без одобрења Агенције да одстрани, промијени или постави идентификационе податке наведене у тачки 21.A.801(a) ни на један ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе или идентификационе податке наведене у тачки 21.A.807(a) на помоћни уређај за напајање.
- (б) Нико не смије, без одобрења Агенције, да одстрани или угради ниједну идентификациону плочицу наведену у тачки 21.A.801 или у тачки 21.A.807 за помоћни уређај за напајање.
- (ц) Одступајући од тачки (а) и (б), свако физичко или правно лице које ради на одржавању према важећим правилима за извршење, може да, сагласно методама, техникама и пракси које одреди Агенција:
- одстрани, промијени или постави идентификационе податке наведене у тачки 21.A.801(a) на сваки ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе или податке наведене у тачки 21.A.807(a) на помоћни уређај за напајање, или
  - одстрани идентификациону плочицу наведену у тачки 21.A.801 или у тачки 21.A.807 за помоћни уређај за напајање, ако то потребно за одржавање.
- (д) Нико не смије да угради идентификациону плочицу која је одстрањена према тачки (ц)(2) ни на један ваздухоплов, мотор, елису, крак или главчину елисе, изузев на оне с којих је плочица одстрањена.

21.A.804 Идентификовање дијелова и уређаја

- (а) Сваки дио или уређај ће бити трајно и читљиво означен:
- именом, робним жигом или симболом који идентификује произвођача на начин одређен у важећим пројектним подацима; и
  - бројем дијела, као што је то одређено у важећим пројектним подацима;
  - словима EPA (*European Part Approval*) - дијелове и уређаје произведене према одобреним пројектним подацима који не припадају имаоцу увјерења о типу предметног производа, изузев код ETSO артикала.
- (б) Одступајући од тачке (а), ако се Агенција сагласи да је дио или уређај исувише мали или да из неког другог разлога његово означавање подацима из тачке (а) нема смисла, онда податке који нису могли да буду означени на дијелу или уређају садржи увјерење о враћању у употребу које се прилаже дијелу или уређају или њиховој амбалажи.

21.A.805 Идентификовање критичних дијелова

Поред захтјева из тачке 21.A.804, произвођач дијела који се уграђује у производ који има типски сертификат и који је означен као критични дио, мора трајно и читљиво да означи тај дио бројем производа и серијским бројем.

21.A.807 Идентификовање ETSO артикала

- (а) Сваки ималац ETSO овлашћења према Одјелу O мора трајно и читљиво да означи сваки артикал сљедећим подацима:
- именом и адресом произвођача;
  - именом, типом и бројем дијела или ознаком модела артикла;
  - серијским бројем или датумом производње артикла или и једним и другим;

4. важећим *ETSO* бројем.
- (б) Одступајући од тачке (а), ако се ако се Агенција сагласи да је дио исувише мали или да из неког другог разлога његово означавање подацима из тачке (а) нема смисла, онда податке који нису могли да буду означени на дијелу садржи увјерење о враћању у употребу, које се приложи дијелу или његовој амбалажи.
- (ц) Свако ко производи помоћни уређај за напајање према Одјелу G или Одјелу F, означава уређај ватросталном плочицом која садржи податке из тачке (а) унесене утискивањем, урезивањем, гравирањем или неким другим одобреним методом ватросталног означавања. Идентификациона плочица мора да буде причвршћена тако да буде лако доступна и читљива и да не може да се избрише или одстрани при редовном раду, нити да се изгуби или уништи у незгоди.

СЕКЦИЈА Б

ПОСТУПАК ЗА НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ

ОДЈЕЉАК А - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

21.Б.5 Област примјене

- (а) Овом секцијом уређују се поступци које води ВНДСА приликом спровођења послова и одговорности поводом издавања, одржавања, промјенама (измјенама или допуна), привременим или трајним укидањем увјерења, одобрења, дозвола и овлашћења из Анекса I (Дио 21).
- (б) Агенција, према члану 19. Уредбе (ЕЗ), број 216/2008, издаје сертификационе захтјеве (*Certification Specifications, CS*) и смјернице (*Guidance Material*), да би помогла државама чланицама у примјени ове секције.

21.Б.20 Обавезе надлежног органа

ВНДСА је надлежна за примјену одјела F, G, H, I и P, Секција А само за оне подносиоце захтјева или имаоце чије је сједиште у Босни и Херцеговини.

21.Б.25 Захтјеви у погледу организације надлежног органа

- (а) Опште:
Према Закону о ваздухопловству Босне и Херцеговине, ВНДСА је овлашћена за примјену одјела F, G, H, I и P, Секција А и мора имати документирани поступке, организациону структуру и запослене.
- (б) Ресурси:
1. Број запослених мора да буде довољан за обављање повјерених послова.
2. ВНДСА мора именовати једног или више руководиоца одговорних за извршавање одговарајућих послова, укључујући сарадњу са Агенцијом и другим надлежним органима ако је потребно.
- (ц) Квалификације и обука:
Сви запослени морају имати одговарајуће квалификације и довољно знање, искуство и обуку.

21.Б.30 Документовани поступци

- (а) ВНДСА мора успоставити документоване поступке по којима описује своју организацију, средства и методе за испуњавање захтјева из Анекса I (Дио 21). Поступци се ажурирају и користе као основни радни документи у оквиру свих области рада ВНДСА.
- (б) Копије поступака и њихових промјена морају бити доступни Агенцији.

21.Б.35 Промјене у организацији и поступцима

- (а) ВНДСА мора обавијестити Агенцију о свакој важној промјени у својој организацији и документованим поступцима.
- (б) ВНДСА мора благовремено ажурирати своје документирани поступке кад год дође до промјена у прописима, како би се обезбиједила ефикасна примјена тих прописа.

21.Б.40 Рјешавање спорова

- (а) ВНДСА мора у својим документованим поступцима уредити начин рјешавања спорова.
- (б) Ако спор о одређеном питању између надлежних органа државе чланице не може да се ријеша, руководиоци одређени у тачки 21.Б.25(б)(2) дужни су спорно питање изнесу Агенцији на посредовање (медијацију).

21.Б.45 Извјештавање/координација

- (а) ВНДСА мора обезбиједити, кад је потребно, координацију својих тимова за издавање увјерења, испитивања, одобравања, дозвољавања и овлашћивања са одговарајућим тимовима надлежних органа других држава чланица и Агенције, ради дјелотворне размјене података који су значајни за безбједност производа, дијелова или уређаја.
- (б) ВНДСА мора обавијестити Агенцију о свим проблемима у примјени Анекса I (Дио 21).

21.Б.55 Вођење евиденције

ВНДСА мора водити одговарајуће евиденције у вези са увјерењима, одобрењима, дозволама и овлашћењима које је издала према националним прописима, а за које је надлежност пренијета на Агенцију, све док не буду предати Агенцији.

21.Б.60 Налози за пловидбеност

Налог за пловидбеност који ВНДСА прими од надлежног органа треће државе просљеђује се Агенцији.

ОДЈЕЉАК В - ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ И ОГРАНИЧЕНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

(ОДЈЕЉАК С - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ) ОДЈЕЉАК D - ИЗМЈЕНЕ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА И ОГРАНИЧЕНОГ ТИПСКОГ СЕРТИФИКАТА 21.Б.70 Одобравање измјена сертификата типа

Одобрење измјена података о оперативној прикладности укључено је у одобрење измјена сертификата типа. Међутим, Агенција користи посебни поступак разврставања и одобравања за управљање измјенама података о оперативној прикладности.

ОДЈЕЉАК Е - ДОДАТНИ ТИПСКИ СЕРТИФИКАТ

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

ОДЈЕЉАК F - ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ОДОБРЕЊА 21.Б.120 Испитивање

- (а) Ради испуњавања свих задатака у вези са писмом о сагласности (*Letter of agreement*), ВНДСА ће именовати за сваког подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности групу за испитивање који се састоји од вође који руководи групом и, ако је потребно, једног или више чланова. Вођа групе одговара руководиоцу који је задужен за ове задатке, према тачки 21.Б.25(б)(2).

- (б) ВНДСА ће спровести довољно детаљно испитивање подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности, ради издавања препоруке за издавање, одржавање, промјену (измјени или допуњу), привремено или трајно укидање писма о сагласности.
- (ц) ВНДСА ће успоставити процедуре, по којима ће се вршити провјера подносиоца захтјева или имаоца писма о сагласности, и које ће најмање обухватити:
1. процјену захтјева,
  2. именовање групе за провјеру,
  3. планирање и припрему провјере,
  4. процјену документације (приручника, поступака итд.),
  5. аудите и инспекције,
  6. праћење корективних мјера,
  7. препоруке за издавање, промјене (измјене или допуне), привремено или трајно укидање писма о сагласности.

21.Б.125 Налази

- (а) Ако ВНДСА, током аудита или на други начин, нађе објективне доказе да имаоц писма о сагласности не испуњава захтјеве из Секције А овог анекса, налази се класификују према тачки 21.А.125Б
- (б) ВНДСА ће предузети следеће мјере:
1. За налаз нивоа 1, ВНДСА ће одмах предузети непосредне мјере да организацији, зависно од обима налаза нивоа 1, трајно укине, ограничи или привремено укине, у цјелини или дјелимично, писмо о сагласности док она успјешно не изврши одговарајуће корективне мјере;
  2. За налаз нивоа 2, ВНДСА ће одобрити рок за предузимање корективних мјера који одговара природи налаза и није дужи од 3 мјесеца. У одређеним околностима, на крају овог рока и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи рок од 3 мјесеца, ако постоји задовољавајући план корективних мјера којег је доставила организација.
- (ц) ВНДСА ће привремено укинути писмо о сагласности, у цјелини или дјелимично, ако организација не поштује одобрени рок.

21.Б.130 Издавање писма о сагласности

- (а) Кад се ВНДСА увјери да произвођач испуњава важеће захтјеве из Одјелка F, Секција А, F ће издати писмо о сагласности којим се доказује усклађеност појединих производа, дијелова или уређаја (EASA образац 65).
- (б) Писмо о сагласности садржи обим сагласности, датум престанка његовог важења и, ако постоје, ограничења која се односе на одобрење.
- (ц) Писмо о сагласности издаје се најдуже на једну годину.

21.Б.135 Одржавање писма о сагласности

ВНДСА ће одржавати писмо о сагласности валидним док:

- (а) произвођач правилно користи EASA образац 52 - као изјаву о усклађености цијелог ваздухоплова, и EASA образац 1 - као изјаву о усклађености других производа који нису ваздухоплови и дијелова или уређаја;
- (б) ВНДСА испитивањем прије овјеравања EASA обрасца 52 или EASA обрасца 1 према тачки 21.А.130(ц), не утврди ниједну неусклађеност са захтјевима или поступцима из приручника произвођача или са неусклађеношћу производа,

дијелова или уређаја. Испитивањем се прије свега провјерава:

1. да ли се писмо о сагласности односи на производ, дио или уређај који се овјеравају и да ли остаје да важи;
2. да ли произвођач користи приручник описан у тачки 21.А.125А(б) и његове промјене наведене у писму о сагласности као основни радни документ. У супротном, испитивање се прекида, а увјерење о враћању у употребу се не овјерава;
3. да ли се производња одвија према условима из писма о сагласности и на задовољавајући начин;
4. да ли се провјере и испитивања (укључујући и пробни лет ако је примјерено) рема тачкама 1.А.130(б)(2) и (б)(3), изводе према условима из писма о сагласности и на задовољавајући начин;
5. да су инспекцијски прегледи ВНДСА, који су описани или предвиђени у писму о сагласности, спроведени и оцијењени прихватљивима;
6. да ли је изјава о усклађености сагласна тачки 21.А.130 и да ли подаци које она садржи не спрјечавају њену овјеру.

- (ц) не истекне вријеме на који је писмо о сагласности издато.

21.Б.140 Промјена писма о сагласности

- (а) Према тачки 21.Б.120, ВНДСА ће провјерити у потребном обиму сваку промјену писма о сагласности.
- (б) Ако надлежни орган утврди да су захтјеви из Одјелка F, Секција А и даље испуњени, промијениће на одговарајући начин писмо о сагласности.

21.Б.145 Ограничавање, привремено и трајно укидање писма о сагласности

- (а) Ограничење, привремено и трајно укидање писма о сагласности писмено се саопштавају имаоцу писма о сагласности. ВНДСА ће навести разлоге за ограничење, привремено и трајно укидање писма о сагласности и поучити имаоца писма о сагласности о праву на жалбу.
- (б) Ако је писмо о сагласности привремено укинуто, његово важење се поново успоставља (привремено укидање престаје важити) ако се поново постигне усклађеност са Одјелком F Секције А.

21.Б.150 Вођење евиденције

- (а) БХДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања сваког писма о сагласности.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева или имаоц писма о сагласности,
  2. документе који су настали током испитивања или инспекцијског прегледа у којима су наведене активности и оцјена елемената наведених у тачки 21.Б.120,
  3. писмо о сагласности, укључујући и његове промјене,
  4. записнике са састанака са произвођачем.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година по престанку важења писма о сагласности.

(д) ВНДСА ће чувати евиденцију о свим изјавама о усклађености (EASA Form 52) и увјерења о спремности за употребу (EASA Form 1), које је овјерила.

ОДЈЕЉАК G - ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21.Б.220 Испитивање

- (а) Ради испуњавања својих задатака везаних за одобравање организације за производњу, ВНДСА ће именовати, за сваког подносиоца захтјева или имаоца одобрења, групу за одобравање организације за производњу, која се састоји од вође групе који руководи групом и, по потреби, једног или више чланова. Вођа групе извјештава руководиоца који је задужен за ове задатке, према тачки 21.Б.25(б)(2).
- (б) ВНДСА ће спровести довољно детаљно испитивање подносиоца захтјева или имаоца одобрења да би могао да оправда препоруке за издавање, одржавање, промјену (измјени или допуну), привремено или трајно укидање одобрења.
- (ц) ВНДСА ће успоставити процедуре, по којима ће се вршити провјера подносиоца захтјева или одобрена организација за производњу, и који најмање обухвата:
1. процјену захтјева,
  2. именовање групе за испитивање,
  3. планирање и припрему испитивања,
  4. процјену документације (приручника, поступака итд.),
  5. аудит,
  6. праћење корективних мјера,
  7. препоруке за издавање, промјене (измјене или допуне), привремено или трајно укидање одобрења организације за производњу,
  8. стални надзор.

21.Б.225 Налази

- (а) Ако ВНДСА, током аудита или на други начин, нађе објективне доказе да ималац одобрења производне организације не испуњава захтјеве из Секције А, налази се класификују према тачки 21.А.158(а).
- (б) ВНДСА ће предузети следеће мјере:
1. За налаз нивоа 1, ВНДСА ће одмах предузети непосредне мјере да организацији, зависно од обима налаза нивоа 1, трајно укине, ограничи или привремено укине, у цјелини или дијелимично, одобрење производне организације док она успјешно не спроведе одговарајуће корективне мјере;
  2. За налаз нивоа 2, ВНДСА ће одобрити рок за предузимање корективних мјера који одговара природи налаза и није дужи од 3 мјесеца. У одређеним околностима, на крају овог рока и зависно од природе налаза, ВНДСА може да продужи рок од 3 мјесеца ако постоји задовољавајући план корективних мјера које обезбеђује та организација.
- (ц) ВНДСА ће привремено укинути одобрење, у цјелини или дијелимично, ако организација не поштује одобрени рок.

21.Б.230 Издавање одобрења

- (а) Кад се ВНДСА увјери да организација за производњу испуњава важеће захтјеве из Одјелка G, Секција А, ВНДСА ће издати одобрење и пратеће увјерење о оспособљености организације за производњу (на обрасцу EASA Form 55).

(б) Референтни број уписује се у EASA образац 55 на начин који одреди Агенција.

21.Б.235 Стални надзор

- (а) Да би се утврдила оправданост одржавања одобрења, ВНДСА ће спроводити стални надзор са циљем:
1. провјере да ли је систем квалитета имаоца одобрења усклађен са захтјевима из Одјелка G Секције А;
  2. провјере да ли одобрена организација ради сагласно своме приручнику;
  3. провјере учинковитости процедура садржаних у приручнику организације за производњу;
  4. провјере, путем метода узорка, да ли производи, дијелови или уређаји одговарају стандардима.
- (б) Стални надзор спроводи се према тачки 21.Б.220.
- (ц) Планом сталног надзора ВНДСА ће обезбиједити да се одобрење организације за производњу, са становишта усклађености са овим Анексом I (Дио 21), комплетно провјерава у раздобљу од 24 мјесеца. Стални надзор у овом року може да се састоји од више провјера. Број провјера одређује ВНДСА, зависно од сложености организације, броја локација и критичности производње. Минимално, ВНДСА ће извршити надзор над сваким имаоцем одобрења организације за производњу најмање једном годишње.

21.Б.240 Промјена одобрења

- (а) ВНДСА ће путем сталног надзора пратити све мање промјене.
- (б) ВНДСА ће, према тачки 21.Б.220, испитати сваку значајну промјену одобрења организације или спровести испитивање на захтјев имаоца одобрења организације за промјену обима и услова одобрења.
- (ц) Ако ВНДСА утврди да су и даље испуњени захтјеви из Одјелка G, Секције А, промијениће (измијенити или допунити) одобрење организације за производњу.

21.Б.245 Привремено или трајно укидање одобрења

- (а) Код налаза нивоа 1 и налаза нивоа 2 ВНДСА ће, дјелимично или у цјелини, ограничити, привремено или трајно укинути одобрење организације за производњу, на следећи начин:
1. Код налаза нивоа 1, ВНДСА ће одмах ограничити или привремено укинути одобрење организације за производњу. Ако ималац одобрења организације за производњу не испуни захтјеве из тачке 21.А.158(ц)(1), одобрење организације за производњу се трајно укида.
  2. Код налаза нивоа 2, ВНДСА ће одлучити о ограничењу обима одобрења тако што га привремено укине, у цјелини или дијелимично. Ако ималац одобрења организације за производњу не испуни захтјеве из тачке 21.А.158(ц)(2), одобрење организације за производњу се трајно укида.
- (б) Ограничење, привремено или трајно укидање одобрења организације за производњу писмено се саопштавају имаоцу одобрења. ВНДСА ће навести разлоге за ограничење, привремено или трајно укидање и поучити имаоца одобрења организације за производњу о праву на жалбу.
- (ц) Ако је одобрење организације за производњу привремено укинуто, његово важење се поново успоставља (привремено укидање престаје важити) ако се поново постигне усклађеност са Одјелком G, Секција А.

21.Б.260 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања сваког одобрења организације за производњу и увјерења о оспособљености организације за производњу.
- (б) Евиденција ће најмање садржавати:
1. документе које је приложио подносилац захтјева или имаоца одобрења (увјерења),
  2. документе који су настали током провјера у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.220 наведених елемената, укључујући налазе утврђене према тачки 21.Б.225,
  3. програм сталног надзора, укључујући и евиденцију о проведеним провјерама,
  4. одобрење организације и увјерење о оспособљености организације за производњу, укључујући и њихове промјене,
  5. записнике са састанака са имаоцем одобрења организације за производњу.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година по престанку важења одобрења (увјерења).

ОДЈЕЉАК Н - УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ И ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ**21.Б.320 Испитивање**

- (а) ВНДСА ће спровести довољно детаљан поступак провјере подносиоца захтјева или имаоца увјерења о пловидбености да би могла утврдити оправданост издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), привременог или трајног укидања увјерења.
- (б) ВНДСА ће успоставити процедуре процјене које најмање обухватају:
1. процјену подобности подносиоца захтјева,
  2. процјену подобности захтјева,
  3. класификацију увјерења о пловидбености,
  4. процјену документације приложене уз захтјев,
  5. инспекцијски преглед ваздухоплова,
  6. одређивање потребних услова, рестрикција и ограничења у увјерењу о пловидбености.

21.Б.325 Издавање увјерења о пловидбености

- (а) ВНДСА ће издати или измијенити увјерење о пловидбености (EASA Form 25) ако се увјери да су испуњени захтјеви тачке 21.Б.326 и примјениви захтјеви из Одјелка Н, Секција А овог анекса I (Дио 21).
- (б) ВНДСА ће издати или измијенити ограничено увјерење о пловидбености (EASA Form 24), ако се увјери да су испуњени захтјеви тачке 21.Б.327 и примјениви захтјеви из Одјелка Н, Секција А овог анекса I (Дио 21).
- (ц) За нови или коришћени ваздухоплов, који се увози из државе која није држава потписница ЕСАА Споразума, поред одговарајуће потврде о провјери пловидбености из тачака (а) и (б) ВНДСА ће издати иницијалну потврду о провјери пловидбености (EASA Form 15a).

21.Б.326 Увјерење о пловидбености

ВНДСА ће издати увјерење о пловидбености за:

- (а) нови ваздухоплов:
1. по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(2);
  2. када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са одобреним пројектом и да је у

стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.

- (б) коришћени ваздухоплов:
1. по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(3), којом доказује да:
    - (i) је ваздухоплов у складу са одобреним дизајном типа, одобреним на основу типског сертификата и било којим додатним типским сертификатом, одобреном измјеном или поправком у складу са овим анексом I (Дио 21); и
    - (ii) да су испуњене важеће наредбе о пловидбености; те
    - (iii) да је ваздухоплов прегледан у складу с важећим одредбама Анекса I (Дио М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове;
  2. када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са одобреним дизајном и да је у стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.

21.Б.327 Ограничено увјерење о пловидбености

- (а) ВНДСА ће издати ограничено увјерење о пловидбености за:
1. нови ваздухоплов:
    - (i) по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(2);
    - (ii) када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са дизајном одобреним од стране Агенције под ограниченим типским сертификатом или у складу са посебним спецификацијама пловидбености и да је у стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.
  2. коришћени ваздухоплов:
    - (i) по предочавању документације која се захтијева у тачки 21.А.174(б)(3), којом доказује да:
      - (а) је ваздухоплов у складу са дизајном одобреним од стране Агенције под ограниченим типским сертификатом или у складу са посебним спецификацијама пловидбености и било којим додатним типским сертификатом, одобреном измјеном или поправком у складу са овим анексом I (Дио 21); и
      - (б) да су испуњене важеће наредбе о пловидбености; те
      - (ц) да је ваздухоплов прегледан у складу с важећим одредбама Анекса I (Дио М) Правилника о континуираној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја, те о одобравању организација и особља укључених у те послове;
    - (ii) када се ВНДСА увјери да је ваздухоплов у складу са одобреним дизајном и да је у стању да безбједно ради. То може укључивати прегледе од стране ВНДСА.

(б) за ваздухоплов који не може да испуни битне захтјеве Уредбе (ЕЗ), број 216/2008, и који не испуњава услове за издавање ограниченог типског сертификата, Агенција ће, као неопходно да би се урачунала одступања од ових битних захтјева:

1. издати посебне спецификације пловидбености и провјерити усаглашеност са истим, да би обезбједила адекватну безбједност, имајући у виду намјерану употребу; и
2. одредити ограничења за коришћење тог ваздухоплова.

(ц) Ограничења за коришћење ће бити повезана са ограниченим увјерењем о пловидбености, укључујући рестрикције у вези ваздушног простора, као неопходне да би се узеле у обзир одступања од битних захтјева (*Essential Requirements for Airworthiness*).

21.Б.330 Трајно и привремено укидање увјерења о пловидбености и ограниченог увјерења о пловидбености

- (а) ВНДСА ће одмах трајно или привремено укинути увјерење о пловидбености ако се покаже да није испуњен било који услов из тачке 21.А.181(а).
- (б) При давању обавјештења о трајном или привременом укидању увјерења о пловидбености или ограниченог увјерења о пловидбености, ВНДСА ће навести разлоге за трајно или привремено укидање и поучити имаоца увјерења о праву на жалбу.

21.Б.345 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), трајно или привремено укидање сваког увјерења о пловидбености.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева,
  2. документе који су настали током провјере у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.320(б) наведених елемената,
  3. копију увјерења, укључујући и промјене.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година после брисања ваздухоплова из националног регистра.

ОДЈЕЉАК I - УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ

21.Б.420 Испитивање

- (а) ВНДСА ће спровести довољно детаљан поступак испитивања подносиоца захтјева или имаоца увјерења о буци да би могла утврдити оправданост издавања, одржавања, промјене (измјене или допуне), трајног или привременог укидања увјерења о буци.
- (б) ВНДСА ће успоставити поступке за процјенивање, као дио документованих поступака, који најмање обухватају:
1. процјену подобности,
  2. процјену документације приложене уз захтјев,
  3. преглед ваздухоплова.

21.Б.425 Издавање увјерења о буци

ВНДСА ће издати или измијенити увјерење о буци (*EASA Form 45*) ако се увјери да су испуњени захтјеви из Одјељка I, Секција А.

21.Б.430 Трајно или привремено укидање увјерења о буци

- (а) ВНДСА ће одмах трајно или привремено укинути увјерење о буци ако се покаже да није испуњен било који услов из тачке 21.А.211(а).

(б) При давању обавјештења о трајном или привременом укидању увјерења о буци, ВНДСА ће навести разлоге за трајно или привремено укидање и поучити имаоца увјерења о буци о праву на жалбу.

21.Б.445 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције са критеријумима за минималне периоде чувања, који омогућава да се прате поступци издавања, одржавања, промјена (измјена или допуна), трајно или привремено укидање сваког увјерења о буци.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева,
  2. документе који су настали током испитивања у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.420(б) наведених елемената,
  3. копију увјерења укључујући и промјене.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година после брисања ваздухоплова из националног регистра.

ОДЈЕЉАК J - ОДОБРЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ДИЗАЈН

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

ОДЈЕЉАК K - ДИЈЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

(ОДЈЕЉАК L - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК M - ПОПРАВКЕ

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

(ОДЈЕЉАК N - НЕ ПРИМЈЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЈЕЉАК O - ETSO ОВЛАШЋЕЊА

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

ОДЈЕЉАК P - ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ

21.Б.520 Испитивање

- (а) ВНДСА ће спровести довољно детаљан поступак испитивања који омогућава издавање или стављање ван снаге дозволе за лет.
- (б) ВНДСА ће успоставити поступке за процјенивање који се прије свега односе на:
1. процјену погодности подносиоца захтјева,
  2. процјену погодности захтјева,
  3. процјену документације приложене уз захтјев,
  4. преглед ваздухоплова,
  5. одобравање услова лета према тачки 21.А.710(б).

21.Б.525 Издавање дозвола за лет

ВНДСА ће издати Дозволу за летење (*EASA Form 20a*):

- (а) након предочавања података који се траже у тачки 21.А.707; и
- (б) када се одобре услови за лет из тачке 21.А.708 у складу са тачком 21.А.710; и
- (ц) када се ВНДСА, било сопственом истрагом, која може укључивати инспекције, било кроз поступке договорене са подносиоцем захтјева, увјери да је ваздухоплов прије лета у складу са дизајном дефинисаним тачком 21.А.708.

21.Б.530 Привремено и трајно укидање дозволе за лет

- (а) ВНДСА ће одмах привремено или трајно укинути дозволу за лет уколико није испуњен било који услов из тачке 21.А.723(а).

- (б) При давању обавјештења о привременом или трајном укидању дозволе за лет, ВНДСА ће навести разлоге за привремено или трајно укидање и поучити имаоца дозволе за лет о праву на жалбу.

21.Б.545 Вођење евиденције

- (а) ВНДСА ће успоставити систем вођења евиденције који омогућава да се прате поступци издавања и стављања ван снаге сваке дозволе за лет.
- (б) Евиденција најмање садржи:
1. документе које је приложио подносилац захтјева,
  2. документе који су настали током испитивања у којима су наведене активности и коначни резултати у тачки 21.Б.520(б) наведених елемената,
  3. копију дозволе за лет.
- (ц) Евиденција се чува најмање шест година од кад дозвола за лет престане да важи.

ОДЈЕЉАК Q - ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА

Примјењују се управни поступци које одређује Агенција.

Додаци

EASA ОБРАСЦИ

Ако се обрасци из овог додатка издају на језику који није енглески, морају да садрже и превод текста на енглески језик.

EASA обрасци који се наводе у додацима Дијела 21 (*Part-21*) садрже сљедеће елементе. ВНДСА обезбјеђује да EASA обрасци, које издаје, буду препознатљиви и одговорна је за њихово штампање.

Додатак I - EASA образац 1 Увјерење о спремности за употребу

Додатак II - EASA образац 15а Потврда о провјери пловидбености

Додатак III - EASA образац 20а Дозвола за лет

Додатак IV- EASA образац 20б Дозвола за лет (коју издају одобрене организације)

Додатак V - EASA образац 24 Ограничено увјерење о пловидбености

Додатак VI - EASA образац 25 Увјерење о пловидбености

Додатак VII - EASA образац 45 Увјерење о буци

Додатак VIII - EASA образац 52 Изјава о усклађености ваздухоплова

Додатак IX - EASA образац 53 Увјерење о враћању у употребу ваздухоплова

Додатак X - EASA образац 55 Увјерење о оспособљености организације за производњу
Додатак XI - EASA образац 65 Писмо о сагласности за производњу без одобрења организације за производњу

Додатак I

Увјерење о спремности за употребу - EASA образац 1 из Анекса I (Дио21)

1. Надлежни орган / Држава <i>Approving Competent Authority / Country</i>	2. УВЈЕРЕЊЕ О СПРЕМНОСТИ ЗА УПОТРЕБУ AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE EASA ОБРАЗАЦ 1 EASA FORM 1		3. Јединствени број увјерења / <i>Form Tracking No.</i>
4. Име и адреса организације / <i>Organisation Name and Address:</i>			
6. Предмет / <i>Item</i>	7. Опис / <i>Description</i>	8. Каталогски број / <i>Part/ No</i>	10. Серijski број / <i>Serial No</i>
		9. Количина / <i>Qty</i>	11. Статус Рада / <i>Status/Work</i>
12. Напомене / <i>Remarks</i>			
<p>13а. Потврђује да су горе наведени предмети израђени у складу са / <i>Certifies that the items identified above were manufactured in conformity to</i></p> <p>☐ одобреним пројектним подацима и да је у стању да безбедно ради / <i>approved design data and are in condition for safe operation</i></p> <p>☐ неodobrenim пројектним подацима наведеним у рубрици 12 / <i>non-approved design data specified in block 12</i></p> <p>14а. Дио 145 А.50 Враћање у употребу Остали прописи наведени у рубрици 12 <i>Part 145 A.50 Release to Service Other regulation specified in block 12</i></p> <p>Потврђује да је, ако није другачије наведено у рубрици 12, рад наведен у рубрици 11 и описан у рубрици 12 извршен у складу са Дјелом 145 и у погледу наведеног рада предмети се сматрају спремним за употребу.</p> <p><i>Certifies that unless otherwise specified in block 12, the work identified in block 11 and described in block 12, was accomplished in accordance with Part-145 and in respect to that work the items are considered ready for release to service.</i></p>			
13б. Потпис овлашћеног лица / <i>Authorised signature</i>	13ц. Број одобрења/ <i>Approval/Authorisation number</i>	14б. Потпис овлашћеног лица / <i>Authorised signature</i>	14ц. Број увјерења/одобрења / <i>Certificate/Approval Ref. No.</i>
13д. Име / <i>Name</i>	13е. Датум / <i>Date</i> (dd mm yyyy)	14д. Име / <i>Name</i>	14е. Датум / <i>Date</i> (dd mm yyyy)
<p>ОДВОРНОСТ КОРИСНИКА/УГРАЂИВАЧА / <i>USER/INSTALLER RESPONSIBILITIES</i></p> <p>„Ово увјерење не представља аутоматски овлашћење за уградњу предмета. Када корисник/уграђивач обавља рад у складу са прописима надлежног органа за пловидбеност органе за пловидбеност приватне од надлежног органа за пловидбеност наведеног у рубрици 1. Најве у рубрикама 13а и 14а не представљају увјерење за уградњу. У свим случајевима евиденција о одржавању ваздухоплова мора садржати увјерење за уградњу издато од стране корисника/уграђивача у складу са националним прописима прије него што се ваздухоплов смије употребити за летене. <i>This certificate does not automatically constitute authority to install the item(s)</i></p> <p><i>Where the user/installer performs work in accordance with regulations of an airworthiness authority different than the airworthiness authority specified in block 1, it is essential that the user/installer ensures that his/her airworthiness authority accepts items from the airworthiness authority specified in block 1.</i></p> <p><i>Statements in blocks 13a and 14a do not constitute installation certification. In all cases aircraft maintenance records must contain an installation certification issued in accordance with the national regulations by the user/installer before the aircraft may be flown.</i></p> <p>EASA образац 1 -21 издање 2 / EASA Form 1-21 issue 2</p>			

Упутство за употребу EASA обрасца 1

Ова се упутства односе само на употребу ЕАСА обрасца 1 за намјене производње. Треба обратити пажњу на Додатак II Анексу I (Дио М) [Уредбе (ЕЗ) бр. 2042/2003] који обухвата употребу ЕАСА обрасца 1 за намјене одржавања.

1. НАМЈЕНА И УПОТРЕБА

- 1.1. Основна сврха увјерење је изјава о пловидбености нових ваздухопловних производа, дијелова и уређаја ("предмети").
- 1.2. Између увјерења и предмета се успоставља корелација. Издавалац увјерења мора да задржи увјерење на начин који дозвољава провјеру изворних података.
- 1.3. Увјерење је прихватљиво многим надлежним органима за пловидбеност, али може зависити од билатералних споразума и/или политике надлежног органа за пловидбеност.
- 1.4. Ово увјерење није отпремница.
- 1.5. Ваздухоплов се не смије вратити у употребу на основу овог увјерења.
- 1.6. Ово увјерење не представља дозволу за уграђивање предмета на одређени ваздухоплов, мотор или елису, али помаже крајњем кориснику да утврди његов статус пловидбености.
- 1.7. Комбинација произведених и одржаваних предмета враћених у употребу није допуштена на једном увјерењу.
- 1.8. Комбинација предмета сертификованих у складу са "одобреним подацима" и са "неодобреним подацима" није допуштена на једном увјерењу.

2. ОПШТИ ФОРМАТ

- 2.1. Увјерење мора бити у складу са приложеним форматом, укључујући бројеве рубрика и њихов распоред. Величина рубрике може да се мијења да би одговарала потребама индивидуалне примјене, али не у обиму која би увјерење учинило непрепознатљивим.
- 2.2. Увјерење мора бити у положеном формату (*landscape*) при чему се димензије (величина) Увјерења могу повећавати или смањивати, уз услов да увјерење остане препознатљиво и читљиво. Ако о томе постоји дилема, неопходно је да се консултује ВНДСА.
- 2.3. Изјава о одговорности корисника, односно оног ко уграђује предмет, може бити стављена са било које стране обрасца.
- 2.4. Сви уписи морају бити јасни и читљиви.
- 2.5. Образац увјерења може да се унапријед одштампа или изради на рачунару, али у сваком случају, отисак линија и слова буде јасан и читљив и у складу са утврђеним форматом.
- 2.6. Увјерење ће бити на енглеском језику, и, ако је одговарајуће, на једном или више других језика.
- 2.7. Подаци који се уносе у увјерење могу се исписати писаћом машином, на рачунару, или ручно великим штампаним словима и морају бити лако читљиви.
- 2.8. Ради јасноће, потребно је свести коришћење скраћеница на минимум.
- 2.9. Преостали простор на полеђини увјерења може да користи издавалац увјерења за додатне податке, али не смије да садржи било какве изјаве у смислу потврде. Свака употреба полеђине увјерења мора бити наведена у одговарајућој рубрици на предњој страни увјерења.

3. КОПИЈЕ

- 3.1. Број копија увјерења који се шаље странки или које задржава издавалац увјерења, није ограничен.

4. ГРЕШКА(Е) НА УВЈЕРЕЊУ

- 4.1. Ако крајњи корисник уочи грешку(е) на увјерењу, мора о томе написмено да обавијести издаваоца увјерења. Издавалац може да изда ново увјерење само ако може да потврди и исправи грешку(е).
- 4.2. Ново увјерење мора да има нови референтни број, потпис и датум.
- 4.3. Захтјев за новим увјерењем може бити испоштован без поновне потврде стања предмета. Ново увјерење није изјава о тренутном стању и треба да се позива на претходно увјерење у рубрици 12 сљедећом изјавом: "Ово увјерење исправља грешку(е) у рубрици(кама) [упишите рубрику(е) која(е) се исправља] увјерења [упишите оригинални референтни број] од [упишите датум оригиналног увјерења] и не обухвата усклађеност/стање/враћање у употребу". Оба увјерења треба да се чувају у складу са периодом чувања првог увјерења.

5. ПОПУЊАВАЊЕ УВЈЕРЕЊА ОД СТРАНЕ ИЗДАВАОЦА

Рубрика 1 Надлежни орган/држава

Навести назив и државу надлежног органа под чијом јурисдикцијом је ово увјерење издато. Када је надлежни орган Агенција, уписати само "ЕАСА".

Рубрика 2 Заглавље ЕАСА обрасца 1

"УВЈЕРЕЊЕ О СПРЕМНОСТ ЗА УПОТРЕБУ"
AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE
EASA ОБРАЗАС 1
EASA FORM 1"

Рубрика 3 Референтни број обрасца

Унијети јединствени број одређен системом/процедуром додјеливања броја организације наведене у рубрици 4; оно може укључивати алфанумеричке знакове.

Рубрика 4 Назив и адреса организације

Унијети пуни назив и адресу производне организације (види ЕАСА образац 55 Лист А) која је спремила за употребу предмете на које се односи увјерење. Логотип организације, и слично, је дозвољено под условом да може да стане унутар рубрике.

Рубрика 5 Радни налог/Уговор/Рачун

Да би се олакшало праћење предмета, унијети број радног налога, број уговора, број рачуна, или слични референтни број.

Рубрика 6 Предмет

Унијети бројеве реда предмета, када постоји више од једног реда предмета. Ова рубрика омогућава лако унакрсно упућивање на рубрику 12 ("Напомене").

Рубрика 7 Опис

Унијети име или опис предмета. Предност би требала да се да термину који се користи у инструкцијама за континуирану пловидбеност или подацима о одржавању (нпр. Илустровани каталог дијелова, Приручник за одржавање ваздухоплова, Сервисни билтен, Приручник за одржавање компоненти) (*Illustrated Parts Catalogue, Aircraft Maintenance Manual, Service Bulletin, Component Maintenance Manual*).

Рубрика 8 Каталожки број

Унијети каталожки број (*part number*), као што пише на предмету, или на ознаци (*tag*)/амбалажи. Ако се ради о мотору или елиси, ознака типа може да се користи.

Рубрика 9 Количина

Навести количину предмета.

Рубрика 10 Серијски број

Ако се прописима захтијева да предмет има серијски број, унијети га овдје. Додатно, било који други серијски број, који није захтијеван прописима, такође може да буде унесен. Ако предмет нема серијски број, унијети "N/A".

Рубрика 11 Статус/Рад

Унијети или "ПРОТОТИП/PROTOTYPE" или "НОВИ/NEW" Унијети "ПРОТОТИП/PROTOTYPE" код

- (i) Производње новог предмета у складу са неодобраним пројектним подацима.
- (ii) Поновне сертификације од стране организације, наведене у рубрици 4 предходног увјерења након измјене или рада на поновној сертификацији на предмету, прије пуштања у рад (нпр. након увођења промјене дизајна, корекције дефекта, инспекције или тестови или обнављање вијека складиштења). Детаљи о оригиналном издавању увјерења о враћању у употребу и измјене или рад на исправљању се уносе у рубрику 12.

Унијети "НОВИ/NEW" код

- (i) Производње новог предмета у складу са одобреним пројектним подацима.
- (ii) Поновне сертификације од стране организације наведене у рубрици 4 предходног увјерења након измјене или рада на поновној сертификацији на предмету, прије пуштања у рад (нпр. након увођења промјене дизајна, корекције дефекта, инспекције или тестови или обнављање вијека складиштења). Детаљи о оригиналном издавању увјерења о враћању у употребу и измјене или рад на исправљању се уносе у рубрику 12.
- (iii) Поновне сертификације од стране произвођача предмета или организације наведене у рубрици 4 предходног увјерења предмета од "прототипа" (усклађеност са неодобраним подацима) ка "новом" (усклађеност са одобреним подацима и да је у стању да безбједно ради), која слиједи након одобравања пројектних података, под условом да се пројектни подаци нису промијенили. Сљедећа изјава се уноси у рубрику 12:

ПОНОВНА СЕРТИФИКАЦИЈА ПРЕДМЕТА ОД "ПРОТОТИПА" КА "НОВОМ": ОВАЈ ДОКУМЕНТ ПОТВРЂУЈЕ ОДОБРЕЊЕ ПРОЈЕКТНИХ ПОДАТАКА [УНИЈЕТИ БРОЈ TC/STC, НИВО РЕВИЗИЈЕ] ОД [УНИЈЕТИ ДАТУМ УКОЛИКО ЈЕ НЕОПХОДАН РАДИ ИДЕНТИФИКОВАЊА СТАТУСА РЕВИЗИЈЕ] ГОДИНЕ, ПРЕМА КОЈЕМ ЈЕ ОВАЈ ПРЕДМЕТ (СУ ОВИ ПРЕДМЕТИ) ПРОИЗВЕДЕН(И).

RE-CERTIFICATION OF ITEMS FROM "PROTOTYPE" TO "NEW": THIS DOCUMENT CERTIFIES THE APPROVAL OF THE DESIGN DATA [INSERT TC/STC NUMBER, REVISION LEVEL], DATED [INSERT DATE IF NECESSARY FOR IDENTIFICATION OF REVISION STATUS], TO WHICH THIS ITEM (THESE ITEMS) WAS (WERE) MANUFACTURED.

У овом случају се обиљежава квадратић "одобреним пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради" у рубрици 13а

- (iv) Испитивање предмета којем је раније издато увјерење о враћању у употребу прије пуштања у употребу у складу са стандардом или спецификацијом наведеном од стране муштерије (чији детаљи заједно са оригиналним увјерењем о враћању у употребу се уносе у рубрику 12), или да би се успоставила пловидбеност (објешњење о основи за пуштање у употребу и детаљи

оригиналног увјерења о враћању у употребу се уносе у рубрику 12).

Рубрика 12 Напомене

Описати рад наведен у рубрици 11, директно или упућивањем на пратећу документацију која је кориснику или уграђивачу потребна да утврди пловидбеност предмета у вези са радом који је овјерен. Ако је неопходно, посебан лист се може користити стављањем везе на EASA образац 1. За сваки навод мора јасно да се наведе на који се предмет(е) из рубрике 6 односи. Ако нема навода, уписује се "Нема навода/none".

Унијети оправдање за издавање увјерења у случају неодобрених пројектних података у рубрику 12 (нпр. у очекивању типског сертификата, само за тестирање, у очекивању одобрених података).

Када се подаци штампају на електронском EASA обрасцу 1, сви одговарајући подаци који нису примјерени за друге рубрике, уписују се у ову рубрику.

Рубрика 13а Обиљежите само један од сљедећих квадратића:

- (a) Обиљежите "одобреним пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради" квадратић ако је/су предмет(и) произведен користећи одобрене пројектне податке и утврђено је да је у стању да безбједно ради.
- (b) Обиљежите "неодобреним пројектним подацима наведеним у рубрици 12" квадратић ако је/су предмет(и) произведен користећи одговарајуће неодобрене пројектне податке. Објасните разлог у рубрици 12 (нпр. у очекивању увјерења о типу, само за тестирање, у очекивању одобрених података).

Комбинација предмета којима је издато увјерење о враћању у употребу у складу са "одобреним подацима" и са "неодобреним подацима" није допуштена на једном увјерењу.

Рубрика 13б Потпис овлашћене особе

Овдје ће се потписати овлашћена особа. Само особама, које су нарочито овлашћене према правилима и политиком ВНСА, дозвољено је да се потпишу у овој рубрици. Да би се помогло препознавање, може се додати јединствени број којим се идентификује овлашћена особа.

Рубрика 13ц Број одобрења/ауторизације

Унијети број/референцу одобрења/ауторизације. ВНСА додјељује овај број или референцу.

Рубрика 13д Име

Читко унијети име особе која потписује у рубрици 13б.

Рубрика 13е Датум

Унијети датум када је потписана рубрика 13б, при чему формат датум мора бити сљедећи: dd = дан означен помоћу двије цифре, mmm = прва три слова мјесеца, уууу = година означена помоћу четири цифре.

Рубрике 14а-14е Општи захтјеви за рубрике 14а-14е:

Не користи се за враћање у употребу након производње. Осјенчити, потамнити, или обиљежити на неки други начин да би се спријечила ненамјерна или неовлашћена употреба.

Одговорност корисника/уграђивача

Ставити сљедећу изјаву на увјерење да би се обавијестили крајњи корисници да нису ослобођени одговорности у вези са уграђивањем и коришћењем предмета који прате образац:

"ОВО УВЈЕРЕЊЕ НЕ ПРЕДСТАВЉА АУТОМАТСКИ ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА УГРАДЊУ ПРЕДМЕТА.

КАДА КОРИСНИК/УГРАЂИВАЧ ОБАВЉА РАД У СКЛАДУ СА ПРОПИСИМА НАДЛЕЖНОГ ОРГАНА ЗА ПЛОВИДБЕНОСТ, КОЈЕ НИЈЕ НАВЕДЕНО У РУБРИЦИ 1,

ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА ЈЕ ДА СЕ КОРИСНИК/ УГРАЂИВАЧ УВЈЕРИ ДА ЊЕГОВ НАДЛЕЖНИ ОРГАН ЗА ПЛОВИДБЕНОСТ ПРИХВАТА ПРЕДМЕТЕ ОД НАДЛЕЖНОГ ОРГАНА ЗА ПЛОВИДБЕНОСТ НАВЕДЕНОГ У РУБРИЦИ 1.

ИЗЈАВЕ У РУБРИКАМА 13А И 14А НЕ ПРЕДСТАВЉАЈУ УВЈЕРЕЊЕ ЗА УГРАДЊУ. У СВИМ СЛУЧАЈЕВИМА ЕВИДЕНЦИЈА О ОДРЖАВАЊУ ВАЗДУХОПЛОВА МОРА САДРЖАТИ УВЈЕРЕЊЕ ЗА УГРАДЊУ ИЗДАТО ОД СТРАНЕ КОРИСНИКА/ УГРАЂИВАЧА У СКЛАДУ СА НАЦИОНАЛНИМ ПРОПИСИМА ПРИЈЕ НЕГО ШТО СЕ ВАЗДУХОПЛОВ СМИЈЕ УПОТРИЈЕБИТИ ЗА ЛЕТЕЊЕ.

THIS CERTIFICATE DOES NOT AUTOMATICALLY CONSTITUTE AUTHORITY TO INSTALL THE ITEM(S).

WHERE THE USER/INSTALLER PERFORMS WORK IN ACCORDANCE WITH REGULATIONS OF AN AIRWORTHINESS AUTHORITY DIFFERENT THAN THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1, IT IS ESSENTIAL THAT THE USER/INSTALLER ENSURES THAT HIS/HER AIRWORTHINESS AUTHORITY ACCEPTS ITEMS FROM THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1.

STATEMENTS IN BLOCKS 13A AND 14A DO NOT CONSTITUTE INSTALLATION CERTIFICATION. IN ALL CASES AIRCRAFT MAINTENANCE RECORDS MUST CONTAIN AN INSTALLATION CERTIFICATION ISSUED IN ACCORDANCE WITH THE NATIONAL REGULATIONS BY THE USER/INSTALLER BEFORE THE AIRCRAFT MAY BE FLOWN."

Додатак II

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
ПОТВРДА О ПРОВЈЕРИ ПЛОВИДБЕНОСТИ AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC ознака: ARC reference: (Број протокола / Ref. No.)	
Према [Правни основ за издавање потврде] који су на снази, ВНДСА овим потврђује да се сљедећи ваздухоплов: <i>Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, BHCA hereby certifies that the following aircraft:</i>	
Произвођач ваздухоплова: _____ <i>Aircraft manufacturer:</i>	
Ознака произвођача: _____ <i>Manufacturer's designation:</i>	
Регистрација ваздухоплова: _____ <i>Aircraft registration:</i>	
Серијски број ваздухоплова: _____ <i>Aircraft serial Number:</i>	
сматра пловидбеним у вријеме провјере. <i>is considered airworthy at the time of the review.</i>	
Датум издавања: _____ <i>Date of issue:</i>	Датум истицања: _____ <i>Date of expiry:</i>
Потпис овлашћене особе: _____ <i>Signed:</i>	Овлашћење бр: _____ <i>Authorisation No:</i>
Прво продужење: Ваздухоплов је остао у контролисаном окружењу према Одјелу М.А.901. Анекса I [Правни основ] у протеклој години. Ваздухоплов је пловидбен у вријеме издавања овог продужења. <i>1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Датум издавања: _____ <i>Date of issue:</i>	Датум истицања: _____ <i>Date of expiry:</i>
Потпис овлашћене особе: _____ <i>Signed:</i>	Овлашћење бр: _____ <i>Authorisation No:</i>
Име компаније: _____ <i>Company Name:</i>	Одобрење бр: _____ <i>Approval Reference:</i>
Друго продужење: Ваздухоплов је остао у контролисаном окружењу према Одјелу М.А.901. Анекса I [Правни основ] у протеклој години. Ваздухоплов је пловидбен у вријеме издавања овог продужења. <i>2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Датум издавања: _____ <i>Date of issue:</i>	Датум истицања: _____ <i>Date of expiry:</i>
Потпис овлашћене особе: _____ <i>Signed:</i>	Овлашћење бр: _____ <i>Authorisation No:</i>
Име компаније: _____ <i>Company Name:</i>	Одобрење бр: _____ <i>Approval Reference:</i>

Додатак III

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE]ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ
PERMIT TO FLY

РЕГИСТАР ВАЗДУХОПЛОВА AIRCRAFT REGISTER	Документ број: Document No:
<p>Ова дозвола је издата у складу са [Правни основ за издавање дозволе] и њом се потврђује да је ваздухоплов способан за безбједан лет за намјене и под условима наведеним у њој и важи у државама чланицама.</p> <p><i>This permit to fly is issued pursuant to [Legal Basis] and certifies that the aircraft is capable of safe flight for the purpose and within the condition listed below and is valid in all Member States.</i></p> <p>Ова дозвола важи и у ваздушном простору држава које нису чланице ако се добије посебно одобрење надлежних власти тих држава.</p> <p><i>This permit is also valid for flight to and within non Member States provided separate approval is obtained from the competent authorities of such States.</i></p>	<p>1. Ознака државне припадности и регистрациона ознака: <i>Nationality and registration mark:</i></p> <p style="text-align: center;">E7-</p>
2. Произвођач ваздухоплова / тип: <i>Aircraft manufacturer / type:</i>	3. Серијски број ваздухоплова: <i>Aircraft serial number:</i>
4. Дозвола обухвата: [намјена је у складу са 21.A.701(a)] <i>The permit covers: [purpose in accordance with 21.A.701(a)]</i>	
5. Ималац: [ако је дозвола за лет издата у намјене из 21.A.701(a)(15) навести „регистровани власник“] <i>Holder: [in case permit to fly issued for the purpose of 21.A.701(a)(15) this should state „the registered owner“]</i>	
6. Услови / напомене: <i>Conditions / remarks:</i>	
7. Вријеме важења: <i>Validity period:</i>	
8. Мјесто и датум издавања: <i>Place and date of issue:</i>	9. Потпис овлашћеног лица: <i>Signature of the competent representative:</i>

EASA Form 23a

Додатак IV

[ДРЖАВА ИЛИ EASA]
[STATE OR EASA]ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ
PERMIT TO FLY

Назив и адреса организације која је издала дозволу за лет <i>Name and address of the organization issuing the permit to fly</i>	Документ број: <i>Document No:</i>
Ова дозвола је издата у складу са [Правни основ за издавање дозволе] и њом се потврђује да је ваздухоплов способан за безбедан лет за намјене и под условима наведеним у њој и важи у државама чланицама. <i>This permit to fly is issued pursuant to [Legal Basis] and certifies that the aircraft is capable of safe flight for the purpose and within the condition listed below and is valid in all Member States.</i> Ова дозвола важи и у ваздушном простору држава које нису чланице ако се добије посебно одобрење надлежних власти тих држава. <i>This permit is also valid for flight to and within non Member States provided separate approval is obtained from the competent authorities of such States.</i>	1. Ознака државне припадности и регистрациона ознака: <i>Nationality and registration mark:</i> E7-
2. Произвођач ваздухоплова / тип: <i>Aircraft manufacturer / type:</i>	3. Серијски број ваздухоплова: <i>Aircraft serial number:</i>
4. Дозвола обухвата: [намјена је у складу са 21.A.701(a)] <i>The permit covers: [purpose in accordance with 21.A.701(a)]</i>	
5. Ималац: [Организација која издаје дозволу за лет] <i>Holder: [Organisation issuing the permit to fly]</i>	
6. Услови / напомене: <i>Conditions / remarks:</i>	
7. Вријеме важења: <i>Validity period:</i>	
8. Мјесто и датум издавања: <i>Place and date of issue:</i>	9. Потпис овлашћеног лица: <i>Signature of the competent representative:</i> Име: <i>Name:</i> Број организације: <i>Approval Reference No:</i>

EASA Form 208

Додатак V

Ограничено увјерење о пловидбености – EASA образац 24

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА - ЛОГО]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE - LOGO]
ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ
RESTRICTED CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS

<p>(1) Број увјерења: Certificate number:</p>	<p>[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]</p>	<p>(2) Врста ваздухоплова: Class of aircraft:</p>
<p>1. Ознака државне припадности и регистрациона ознака: Nationality and registration mark:</p> <p style="text-align: center;">E7-</p>	<p>2. Произвођач ваздухоплова и ознака произвођача: Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:</p>	<p>3. Серијски број ваздухоплова: Aircraft serial number:</p>
<p>4. Категорија: Category:</p>		
<p>5. Ово увјерење о пловидбености издато је у складу са (3) [Конвенцијом о међународном цивилном ваздухопловству од 7. децембра 1944]. [Правни основ за издавање увјерења] за наведени ваздухоплов који се сматра пловидбеним ако се одржава и користи у складу са наведеним и одговарајућим ограничењима за коришћење. This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to the (3) [Convention on International Civil Aviation dated 7 December 1944], [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft which is considered to be airworthy when maintained and operated in accordance with the foregoing and the pertinent operating limitations.</p>		
<p>Поред наведеног, примјенују се следећа ограничења: In addition to above the following restrictions apply:</p>		
<p>(4) (5) [Ваздухоплов се може користити у међународном саобраћају без обзира на наведена ограничења] [The aircraft may be used in international navigation notwithstanding above restrictions]</p>		
<p>Датум издавања: Date of issue:</p> <p>Број протокола: Ref. No:</p>	<p>Потпис: Signature:</p>	
<p>6. Ово ограничено увјерење о пловидбености је важеће док се не опозове од стране надлежног органа Босне и Херцеговине. Важећа Потврда о провјери пловидбености мора бити приложена уз ово увјерење. This Restricted Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the competent authority of the Bosnia and Herzegovina. A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this certificate.</p>		

EASA Form 24 - 38-02

Ово увјерење мора се носити у ваздухоплову на сваком лету
This certificate shall be carried on board during all flights

.....
[1] (3) (4) (5) [Ово ограничено увјерење о пловидбености је важеће док се не опозове од стране надлежног органа Босне и Херцеговине.]

Додатак VI

Увјерење о пловидбености – EASA Form 25

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА - ЛОГО] (COMPETENT AUTHORITY, STATE - LOGO)		УВЈЕРЕЊЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS	
(1) Број увјерења: Certificate number:	НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА (COMPETENT AUTHORITY, STATE)	(2) Врста ваздухоплова: Class of aircraft:	3. Серијски број ваздухоплова: Aircraft serial number:
1. Ознака државне припадности и регистрациона ознака: Nationality and registration mark: E7-	2. Произвођач ваздухоплова и ознака произвођача: Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:		
4. Категорија: Category:			
5. Ово увјерење о пловидбености издато је у складу са Конвенцијом о међународном цивилном ваздухопловству од 7. децембра 1944. [Правни основ за издавање увјерења] за наведени ваздухоплов који се сматра пловидбеним ако се одржава и користи у складу са наведеним и одговарајућим ограничењима за коришћење. This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to the Convention on International Civil Aviation dated 7 December 1944, [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft which is considered to be airworthy when maintained and operated in accordance with the foregoing and the pertinent operating limitations.			
Ограничења/Напомена: Limitations/Remark: (3)			
Датум издавања: Date of Issue:		Потпис: Signature:	
Број протокола: Ref. No.:			
6. Ово увјерење о пловидбености је важеће док се не опозове од стране надлежног органа Босне и Херцеговине. Важећа Потврда о провјери пловидбености мора бити приложена уз ово увјерење. This Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the competent authority of the Bosnia and Herzegovina. A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this Certificate.			

EASA - Form 25 Issue 2

Ово увјерење мора се налазити у ваздухоплову на сваком лету
This Certificate shall be carried on board during all flights

71,77(3) - Форме пловидбености, издавачи и издавачи

Додатак VII

РЕГИСТАР ВАЗДУХОПЛОВА AIRCRAFT REGISTER		3. Документ број: Document No:		
1. [НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]				
2. УВЈЕРЕЊЕ О БУЦИ NOISE CERTIFICATE				
4. Регистрациона ознака: Registration mark: E7-		5. Произвођач ваздухоплова и ознака произвођача: Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:		6. Серијски број ваздухоплова: Aircraft serial number:
7. Мотор: Engine:		8. Елиса: Propeller:		
9. Максимална маса на полијетању (kg): Maximum take-off mass (kg):		10. Максимална маса на слијетању (kg): Maximum landing mass (kg):		11. Стандард за буку: Noise certification standard:
12. Додатне измјене извршене у сврху усклађивања с важећим стандардима за издавање увјерења о буци: Additional modifications incorporated for the purpose of compliance with the applicable noise certification standards:				
13. Ниво буке пуна снага бочно: Lateral full-power noise level:	14. Ниво буке у прилазу: Approach noise level:	15. Ниво буке прелет у пењању: Flyover noise level:	16. Ниво буке хоризонтални прелет: Overflight noise level:	17. Ниво буке на полијетању: Take-off noise level:
Напомене: Remarks:				
18. Ово увјерење о буци издато је у складу са Анексом 16, Део I, Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству од 7. децембра 1944, и [Правни основ за издавање увјерења] и њиме се потврђује да је наведени ваздухоплов, у складу са стандардом о буци, док се одржава и користи у складу са одговарајућим захтјевима и оперативним ограничењима. This Noise Certificate is issued pursuant to Annex 16, Volume I to the Convention on international Civil Aviation dated 7 December 1944, and [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft, which is considered to comply with the indicated noise standard when maintained and operated in accordance with the relevant requirements and operating limitations.				
19. Датум издавања: Date of issue:		20. Потпис: Signature:		
Број протокола: Ref. No:				

EASA Form 43

Ово увјерење мора се налазити у ваздухоплову на сваком лету
This Certificate shall be carried on board during all flights

Додатак VIII

Изјава о усклађености ваздухоплова – EASA образац 52

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ ВАЗДУХОПЛОВА AIRCRAFT STATEMENT OF CONFORMITY		
1. Држава производње: <i>State of manufacture</i>	2. Босна и Херцеговина	3. Број изјаве: <i>Statement Ref. No.:</i>
4. Назив организације: <i>Organisation:</i>		
5. Тип ваздухоплова: <i>Aircraft Type:</i>	6. Број типског сертификата: <i>Type-certificate Refs:</i>	
7. Регистрација или ознака ваздухоплова: <i>Aircraft Registration or Mark:</i>	8. Идентификациони број произвођача: <i>Manufacturers Identification No.:</i>	
9. Подаци (мотор/елиса) (1): <i>Engine/Propeller Details:</i>		
10. Модификације и сервис билтени (2): <i>Modifications and/or Service Bulletins</i>		
11. Напоси за пловидбеност: <i>Airworthiness Directives:</i>		
12. Одобрена случајна одступања од одобреног дизајна у току производње: <i>Concessions:</i>		
13. Одобрена одступања од одобреног дизајна у току производње (3): <i>Exemptions, Waivers or Derogations:</i>		
14. Напомене: <i>Remark</i>		
15. Увјерење о пловидбености: <i>Certificate of Airworthiness:</i>		
16. Допунски захтјеви: <i>Additional Requirements:</i>		
17. Изјава о усклађености: <i>Statement of Conformity</i>		
<p>Овим се потврђује да ваздухоплов у потпуности одговара одобреном дизајну и подацима датим у рубрикама 9, 10, 11, 12 и 13. <i>It is hereby certified that this aircraft confirms fully to the type-certificated design and to the items above in boxes 9, 10, 11, 12 and 13.</i></p> <p>Ваздухоплов је способан за безбједан лет. <i>The aircraft is in condition for safe operation.</i></p> <p>Ваздухоплов је провјерен у лету. <i>The aircraft has been satisfactorily tested in flight.</i></p>		
18. Потпис: <i>Signed:</i>	19. Име: <i>Name:</i>	20. Датум (дан/мјесец/година): <i>Date (d/m/y) :</i>
21. Број увјерења о оспособљености организације за производњу: <i>Production Organisation Approval Reference:</i>		

EASA образац 52 издање 2 / EASA Form 52 Issue 2

 Обрисати по потреби
 Обрисати по потреби
 Обрисати по потреби

Упутство за попуњавање Изјаве о усклађености ваздухоплова ЕАСА образац 52

1. НАМЈЕНА И ОБЛАСТ ПРИМЈЕНЕ

- 1.1. Коришћење изјаве о усклађености ваздухоплова, коју је издао произвођач радећи на основу Дијела 21 (Part-21) Секција А, Одјелак F, јесте описано у тачки 21.A.130 заједно са одговарајућем АМС (Acceptable Means of Compliance).
- 1.2. Сврха изјаве о усклађености ваздухоплова (ЕАСА образац 52), издате на основу Дијела 21 (Part-21), Секција А, Одјелак G, јесте да омогући имаоцу увјерења о оспособљености организације за производњу да искористи право да прибави јединствено увјерење о пловидбености ваздухоплова од ВНДСА.

2. ОПШТЕ

- 2.1. Изјава о усклађености мора да одговара приложеном образцу, укључујући бројеве рубрика и њихов распоред. Величина рубрике може да се мијења да би одговарала потребама индивидуалне примјене, али не у обиму који би изјаву учинио препознатљивом. Ако о томе постоји дилема, неопходно је да се консултује ВНДСА.
- 2.2. Образац изјаве може да се унапријед одштампа или изради на рачунару, али тако да отисак линија и слова буде јасан и читљив. Унапријед одштампани текст допуштен је ако је усклађен с приложеним образцем, али било које друге изјаве или наводи о одобравању или потврђивању нису допуштени.
- 2.3. Подаци који се уносе у образац увјерења могу да се испишу писаћом машином, на рачунару или ручно штампаним словима и морају бити лако читљиви. Прихватљиви су енглески језик и, ако је то релевантно, један или више службених језика државе чланице која издаје изјаву.
- 2.4. Одобрена организација за производњу мора да чува копију изјаве и њене прилоге.

3. ПОПУЊАВАЊЕ ИЗЈАВЕ О УСКЛАЂЕНОСТИ

- 3.1. Свака рубрика мора да буде попуњена.
- 3.2. Изјава о усклађености може да се преда ВНДСА само ако су дизајн ваздухоплова и његови уграђени производи одобрени.
- 3.3. Кад је ријеч о подацима који треба да се упишу у рубрике 9, 10, 11, 12, 13 и 14, допуштено је позивање на посебно наведене документе које чува организација за производњу, изузев ако се с надлежним органом друкчије не договори.
- 3.4. Сврха изјаве о усклађености није да обухвати предмете који морају да се уграде да би се задовољила одговарајућа оперативна правила. Ипак, неки од тих индивидуалних предмета могу да се наведу у рубрици 10 или у одобреном дизајну типа. Оператери ваздухоплова зато се упозоравају да су сами дужни да гарантују усклађеност са одговарајућим оперативним правилима током њиховог рада.

Рубрика 1 Уписује се име државе производње.

Рубрика 2 Надлежни орган под чијом надлежности се издаје изјава о усклађености.

Рубрика 3 У ову рубрику претходно се штампа јединствени број, ради контроле и праћења изјаве. Ако је документ израђен на рачунару, јединствени број не мора да буде претходно одштампан, у ком случају је рачунар програмиран да додјели и одштампа јединствени број.

Рубрика 4 Уписују се пун назив и адреса на којој се налази сједиште организације која је издала изјаву. Ова рубрика може да буде претходно одштампана. Логотип може да се унесе, ако има мјеста.

Рубрика 5 Уписује се тип ваздухоплова, онако како је уписан у увјерењу о типу и припадајућој листи података.

Рубрика 6 Уписују се подаци о референтним бројевима и издавању увјерења о типу за предметни ваздухоплов.

Рубрика 7 Ако је ваздухоплов регистрован, његова ознака је ознака регистрације. Ако ваздухоплов није регистрован, овдје се уписује ознака коју прихвати надлежни орган државе чланице и, по потреби, надлежни орган треће државе.

Рубрика 8 Уписује се идентификациони број који је одредио произвођач за контролу, праћење и техничку подршку производу. Понекад се наведени број назива серијски број или конструкторов број.

Рубрика 9 Уписују се тип мотора и елисе, онако како су уписани у одговарајућем увјерењу о типу и припадајућој листи података. Овде се приказују идентификациони број и локација (мјесто) произвођача.

Рубрика 10 Уписују се одобрене измјене дизајна ваздухоплова.

Рубрика 11 Уписују се налози за пловидбеност (или еквивалентни документи) и изјава о усклађености са описом методе за испуњавање захтјева за одређени ваздухоплов, укључујући производе и уграђене дијелове, уређаје и опрему. Наводи се и вријеме које је потребно за усклађивање.

Рубрика 12 Уписују се одобрена ненамјерна одступања од одобреног дизајна типа, која се понекад називају концесија, неподударност, неусклађеност.

Рубрика 13 Уписују се договорени изузеци, одрицања или одступања.

Рубрика 14 Уписује се напомена. Било која изјава, податак или ограничење који могу да утичу на пловидбеност ваздухоплова. Ако нема таквих података навести "Ништа".

Рубрика 15 За тражено увјерење о пловидбености ваздухоплова уписује се "увјерење о пловидбености ваздухоплова" или "ограничено увјерење о пловидбености ваздухоплова".

Рубрика 16 Уписују се додатни захтјеви, као на примјер, захтјеви које пријави држава увозник.

Рубрика 17 Важење изјаве о усклађености зависи од тога да ли су попуњене све рубрике у образцу. Ималац одобрења организације за производњу мора да у архиви има копију извјештаја о испитивању у лету, заједно са свим примиченим недостацима и појединостима о поправкама. Извјештај о испитивању у лету потписују лице овлашћено за сертификацију и члан посаде, рецимо, пилот који је извео лет или инжењер који је учествовао у овом лету. Испитивања у лету су одређена према систему контроле квалитета произвођача, као што је то предвиђено у тачки 21.A.139, а посебно у 21.A.139(б)(1)(vi), како би се гарантовало да је ваздухоплов усклађен са одговарајућим пројектним подацима и да је у стању да безбједно ради.

Ималац одобрења организације за производњу мора да у архиви има списак предмета достављених или стављених на располагање ради испуњавања услова за безбједан рад у складу са овом изјавом.

Рубрика 18 Изјаву о усклађености смије да потпише лице које је, према тачки 21.А.145(д), за то овластио ималац одобрења организације за производњу. За потпис не смије да се користи гумени штампил.

Рубрика 19 Име потписника изјаве треба читљиво да буде одштампано или откуцано на писаћој машини.

Рубрика 20 Уписује се датум потписивања изјаве.

Рубрика 21 Уписује се референтни број одобрења које је ВНДСА издала имаоцу одобрења организације за производњу.

Додатак IX

УВЈЕРЕЊЕ О ВРАЋАЊУ У УПОТРЕБУ
CERTIFICATE OF RELEASE TO SERVICE

[НАЗИВ ОВЛАШЋЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ]
[APPROVED PRODUCTION ORGANISATION NAME]

Број увјерења о оспособљености организације за производњу:
Production organisation approval reference:

Увјерење о враћању у употребу је у складу са 21.А.163 (д).
Certificate of release to service in accordance with 21.A.163 (d).

Ваздухоплов: ..... **Тип:** ..... **Конструкторов број / Регистрација:** .....

Aircraft: Type: Constructor No. / Registration

је одржаван као што је наведено у радном налогу број: .....

has been maintained as specified in Work Order:

Кратак опис извршених радова:
Brief description of work performed:

Потврђује се да су наведени радови извршени у складу са 21.А.163 (д), и у односу на те радове ваздухоплов се враћа у употребу и способан је да безбједно лети.
Certifies that the work specified was carried out in accordance with 21.A.163 (d), and in respect to that work the aircraft is considered ready for release to service and therefore is in condition for safe operation.

Овлашћено лице:
Certifying Staff (name):

(Потпис)
(Signature)

Мјесто:
Location:

Датум ..... (дан, мјесец, година).
Date: (day, month, year)

**УВЈЕРЕЊЕ О ВРАЋАЊУ У УПОТРЕБУ
 ВАЗДУХОПЛОВА – ЕАСА ОБРАЗАЦ 53
 УПУТСТВО ЗА ПОПУЊАВАЊЕ**

У рубрику "КРАТАК ОПИС ИЗВРШЕНИХ РАДОВА/
 BRIEF DESCRIPTION OF WORK PERFORMED" у ЕАСА

обрасцу 53 уносе се одобрени подаци који се користе да би се извршили радови.

У рубрику "МЈЕСТО/LOCATION" у ЕАСА обрасцу 53 уноси се назив мјеста где се врши одржавање, а не мјесто где се налазе објекти организације (ако се разликују).

Додатак X

**Увјерење о оспособљености организације за производњу из Одјелка G Анекса I
 (Дио 21) – ЕАСА образац 55**

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА]

[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

**УВЈЕРЕЊЕ О ОСПОСОБЉЕНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ
 PRODUCTION ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE**

РЕФЕРЕНЦА: **BA.21G.(XXXX)**
 REFERENCE:

На основу [Правни основ за издавање увјерења] која је на снази, и уз поштовање доље наведених услова, Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине овим потврђује да је:
 Pursuant to the [Legal Basis] for the time being in force and subject to the condition specified below, the BHCA hereby certifies:

(НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И АДРЕСА)

(COMPANY NAME AND ADDRESS)

као организација за производњу, усклађена са [Правни основ] и одобрена да производи ваздухопловне производе, дијелове и уређаје, наведене у приложеној листи одобрења, и издаје одговарајућа увјерења користећи горње референце.
 as a production organisation in compliance with [Legal Basis] approved to produce the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates using the above references.

УСЛОВИ:
 CONDITIONS:

1. Ово увјерење је ограничено Условима одобрења, који су саставни дио овог увјерења;
 This approval is limited to that specified in the enclosed terms of approval.
2. Ово увјерење захтијева усклађеност са процедурама наведеним у одобреном Приручнику организације за производњу;
 This approval requires compliance with the procedures specified in the approved production organization exposition.
3. Ово увјерење је важеће док је организација за одржавање усклађена са [Правни основ], и ;
 This approval is valid whilst the approved production organisation remains in compliance with [Legal Basis], and;
4. Под условом да постоји усклађеност са поменутиим условима, ово увјерење ће важити неограничено ако није претходно враћено, измијењено и привремено или трајно укинуто.
 Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.

Датум првог издавања: XX.XX.XXXX.
 Date of original issue:

Датум ревизије: XXXX.XXXX.
 Date of this revision:

Број ревизије: XX
 Revision No:

Потпис овлашћене особе:

Signed: _____

За Дирекцију за цивилно ваздухопловство
 БиХ
 For the competent authority B&H

Број протокола:
 Ref. No:

EASA Form 55a, 0802 2

Page 012

[ДРЖАВА] ⁽¹⁾ [STATE]	Услови одобрења Terms of Approval	ТА: [Шифра државе.21G.XXXX] TA: [State code 21G.XXXX]
Овај документ је саставни дио одобрења организације за производњу, број ВА.21G.XXXX, издат: <i>This document is part of Production Organisation Approval No. BA.21G.XXXX, issued to:</i>		
Назив организације: <i>Company name:</i>		
Секција 1. ОБИМ РАДА <i>Section 1. SCOPE OF WORK</i>		
ПРОИЗВОДЊА: <i>PRODUCTION OF:</i>	ПРОИЗВОДИ /КАТЕГОРИЈЕ: <i>PRODUCTS / CATEGORIES:</i>	
За детаље и ограничења погледати Приручник организације за производњу, Поглавље: xxxx <i>For details and limitations refer to the Production Organisation Exposition, Section: xxxx</i>		
Секција 2. МЈЕСТА: <i>Section 2. LOCATIONS:</i>		
Секција 3. ПРАВА: <i>Section 3. PRIVILEGES:</i>		
Организација за производњу је овлашћена да ради у складу са условима одобрења, поступцима из приручника и правилима датим у 21.A.163. и у складу са следећим: <i>The production Organisation is entitled to exercise, within its Terms of Approval and in accordance with the procedures of its Production Organisation Exposition, the privileges set forth in 21.A.163. Subject to the following:</i>		
[задржати само одговарајући текст] / [keep only applicable text]		
Прије издавања одобрења за дизајн производа, EASA образац 1 се може издати само у сврху усклађености. <i>Prior to approval of the design of the product an EASA Form 1 may be issued only for conformity purposes.</i>		
Изјава о усклађености не смије се издати за неодобрен ваздухоплов. <i>A Statement of Conformity may not be issued for a non-approved aircraft.</i>		
Одржавање се смије изводити у складу са Секцијом xxxx Приручника организације за производњу, све док се не тражи усклађеност с прописима везаним за одржавање. <i>Maintenance may be performed, until compliance with maintenance regulation is required, in accordance with the Production Organisation Exposition Section xxxx</i>		
Дозволе за лет се могу издати у складу са Приручником организације за производњу, према Секцији yyyy. <i>Permits to fly may be issued in accordance with the Production Organisation Exposition Section yyyy.</i>		
<p style="text-align: center;">Датум првог издавања: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i></p> <p>Датум последње одобрене ревизије: XX.XX.XXXX. Потпис овлашћене особе: <i>Date of last revision approved:</i> Signed: _____</p> <p style="text-align: center;">Број ревизије: XX За Дирекцију за цивилно ваздухопловство ⁽¹⁾ <i>Revision No:</i> <i>For the competent authority</i></p> <p>Број протокола: <i>Ref. No:</i></p>		

EASA FORM 1 (Rev. 2012)

- Page 2 of 2 -

(1) – or EASA if EASA is competent authority

Додатак XI

Писмо о сагласности – EASA образац 65 – из Одјелка F Анекса I (Дио 21)

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРЖАВА]

[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

ПИСМО О САГЛАСНОСТИ ЗА ПРОИЗВОДЊУ БЕЗ ОДОБРЕЊА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ
LETTER OF AGREEMENT FOR PRODUCTION WITHOUT PRODUCTION ORGANISATION APPROVAL[ПОДНОСИЛАЦ ЗАХТЈЕВА] / [NAME OF THE APPLICANT]
[ПОСЛОВНО ИМЕ (ако се разликује)] / [TRADE NAME (if different)]
[АДРЕСА ПОДНОСИОЦА ЗАХТЈЕВА] / [FULL ADDRESS OF THE APPLICANT]ДАТУМ (Дан, мјесец, година) / Date (Day, Month, Year):
БРОЈ / REFERENCE : BA.21F.XXX

Поштовани,

Dear Sirs,

Ваш систем контроле производње је провјерен и оцијенено је да је усаглашен са захтјевима [Правни основ].

Your production inspection system has been evaluated and found to be in compliance with [Legal Basis]

Сходно томе, сагласни смо да се, према доље наведеним условима, усклађеност производа, дијелова и уређаја на које се сагласност односи, доказује у складу са [Правни основ].

Therefore, subject to the conditions specified below, we agree that showing of conformity of products, parts and appliances mentioned below may be done under [Legal Basis].

Број јединица
No. of UnitsКаталошки број
Part Number (P / N)Серијски број
Serial Number (S/N)

ВАЗДУХОПЛОВ / AIRCRAFT

ДИО ИЛИ УРЕЂАЈ / PARTS

Сљедећи услови се примјењују на ову сагласност:
The following conditions are applicable to this agreement :

- Важи док [назив организације] испуњава услове прописане у Секцији А, Одјелак F, Анекса I (Дио 21) Уредбе [Правни основ].
It is valid [Company name] remains in compliance with Section A, Subpart F of the Annex I (part 21) of Regulation. [Legal Basis].
- Захтјева се усклађеност са поступцима наведеним у приручнику [назив организације], издање / датум: .....
It requires compliance with the procedures specified in the [Company name] Manual Ref. / Issue date:
- Важи до: .....
It terminates on:
- Изјаву о усклађености коју је издала [назив организације] под условима из 21.A.130 горе наведене уредбе овјерава ВНДСА, у складу са поступком ..... приручника из тачке 2. ових услова.
The Statement of Conformity issued by [Company name] under the provisions of point 21.A.130 of the above mentioned regulation shall be validated by the issuing authority of this letter of agreement in accordance with the procedure ..... of the above referenced manual.
- [назив организације] мора да обавијести ВНДСА о свакој измјени система контроле производње која може да утиче на провјеру или пловидбеност производа, дијелова и уређаја наведених у овој сагласности.
[Company name] shall notify ВНДСА immediately of any changes to the production inspection system that may affect the inspection, conformity of airworthiness of products and parts listed in this letter.

Датум: XX.XX.XXXX.
Date:

Потпис овлашћене особе:

Signed: _____

За Дирекцију за цивилно ваздухопловство
БиХ
For the competent authority B&HБрој протокола:
Ref. No:

EASA Form 65, Issue 2

Page 1 of 1